

Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

Zväzok 57

12. septembra 2014

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

498. plenárne zasadnutie EHSV z 29. a 30. apríla 2014

2014/C 311/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Medzigeneračné a medzikultúrne opatrenia na podporu sociálneho začlenenia mladých občanov EÚ začínajúcich pracovať v inom členskom štáte“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	1
2014/C 311/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zamestnateľnosť mladých ľudí – zosúladienie odbornej prípravy s požiadavkami priemyslu v kontexte úsporných opatrení“	7
2014/C 311/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrat priemyselných odvetví do EÚ v rámci reindustrializácie“	15
2014/C 311/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zmeny v európskom farmaceutickom priemysle“	25
2014/C 311/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Boj proti nútej práci v Európe a vo svete: úloha EÚ – príspevok EHSV ku konferencii MOP 2014“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy) . .	31
2014/C 311/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Ochrana spotrebiteľov a vhodné riešenie nadmerného zadlženia v záujme predchádzania sociálnemu vylúčeniu“ (prieskumné stanovisko)	38

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

498. plenárne zasadnutie EHSV z 29. a 30. apríla 2014

2014/C 311/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Za obnovu európskeho priemyslu“ COM(2014) 14 final	47
---------------	---	----

2014/C 311/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 715/2007 a nariadenie (ES) č. 595/2009, pokiaľ ide o zníženie emisií znečisťujúcich látok z cestných vozidiel“ COM(2014) 28 <i>final</i> – 2014/0012 (COD)	55
2014/C 311/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov týkajúce sa dôsledkov odobratia volebného práva občanom Únie, ktorí uplatňujú svoje právo na voľný pohyb“ COM (2014) 33 <i>final</i>	59
2014/C 311/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o informačných a propagačných akciách na podporu poľnohospodárskych výrobkov na vnútornom trhu a v tretích krajinách“ COM (2013) 812 <i>final</i> – 2013/0398 (COD)	63
2014/C 311/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 850/98, (ES) č. 2187/2005, (ES) č. 1967/2006, (ES) č. 1098/2007, (ES) č. 254/2002, (ES) č. 2347/2002 a (ES) č. 1224/2009 a zrušuje nariadenie (ES) č. 1434/98, pokiaľ ide o povinnú vykládku“ COM(2013) 889 <i>final</i> – 2013/0436 (COD)	68
2014/C 311/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o klonovaní hovädzieho dobytku, ošípaných, oviec, kôz a koní chovaných a rozmnožovaných na hospodárske účely“ COM(2013) 892 <i>final</i> – 2013/0433 (COD) a „Návrh smernice Rady o uvádzaní potravín z klonov zvierat na trh“ COM(2013) 893 <i>final</i> – 2013/0434 (APP) a „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o nových potravinách“ COM(2013) 894 <i>final</i> – 2013/0435 (COD)	73
2014/C 311/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie – Budovanie základnej dopravnej siete: Koridory základnej siete a Nástroj na prepájanie Európy“ COM(2013) 940 <i>final</i>	82

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

498. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 29. A 30. APRÍLA 2014

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Medzigeneračné a medzikultúrne opatrenia na podporu sociálneho začlenenia mladých občanov EÚ začínajúcich pracovať v inom členskom štáte“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2014/C 311/01)

Spravodajkyňa: **Renate HEINISCH**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. septembra 2013 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Medzigeneračné a medzikultúrne opatrenia na podporu sociálneho začlenenia mladých občanov EÚ začínajúcich pracovať v inom členskom štáte“.

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 30. apríla 2014) prijal 187 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 9 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) uznáva, že narastajúca pracovná mobilita mladých občanov EÚ predstavuje dôležité a vítané uplatňovanie jednej zo základných slobôd Európskej únie a je stále častejšie dôsledok nutnosti. Prispieva k zmierňovaniu kritickej situácie na trhoch práce v krajinách pôvodu i v hostiteľských krajinách. Mladí migrujúci pracovníci prispievajú k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju hostiteľskej krajiny a navyše prinášajú nehmotné bohatstvo: rozmanitosť, ktorá ponúka nové príležitosti pre podniky aj spoločnosť.

1.2 Mladí migrujúci pracovníci tým využívajú ponúkané pracovné príležitosti, avšak napriek väčšinou úspešnej integrácii na pracovisku v hostiteľskej krajine ich mimopracovné sociálne začlenenie do nového prostredia predstavuje pre spoločnosť nové výzvy. Mladí európski občania, ktorí pracujú v inom členskom štáte, ako je krajina ich pôvodu, majú rôznorodý profil. Vo fáze integrácie majú právo na podporu všetci, a najmä tí, ktorí majú slabšie jazykové znalosti a menej finančných prostriedkov.

1.3 EHSV zastáva názor, že špecifickým potrebám a problémom mladých občanov EÚ, ktorí začali pracovať v inom členskom štáte a v hostiteľskom štáte sa nezdržiavajú iba dočasne, sa v súvislosti s ich začlenením a zapojením do spoločnosti musí venovať zvýšená pozornosť. Inak môžu týmto pracovníkom aj hostiteľským krajinám vznikáť závažné problémy.

1.4 EHSV dôrazne upozorňuje inštitúcie EÚ a členské štáty na nárast xenofóbie a rasizmu voči menšinám a prisťahovalcom a požaduje, aby rázne zakročili proti takémuto správaniu a skupinám, ktoré ho podporujú.

1.5 EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby prostredníctvom intenzívnejšej výmeny skúseností a dialógu podporila členské štáty v ich úsilí o vytvorenie účinnejších integračných opatrení pre túto skupinu mladých migrujúcich občanov EÚ, ktorí si už našli prácu v inom členskom štáte Európskej únie. V tejto súvislosti sa zasadzuje za posilnenie programov financovaných v rámci iniciatívy „Tvoje prvé pracovné miesto EURES“.

1.6 Integrácia je sociálny proces, ktorý prebieha vo vzťahu medzi osobami a skupinami, a má obojstranný charakter, pretože jeho účastníkmi sú tak prisťahovalci, ako aj hostiteľská spoločnosť.

1.7 Európska komisia by mala najprv uľahčiť výmenu osvedčených postupov a vypracovať dokumentáciu úspešných koncepcií a postupov na podporu týchto mladých migrujúcich pracovníkov v ich úsilí o integráciu do spoločnosti. Pritom by sa mohol uznať a zdôrazniť najmä význam medzikultúrnych a medzigeneračných stratégií a projektov ako sľubných podporných opatrení v rámci kultúry krajín otvorenej prisťahovalecstvu.

1.8 EÚ schválila nové nástroje proti diskriminácii európskych občanov využívajúcich svoje právo na voľný pohyb, ktoré sa majú účinne uplatňovať na národnej úrovni, pretože spoločnosť, ktorá umožňuje diskrimináciu prisťahovalcov, nie je inkluzívna.

1.9 Tento súbor vyskúšaných koncepcií a projektov by Komisia mala dať členským štátom k dispozícii s odporúčaním, aby ich tvorivým spôsobom nasledovali. Členské štáty by mali byť vyzvané, aby Komisiu informovali o opatreniach, ktoré v nich už s úspechom uskutočnili rôzne subjekty, aby sa táto dokumentácia rozšírila, a tým prehĺbila výmena skúseností.

1.10 EHSV odporúča Komisii, aby v ďalšom kroku preskúmala, či prichádzajú do úvahy ďalšie vhodné opatrenia a ako by sa mohli uskutočňovať. Mala by vypracovať najmä plán využitia a podpory vyskúšaných a inovatívnych stratégií a postupov v existujúcich programoch, platformách, fondoch a iniciatívach Únie.

1.11 EHSV navrhuje, aby Komisia podporovala činnosť sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti, ktorí prostredníctvom prijímania a zapájania prisťahovalcov zohrávajú veľmi dôležitú úlohu pri ich integrácii.

1.12 EHSV zastáva názor, že Európska komisia by mala kľásť dôraz na to, aby boli mladí ľudia prostredníctvom svojich organizácií občianskej spoločnosti primerane zapojení do dôležitých procesov plánovania a rozhodovania o tejto problematike, aby táto cieľová skupina mohla upozorniť na svoje potreby a ťažkosti, a aby tak bolo možné ich úspešne riešiť.

1.13 Sociálni partneri a samotné podniky, ktoré zamestnávajú mladých cudzincov, majú určite veľkú zodpovednosť. Podľa názoru EHSV by sa mali viac podieľať na navrhovaní integračných programov, ktoré by viac zodpovedali potrebám mladých pracovníkov.

2. Úvod

2.1 Mladí občania EÚ sú stále mobilnejší a mnohí často kvôli neutešenej situácii na trhu práce (nie však nevyhnutne len z tohto dôvodu) opúšťajú svoju vlasť, aby si našli prácu v inom členskom štáte EÚ. Uplatňujú tým svoje základné právo na slobodný pohyb v Únii, realizujú cieľ väčšej pracovnej mobility v EÚ a využívajú z toho vyplývajúce možnosti. Majú rovnaké právne postavenie ako občania hostiteľského štátu, čelia však celkom špecifickým problémom a majú osobitné potreby.

2.2 Mladí európski občania, ktorí pracujú v inom členskom štáte, ako je krajina ich pôvodu, majú rôznorodý profil. Sú to totiž vzdelaní mladí ľudia, ale aj mladí ľudia s nízkym vzdelaním a finančnými problémami, ktorí podnikajú tento predsa len odvážny krok budovať si budúcnosť mimo svojej vlasti. Najmä príslušníci tejto druhej skupiny majú väčšie ťažkosti s integráciou, keďže často nemajú dostatočné jazykové znalosti a potrebné primerané finančné prostriedky na to, aby si mohli vybudovať pevné spoločenské postavenie v cieľovej krajine.

2.3 Je preto nevyhnutné, aby sa títo mladí ľudia mohli dobre začleniť do spoločnosti s cieľom stať sa súčasťou spoločenského diania v hostiteľskej krajine, ktorú v čase svojho príchodu nepoznajú, alebo poznajú len veľmi málo, a aktívne sa môcť na ňom podieľať, teda zažívať dôležité aspekty občianstva aj v novom prostredí.

2.4 Európska Komisia opatrením „Tvoje prvé pracovné miesto EURES“ navrhnutým v rámci hlavných iniciatív Mládež v pohybe a Príležitosti pre mladých, podporuje pracovnú mobilitu mladých ľudí v snahe dosiahnuť cieľ 75-percentnej miery zamestnanosti stanovený v stratégii Európa 2020 a zlepšiť fungovanie európskych trhov práce.

2.5 Toto stanovisko sa zaoberá problémami, ktoré boli doteraz považované za podružné a ktoré sa týkajú spoločensko-kultúrneho začlenenia do nových životných podmienok prostredníctvom čo najväčšej integrácie a zapojenia do prijímajúcej spoločnosti. Súčasne však EHSV uznáva, že je nutné v ďalšom stanovisku preskúmať náklady v sociálnej oblasti a ďalšie vplyvy, s ktorými sa z dôvodu pracovnej mobility a migrácie – najmä mladých ľudí – musia krajiny a regióny pôvodu vyrovnávať.

2.6 Cieľom tohto stanoviska je podporiť väčšiu informovanosť o tomto dôležitom aspekte integrácie mladých migrujúcich pracovníkov v EÚ tak v hostiteľských krajinách a krajinách pôvodu, ako aj na úrovni EÚ. Naliehavá potreba primerane konať sa zdôrazňuje s tým cieľom, aby sa na základe porovnania jednotlivých prístupov a skôr osobitných skúseností v členských štátoch vytvorili koncepcie založené na faktoch a zamerané na výsledky, a dosiahla sa ich podpora Úniou.

2.7 Hostiteľské krajiny a podniky síce ponúkajú v niektorých ohľadoch veľmi efektívnu pomoc, ktorá sa však obmedzuje v prvom rade na aspekty súvisiace s prácou. Len vo výnimočných prípadoch ju sprevádza všeobecná koncepcia kultúry otvorenej prisťahovalectvu. V rámci iniciatívy „Tvoje prvé pracovné miesto EURES“ sú podporované programy integrácie mladých pracovníkov, ktoré organizujú zamestnávateľia (jazykové kurzy a kurzy odbornej prípravy spojené s administratívnou pomocou a podporou pri sťahovaní do inej krajiny). Ešte stále chýbajú vhodné stratégie, štruktúry, metódy a skúsenosti, ktoré by boli týmto mladým ľuďom účinným, podporujúcim, ale aj vyžadujúcim spôsobom nápomocné pri ich integrácii do spoločnosti a kultúry hostiteľskej krajiny.

2.8 Príslušné koncepcie a opatrenia by mali byť cielene založené na medzigeneračnom a medzikultúrnom prístupe. Tieto opatrenia môžu významným spôsobom prispieť k integrácii a uplatňovaniu občianstva Únie v hostiteľskej krajine. Pritom by sa mali v čo najvyššej miere využívať skúsenosti staršej generácie. Najmä prisťahovalci z rôznych krajín pôvodu, ktorí sa už úspešne integrovali, môžu vďaka svojim rozmanitým kultúrnym koreňom prispieť inovatívnymi prvkami vzájomnej podpory a rôznymi formami solidarity.

2.9 Neúspešné začlenenie do spoločnosti a nedostatočné uznanie identity a špeciálnych potrieb týchto mladých ľudí môže spôsobovať vážne problémy nielen im, ale aj hostiteľskej spoločnosti. Sklamané nádeje a nové pochybnosti týkajúce sa vyhliadok do budúcnosti často vedú k strate pôvodne kladného postoja k hostiteľskej krajine a môžu sa z nich dokonca vyvinúť agresívne a radikálne názory a správanie.

2.10 Preto je potrebné vyslať mladým ľuďom posolstvo, že sú užitoční, vítaní a že sa im bude pomáhať, aby nevznikol dojem, že predstavujú problém a prekážajú. V neposlednom rade by sa malo zabrániť tomu, aby sa kompetentní a motivovaní mladí ľudia frustrovaní vysťahovali do tretích krajín, a tým o nich Európska únia príde.

3. Výzvy a ťažkosti, ktorým mladí ľudia čelia v cudzej krajine

3.1 Hoci už existujú v Európskej únii dobré systémy poradenstva a podpory pre mladých ľudí, ktorí si hľadajú prácu – ako napr. „Mládež v pohybe“, EURES, Európsky portál pre pracovnú mobilitu atď. – a hostiteľské krajiny prijali v tejto oblasti mnohé opatrenia, tieto programy sa sústreďujú prevažne, keď nie výhradne, na aspekty politiky trhu práce alebo sa vzťahujú na pracovné miesta. Na ostatné rozmanité oblasti života, ťažkosti a osobitné potreby mladých ľudí sa do veľkej miery neberie ohľad, resp. neexistujú žiadne alebo nedostatočné ponuky podpory.

3.2 Podstatným problémom nových prisťahovalcov do hostiteľskej krajiny je skutočnosť, že sa spočiatku nevyznajú vo verejných štruktúrach a procesoch a nerozumejú spoločenským zvyklostiam a kultúre, alebo im rozumejú nedostatočne. Spolu s nedostatočnou znalosťou jazyka to značne sťažuje prístup k právam a verejným službám a vytvára riziko ekonomického a sociálneho znevýhodnenia, najmä mimo pracovného života.

3.3 Ťažkosti v každodennom živote môžu vznikáť v súvislosti s bývaním, prístupom ku všeobecným a špeciálnym službám napr. v zdravotníctve a sociálnej oblasti, ako aj širokou škálou ďalších životných potrieb, vrátane trávenia voľného času a vyznávania viery. S týmito ťažkosťami sa stretávajú všetci pracovníci, ktorí sa nachádzajú v inej krajine, ako je krajina ich pôvodu.

3.4 Pri nedostatočných alebo sťažených možnostiach účasti na spoločenskom dianí existuje riziko izolácie. Začína sa to bežnými každodennými životnými situáciami a pokračuje zažívaním odmietania, diskriminácie a spoločenského odstupu, čo môže mať značné následky na psychiku, ktoré môžu viesť až k sociálnej a emocionálnej osamotenosti. To je pre týchto mladých ľudí obzvlášť ťažké, pretože nemôžu počítať s podporou svojich starých sociálnych sietí, napr. svojich rodín doma, okruhu priateľov alebo skupiny rovesníkov.

3.5 Veľmi dôležitou cestou k úspešnému sociálnemu začleneniu do prijímajúcej spoločnosti je účinne sa podieľať na všeobecnom spoločenskom živote účasťou na spoločenských, politických, kultúrnych, športových aktivitách alebo vyznávaní viery, napr. v rámci klubov, spolkov, združení, strán a odborov. Často však existujú rôzne prekážky bezproblémového zapojenia mladých ľudí zo zahraničia a chýbajú tiež nevyhnutné opatrenia na ich privítanie, povzbudenie a uvedenie. Ľahko to môže viesť k nemateriálnemu ochudobneniu mladých migrantov s katastrofálnymi následkami.

3.6 EHSV sa preto domnieva, že je nevyhnutné posilniť sieť EURES, ktorá mala doposiaľ určité nedostatky, a to nielen pokiaľ ide o podchytenie dopytu a ponuky, ale aj pokiaľ ide o charakter podpory na začlenenie a integráciu. Tento posledný aspekt má väčší význam v súvislosti s nedávnym rozšírením siete EURES aj na učňov a stážistov, z čoho možno usudzovať, že do európskej mobility sa budú zapájať čoraz mladšie osoby.

3.7 K rozvoju integračných programov môže podstatným spôsobom prispieť spolupráca medzi hostiteľským štátom a štátom pôvodu, ktorá vďaka holistickému prístupu umožňuje „uvedomelú migráciu“ a podporuje vytváranie nadnárodných medzikultúrnych sietí, ktoré sú bližšie mladým migrujúcim pracovníkom.

4. Dôležité oblasti ochrany a podpory mladých migrujúcich pracovníkov

4.1 Mimo pracoviska je pre mladých migrujúcich pracovníkov veľkou výhodou, keď je ich potreba nadväzovania kontaktov podporovaná. To je možné uskutočňovať pomocou štruktúrovanej komunikácie alebo organizovaním miestnych resp. regionálnych podujatí, ktorými sa iniciuje alebo podporuje výmena skúseností, vzájomné informovanie o právach a povinnostiach, problémoch a nešvároch, možnostiach riešenia atď. Pri budovaní sociálnych sietí majú dôležitú funkciu sociálne médiá.

4.2 Keďže mladí migrujúci pracovníci sú v prevažnej miere vysoko motivovaní a agilní, mala by sa im predstaviť široká škála jednoduchých možností a spôsobov na stanovenie, vypracovanie a uskutočňovanie vlastných podnikateľských projektov. Mohli by ich pri tom podporovať skúsení starší ľudia, najmä pokiaľ ide o príležitosti na trhu, technické a administratívne podmienky, financovanie, nábor zamestnancov atď. v sociálno-ekonomickom kontexte hostiteľskej krajiny.

4.3 Problematika mimopracovnej účasti a integrácie mladých zahraničných pracovníkov je širokospektrálnou a dôležitou, avšak do veľkej miery zanedbávanou oblasťou, v ktorej sú potrebné opatrenia na podporu a stimuláciu. Nestačí však, keď mladí ľudia získajú v kurzoch základné lingvistické kompetencie v jazyku hostiteľskej krajiny, aby ovládali odborný jazyk na pracovisku.

4.4 Na to, aby si našli svoje miesto v nových životných podmienkach, uspokojili svoje osobné potreby a aktívne sa zapojili do spoločnosti, treba oveľa viac. Potrebné sú predovšetkým správne informácie, vhodné nasmerovanie, aktívne prepojenie jazyka s mnohými konkrétnymi životnými situáciami, ako aj trvalá a spoľahlivá osobná pomoc v prípade neúspechov a sklamaní.

4.5 Poradenstvo a podpora majú rozhodujúci význam okrem iného pri hľadaní ubytovania v prípade konfliktov v bydlisku, pri všeobecnom usporiadaní každodenného života, pri finančných a daňových otázkach, zamýšľanom ďalšom vzdelávaní, možnostiach spoločenských, kultúrnych, náboženských alebo športových aktivít, iných spôsoboch trávenia voľného času, ako aj pri vykonávaní občianskych práv a politickej angažovanosti. V takýchto prípadoch môžu veľmi cennú pomoc poskytnúť tak iní mladí cudzinci, krajanovia s väčšími skúsenosťami získanými v hostiteľskej krajine, ako aj jej starší občania, ktorí sú ochotní pomôcť z osobného podnetu.

4.6 Pri koncipovaní opatrení týkajúcich sa podpory a poradenstva treba rozlišovať medzi riešeniami veľmi rozdielnych ťažkostí a potrieb. Najprv ide väčšinou o počiatočné ťažkosti skôr právneho, materiálneho alebo technického charakteru, ktoré sa vhodnou pomocou dajú relatívne jednoducho vyriešiť. Oveľa komplikovanejšie je však prekonať prekážky v procese integrácie do spoločnosti, čo si môže vyžadovať dlhodobú a spoľahlivú podporu.

4.7 V situáciách, keď mladí prisťahovalci čelia ťažkému rozhodovaniu alebo konfliktom, môže byť veľmi dôležité zoznámiť ich s kontaktnými osobami, či už sú to „patróni“ alebo „mentori“, alebo aj poradcovia z programu EURES, ku ktorým si môžu vytvoriť vzťah založený na dôvere a žiadať ich o radu. Rozhodujúce je, aby na jednej strane mali takéto osoby skúsenosti s rôznymi kultúrami, a tým potrebné porozumenie, a na strane druhej vedeli účinne komunikovať a mali schopnosť dopomôcť iným k svojpomoci.

5. Vykonávatelia a aktéri podporných opatrení

5.1 Veľkú zodpovednosť majú nepochybne sociálni partneri a samotné podniky, ktoré zamestnávajú mladých ľudí zo zahraničia. Môžu ponúkať aj rady a konkrétnu pomoc v mimopracovnej oblasti tým, že budú motivovať najmä starších kolegov, aby boli mladým migrujúcim pracovníkom v podniku k dispozícii ako „mentori“ alebo „patróni“ a pomáhali im tiež a najmä mimo pracovného prostredia. Skutočnosť, že je to pri malých a stredných podnikoch bez podpory sotva možné, predstavuje osobitný problém, pre ktorý treba nájsť riešenie. Napríklad by sa takéto činnosti mohli začleniť do programov financovaných v rámci iniciatívy „Tvoje prvé pracovné miesto EURES“.

5.2 Organizácie občianskej spoločnosti sa tradične venujú mimopracovným problémom ľudí a vytvárajú možnosti na lepšie sociálne začlenenie, ako aj väčšiu súdržnosť spoločnosti. Prostredníctvom rôznych ponúk, najmä v oblasti spoločenských, kultúrnych, športových a iných aktivít vo voľnom čase, ktoré sú cielene zamerané na osobitné problémy a potreby mladých migrujúcich pracovníkov, by mali túto dôležitú a budúcnosť určujúcu skupinu do väčšej miery zahrnúť do celkovej koncepcie svojej činnosti.

5.3 Tak v pracovnom kontexte, ako aj v mimopracovnej oblasti je veľmi výhodné spojiť skúsené staršie osoby s mladými prisťahovalcami. Vedomosti a úsudok starších ľudí, ktorí sú ochotní podeliť sa o svoje skúsenosti s mladými, sú obzvlášť hodnotné. Na základe toho vznikajú nielen primerané riešenia problémov, ale je to aj dôležitá forma dialógu, ktorý podporuje sociálnu súdržnosť. Je to veľmi prospešné pre všetkých zúčastnených. Keď partneri tohto dialógu navyše pochádzajú zo širokej škály kultúrneho prostredia, výsledkom sú dôležité skúsenosti otvorenej, viacrozmernej spoločnosti, ktorá zaručuje prístup a možnosti participácie pre všetkých.

5.4 Napriek všetkým existujúcim inštitucionálnym programom pomoci a podpory spočíva rozhodujúci faktor úspechu týchto opatrení na úrovni osobných vzťahov. Osobné skúsenosti, priama komunikácia, individuálna angažovanosť, dôvera v schopnosti ostatných a spoločné zážitky sú katalyzátormi sľubného vpravenia sa do nového sveta práce a najmä do inej spoločnosti. Zabezpečiť takúto individuálnu osobnú pomoc prostredníctvom medziľudských kontaktov je významná úloha, ktorú je možné realizovať najmä pomocou štruktúrovaného organizovania dobrovoľníckej činnosti. Kto by ju mal vykonávať, záleží od príslušnej kultúry hostiteľskej krajiny.

5.5 Dôležité je, aby sa na národnej ani na európskej úrovni nepodľahlo pokušeniu snažiť sa o jednotné riešenia. Ide o ľudské potreby a problémy, ktoré nepodliehajú žiadnej pevnej norme, ale vyžadujú mnohotvárne, pružné a neustále inovatívne odpovede v závislosti od pôvodu danej osoby, miestnych daností a osobnej situácie.

5.6 Jedna z veľmi úspešných foriem osobnej pomoci sa poskytuje prostredníctvom tzv. „Senior Expert Services“⁽¹⁾. V rámci tejto pomoci odovzdávajú osoby, ktoré sú už na dôchodku, ako dobrovoľníci mladším ľuďom svoje profesionálne vedomosti a skúsenosti z veľmi rozmanitých pracovných oblastí. Odovzdávanie odborných znalostí a osobná angažovanosť starších ľudí veľmi podporujú vzájomné porozumenie, spoluprácu a úctu medzi generáciami a významnou mierou prispievajú k sociálnej súdržnosti v spoločnosti.

5.7 Pre sľubné stratégie je dôležité, aby boli existujúce možnosti a úspešné postupy systematicky dokumentované, posudzované na základe dôkazov, zásadne koordinované a zverejňované prostredníctvom cielených informácií. Úzka spolupráca všetkých subjektov a zodpovedných organizačných jednotiek, ako aj trvalé zapojenie organizácií všetkých zainteresovaných strán a zúčastnených osôb sú v záujme dosiahnutia úspechu nevyhnutné. Cieľom musí byť najmä to, aby boli správne zaznamenávané osobitné potreby a problémy mladých migrujúcich pracovníkov, cielené koncipované stratégie a opatrenia, primerane využívané zdroje a zabezpečené kontroly úspešnosti. Mladí migrujúci pracovníci by mali mať možnosť podieľať sa na akomkoľvek rozhodovaní a vyhodnocovaní.

6. Zistenia a možné opatrenia Európskej komisie

6.1 V mobilitu mladých pracovníkov sa prejavuje jedna zo základných slobôd Európskej únie. Mladí ľudia využívajú možnosti, ktoré im poskytuje migrácia pracovných síl. Tým je možné zmierniť problémy na trhu práce tak v krajinách pôvodu, ako aj v hostiteľských krajinách. Je potrebné presnejšie zdokumentovať, analyzovať a pochopiť osobitnú situáciu mladých občanov EÚ pracujúcich v inom členskom štáte EÚ, ktorí predstavujú veľmi dôležitý prvok budúcnosti Európy.

6.2 Zvýšená pozornosť by sa mala venovať najmä mimopracovnej integrácii mladých ľudí z iných členských krajín EÚ do spoločnosti hostiteľskej krajiny, v ktorej si našli prácu, keďže sa táto integrácia spája so značnými výzvami a ťažkosťami. Európska komisia by v tejto súvislosti mala pôsobiť cezhranične s cieľom zvýšiť povedomie, zabezpečiť dokumentáciu a podporiť výmenu skúseností, ako aj dialóg.

6.3 Preto by mala byť Európska komisia vyzvaná, aby pomocou príslušných opatrení vypracovala dokumentáciu úspešných postupov na odstránenie špeciálnych problémov mladých migrujúcich pracovníkov pri ich začleňovaní a zapojení do spoločnosti v hostiteľskej krajine. Ako dôležitý prvok kultúry otvorenej prístahovalectvu by sa pritom mala veľká pozornosť venovať najmä medzigeneračným a medzikultúrnym koncepciám zameraným na podporu týchto mladých ľudí z EÚ pri ich úsilí o účinné začlenenie a zapojenie do spoločnosti.

6.4 Európska komisia by mala členským štátom odporučiť, aby tieto postupy tvorivým spôsobom nasledovali. Členské štáty by mali byť tiež vyzvané, aby Európskej komisii poskytli informácie o svojich vyskúšaných a inovatívnych koncepciách, programoch a konkrétnych opatreniach – tak verejných, ako aj súkromných subjektov – zameraných na uľahčenie a podporu sociálneho začleňovania mladých pracovníkov z iných členských štátov s cieľom zintenzívniť výmenu skúseností týkajúcich sa rôznych možností v tejto oblasti.

6.5 Na základe tejto európskej dokumentácie by Európska komisia mala preskúmať, kde by ešte mohlo byť potrebné vykonať ďalšie kroky a ako ich uskutočniť. Mala by ďalej vypracovať plán využitia a podpory rozhodujúcich prvkov vyskúšaných a inovatívnych postupov v existujúcich programoch, platformách, fondoch a iniciatívach Európskej únie.

6.6 Európska komisia by vo svojich úvahách mala dbať na to, aby boli mladí ľudia prostredníctvom svojich organizácií občianskej spoločnosti v rozhodujúcej miere zapojení, aby sa zabezpečilo, že ich problémy a potreby budú náležite zaznamenané a budú riešené cielenými opatreniami.

V Bruseli 30. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ <http://www.ses-bonn.de/en/about-us.html>

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zamestnateľnosť mladých ľudí – zosúladenie odbornej prípravy s požiadavkami priemyslu v kontexte úsporných opatrení“

(2014/C 311/02)

Spravodajca: **Dumitru Fornea**

Pomocný spravodajca: **Tommaso Grimaldi**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 11. júla 2013 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Zamestnateľnosť mladých ľudí – zosúladenie odbornej prípravy s požiadavkami priemyslu v kontexte úsporných opatrení“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v tejto veci prijala svoje stanovisko 8. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 30. apríla 2014) prijal 156 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a nikto sa hlasovania nezdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1 Závažná kríza v oblasti nezamestnanosti mladých ľudí si vyžaduje, aby vlády, zamestnávateľia, pracovníci a občianska spoločnosť pracovali intenzívnejšie a spoločne podporovali, vytvárali a zachovávali dôstojné⁽¹⁾ a udržateľné pracovné miesta. Táto otázka sa stala politickou aj hospodárskou výzvou. EHSV už zdôraznil, že na vytvorenie lepších a stabilnejších pracovných miest pre mladých ľudí je potrebné vypracovať skutočnú stratégiu pre rast na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni. EHSV sa domnieva, že vlády by sa v prvom rade mali presvedčivo usilovať o nápravu s cieľom predísť zhoršeniu situácie.

1.2 Tak, ako to odsúhlasila Európska rada vo svojich záveroch z júna 2013, sa EHSV domnieva, že členské štáty by mali vyvinúť všemožné úsilie a zabezpečiť, aby iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí a záruka pre mladých ľudí boli urýchlene plne funkčné. Pridelovanie prostriedkov z vnútroštátnych a európskych fondov na vzdelávanie a odbornú prípravu, zamestnanosť mladých ľudí a riešenie dlhodobej nezamestnanosti sa musí v podstatnej miere zvýšiť.

1.3 EHSV dôrazne odporúča, aby sa konkrétne akčné plány, ktoré už členské štáty prijali s cieľom riešiť otázku nezamestnanosti a zamestnateľnosti mladých ľudí, predkladali na pravidelné hodnotenie so zapojením občianskej spoločnosti. EHSV sa domnieva, že v týchto plánoch a programoch by sa mali prijať konkrétne opatrenia, ktoré by mladým absolventom umožnili získať zručnosti využiteľné na pracovisku, o .i. vrátane skúseností s riadením a tímovou prácou, riešenia problémov a tvorivých schopností, ktoré zlepšia ich všestranné uplatnenie a možnosti na trhu práce.

⁽¹⁾ Koncepciu dôstojných pracovných miest formulovali zložky Medzinárodnej organizácie práce (ILO) – vlády, zamestnávateľia a pracovníci – a vychádza z chápania práce ako zdroja osobnej dôstojnosti, sociálnej súdržnosti, mieru v spoločnosti, demokracie a hospodárskeho rastu, ktorý rozvíja príležitosti pre kvalitné pracovné miesta a rozvoj podnikania. ILO, www.ilo.org.

1.4 EHSV odporúča, aby členské štáty a všetky zainteresované orgány uvažovali o zamestnateľnosti ako o pokračujúcom procese, ktorý má vplyv na celý pracovný život. Členské štáty by mali predvídať a vytvárať nástroje a podmienky, ktoré by ľuďom pomáhali aktualizovať, zlepšovať a posudzovať ich mieru zamestnateľnosti. Zvýšenie uznávania a transparentnosti zručností a kvalifikácií zohráva dôležitú úlohu pri zosúladovaní zamestnateľnosti mladých ľudí hľadajúcich prácu s potrebami trhu, ako aj ich mobilitou. EHSV podporuje opatrenia EÚ na zvýšenie uznávania a transparentnosti zručností, kompetencií a kvalifikácií a súvisiacich nástrojov, ako je EQF, ESCO, Europass, systém zabezpečenia kvality a systém kreditov.

1.5 EHSV dôrazne vyhlasuje, že zodpovednosť za zamestnateľnosť nie je len individuálna záležitosť, ale mali by ju mať na zreteli a podieľať sa na nej všetky zainteresované strany: vlády, sociálni partneri, univerzity, školy, miestne orgány, jednotliví pracovníci a ďalší aktéri. Dôrazne sa odporúča lepšie partnerstvo medzi podnikmi a vzdelávacími inštitúciami a v tejto súvislosti by sa mali podporovať vysokokvalitné školiace programy v rámci podniku, a to v súlade so zásadami a metódami Európskeho združenia učňovskej prípravy a navrhovaným rámcom kvality pre stáže.

1.6 Členské štáty by mali poskytnúť stimuly univerzitám a výskumným a vývojovým strediskám, ktoré ponúkajú magisterské programy v súlade s potrebami globalizovaného trhu. Mohlo by to byť užitočné z hľadiska podpory vyššej miery profesionálnej pripravenosti.

1.7 EHSV je znepokojený aktuálnymi trendmi znižovania rozpočtu na vzdelávanie v niektorých členských štátoch a odporúča, aby členské štáty EÚ vyčlenili dostatočné zdroje s cieľom zabezpečiť, že pracovníci v oblasti vzdelávania poskytnú každému kvalitné vzdelanie. Povolanie učiteľa nie je v Európe považované za atraktívne a učiteľov je nedostatok, čo predstavuje problém, ktorý sa v blízkej budúcnosti môže ďalej prehĺbovať⁽²⁾. Vhodné pracovné podmienky, mzdy a dôchodky sú nevyhnutné, ak sa má vzdelávanie stať atraktívnou kariérnou možnosťou.

1.8 EHSV víta rozhodnutie Európskej komisie ustanoviť program *Erasmus +*, ktorým by sa podporovala tiež cezhraničná odborná príprava, a dúfa, že bude bezodkladne plne funkčný, ako bolo dohodnuté. Osobitne vítaná je dohoda medzi Európskym parlamentom a Radou o uznávaní odborných kvalifikácií.

1.9 EHSV víta *rámec opatrení v oblasti nezamestnanosti mladých ľudí*, na ktorom sa sociálni partneri dohodli v júni 2013. V čase hospodárskej a sociálnej krízy musí Európa v plnej miere využívať potenciál svojich obyvateľov akéhokoľvek sociálno-ekonomického pôvodu a zabezpečiť pritom nákladovú efektívnosť.

1.10 EHSV opätovne potvrdzuje svoje presvedčenie, že iniciatívy EÚ vytvorené s cieľom riešiť problém nezamestnanosti mladých ľudí by mali viesť ku konkrétnym opatreniam, ktoré napomôžu účinnú priemyselnú politiku zameranú na podporenie európskeho priemyslu a zvýšenie jeho konkurencieschopnosti sociálne prijateľným a udržateľným spôsobom.

1.11 EHSV odporúča, aby členské štáty venovali osobitnú pozornosť negatívnym účinkom systematického využívania pracovných zmlúv na dobu určitú pre mladých ľudí, ktorý má tiež významný vplyv na sieť sociálneho zabezpečenia (menej príspevkov) a súdržnosť spoločností členských štátov.

1.12 EHSV sa domnieva, že investovanie do zlepšovania zamestnateľnosti mladých ľudí má kľúčový význam pre budúcnosť európskych hospodárstiev a spoločnosti. Prijaté iniciatívy by mali byť ľahko dostupné všetkým mladým ľuďom bez akejkoľvek diskriminácie alebo rodových predsudkov a mali by ich dopĺňať konkrétne opatrenia podporujúce začlenenie. Do formovania, implementovania a hodnotenia výsledkov týchto iniciatív by mali byť zapojené príslušné zainteresované strany (vrátane sociálnych partnerov a mládežníckych organizácií) na miestnej, regionálnej aj celoštátnej úrovni.

⁽²⁾ Pozri „Key Data on Teachers & School Leaders in Europe“ (Kľúčové údaje o učiteľoch a vedení škôl v Európe). Správa Eurydice, Európska komisia.

1.13 Mali by sa ďalej rozvíjať konkrétne opatrenia na vnútroštátnej a miestnej úrovni, ktoré by celoživotné učenie sprístupnili všetkým. Do pravidelného hodnotenia výsledkov by mali byť zapojení sociálni partneri a občianska spoločnosť.

1.14 V modeloch praktickej výučby, ako sú duálne systémy vzdelávania, sa významná časť odbornej prípravy realizuje v podnikoch. Mladí pracovníci by mali mať možnosť striedavo sa učiť v škole a odborne sa vzdelávať v podniku. EHSV je presvedčený o úspechu duálnych systémov vzdelávania, ktoré už boli zavedené v niektorých členských štátoch. Kľúčom k úspechu systémov učňovskej prípravy je spoločná zodpovednosť verejného a podnikového sektora za investície do budúcnosti.

1.15 Výbor odporúča podniknúť kroky na zabezpečenie kvality a relevantnosti navrhovaných opatrení a vytvoriť primeraný rámec, pričom by sa jednoznačne vyjadrila zodpovednosť, práva a povinnosti jednotlivých zainteresovaných strán a tieto by boli vynútiteľné v praxi. Sociálny dialóg medzi zamestnávateľmi a odborovými organizáciami by sa mal ďalej rozvíjať a využívať ako významný nástroj na zisťovanie budúcich perspektív trhu práce, podporu tvorby pracovných miest, výmenu postupov v oblasti odbornej prípravy, ktoré sú lepšie prispôbené potrebám trhu práce a ako povzbudenie pre mladé ženy a mužov, aby zlepšovali nadobudnuté zručnosti a schopnosti tak, aby lepšie zodpovedali meniacim sa potrebám priemyslu.

1.16 Súčasná hospodárska a sociálna kríza prináša obmedzenia, pokiaľ ide o rozpočtové rozhodnutia členských štátov, a to predovšetkým tie, na ktoré sa vzťahujú programy fiškálnych úprav. Situáciu ešte zhoršuje zníženie vlastného rozpočtu EÚ. Vzhľadom na to, že vzdelávanie zohráva ústrednú úlohu v rozvoji podmienok zamestnatelnosti, EHSV odporúča členským štátom navýšiť zdroje pridelené na kvalitné vzdelávanie, ktoré by sa nemali považovať za výdavky, ale za dôležité investície potrebné na prekonanie krízy a vybudovanie lepšej budúcnosti pre všetkých. EHSV v súvislosti s týmito okolnosťami podporil európsku iniciatívu občanov „Vzdelávanie je investícia! Nezahŕňajme ho medzi straty!“⁽³⁾. Výbor varuje, že škrtý, ku ktorým dochádza v rozpočtoch na vzdelávanie a odbornú prípravu, zmenia kľúčové iniciatívy a návrhy len na obyčajné vyhlásenia o dobrých úmysloch. So zreteľom na význam vzdelávania a odbornej prípravy pri riešení otázky nezamestnanosti mladých ľudí EHSV dôrazne odporúča, aby EK v roku 2015 zorganizovala „Európsky deň vzdelávania a odbornej prípravy“.

1.17 EHSV sa domnieva, že priemyselné odvetvia a podniky by mali investovať do výrobných nástrojov a realizovať mzdové a komunikačné politiky s cieľom zvýšiť príťažlivosť tohto sektora. Dôležitý krok v riešení otázky zamestnatelnosti by mohlo predstavovať zlepšenie dialógu medzi podnikmi a združeniami odbornej prípravy. Vďaka nemu by sa tiež mohol zmenšiť nesúlad medzi dopytom a ponukou.

1.18 Všetky iniciatívy, ktoré boli prijaté na zaistenie zamestnatelnosti mládeže, by sa mali adekvátne financovať prostredníctvom ESF a ostatných štrukturálnych fondov. EHSV odporúča, aby sa pri využívaní štrukturálnych fondov kládol osobitný dôraz na zamestnatelnosť mládeže, vrátane prípadného prerozdeľovania nevyčerpaných prostriedkov.

2. Úvod

2.1 Európsky priemysel zahŕňa širokú škálu podnikov, vrátane veľkých spoločností, malých a stredných podnikov a mikropodnikov s rôznymi požiadavkami na pracovnú silu. Potrebuje teda pracovníkov s rôznymi zručnosťami a schopnosťami. Tieto rozdiely by sa mali zohľadniť pri formovaní systémov vzdelávania a odbornej prípravy. Sociálny dialóg medzi zamestnávateľmi a odborovými organizáciami by sa mal ďalej rozvíjať a využívať ako významný nástroj na zisťovanie budúcich perspektív trhu práce, podporu tvorby pracovných miest, výmenu postupov v oblasti odbornej prípravy, ktoré sú lepšie prispôbené potrebám trhu práce a ako povzbudenie pre mladé ženy a mužov, aby zlepšovali nadobudnuté zručnosti a schopnosti tak, aby lepšie zodpovedali meniacim sa potrebám priemyslu.

⁽³⁾ Z iniciatívy gréckych občanov a s podporou DIKTIO – „Siet“.

2.2 EÚ aj členské štáty potrebujú priemyselnú politiku, ktorá uľahčuje rast a vytváranie nových, vysoko kvalitných pracovných miest ⁽⁴⁾. Európska komisia zastáva názor, že je potrebné, aby existovalo partnerstvo medzi EÚ, členskými štátmi a priemyslom s cieľom zabezpečiť rámec účinnej spolupráce a podnietiť investície do technológií a ľudských zdrojov, ktoré môžu európskemu priemyselnému sektoru priniesť konkurenčnú výhodu nad inými globálnymi konkurentmi. Európska komisia v záujme vyriešenia tohto problému a všeobecnej otázky zamestnatelnosti v priemysle uistuje ⁽⁵⁾, že jedným z pilierov novej priemyselnej politiky budú investície do ľudského kapitálu a zručností.

2.3 Finančná kríza, ktorá sa začala v roku 2008, výrazne narušila ekonomiku mnohých európskych štátov. Následné oživenie sa však zatiaľ prejavuje len veľmi pomaly. Existuje jeden problém, ktorý by mohol sťažiť toto oživenie a ktorého následky pre budúcnosť by mohli mať ešte negatívnejší účinok, a tým je kríza nezamestnanosti mladých ľudí. Riešenie tohto problému si vyžaduje, aby vlády, zamestnávateľi, pracovníci a občianska spoločnosť prostredníctvom vzájomnej spolupráce podporovali, vytvárali a udržiavali dôstojné a produktívne pracovné miesta.

2.4 Zdá sa, že európski vedúci predstavitelia túto krízu neberú na ľahkú váhu, ale ako výbor zdôraznil vo svojich predchádzajúcich stanoviskách ⁽⁶⁾, nové iniciatívy nemôžu pomôcť vyriešiť problém, pokiaľ sa neodstránia jeho korene. Táto otázka sa stala politickou aj hospodárskou výzvou. Nie je vhodné zovšeobecňovať, keďže situácia rozhodne nie je v každej krajine a na miestnej úrovni rovnaká, ale dokončiť alebo financovať štúdium, nájsť si nielen krátkodobé pracovné miesto či stáž, ale skutočné zamestnanie, naštartovať vlastný projekt alebo založiť podnik, viesť nezávislý život alebo založiť si rodinu je pre mnohých mladých Európanov súčasťou rovnakého každodenného zápasu. Aj keď nezamestnanosť nie je v Európe novým javom, narastajúca nezamestnanosť mladých ľudí je jedným z najviditeľnejších dopadov súčasnej hospodárskej krízy, či už ide o rušenie pracovných miest, alebo nevytváranie nových pracovných miest ⁽⁷⁾.

2.5 Veľa pozitívnych iniciatív EÚ (ako napr. záruka pre mladých ľudí) ponúkne odbornú prípravu na pracovisku a učňovskú prípravu. Nezaručujú však vždy prístup k pracovnému miestu. A práve to je zásadným chýbajúcim článkom: pracovné príležitosti za normálnych okolností vznikajú ako dôsledok hospodárskeho rastu. EHSV už zdôraznil, že na vytvorenie lepších a stabilnejších pracovných miest pre mladých ľudí je potrebné vypracovať skutočnú stratégiu pre rast na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni. EHSV sa domnieva, že vlády by sa v prvom rade mali presvedčivo usilovať o nápravu s cieľom predísť prehĺbeniu krízy. Ako Európska komisia zdôraznila, „mladí ľudia majú v rukách kľúč k budúcej dynamike a prosperite Európy“ ⁽⁸⁾.

2.6 Pojem „zamestnatelnosti“ nemá jednotnú, všeobecne uznávanú definíciu, ale je dynamickým pojmom a všeobecný trend smeruje k tomu, aby sa rozšíril o kontextové faktory. Napriek svojej dôležitosti v diskusiách o trhu práce sa dá zamestnatelnosť len ťažko merať a k jej vymedzeniu existuje viacero prístupov. Na zamestnatelnosť ako takú majú vplyv faktory tak na strane ponuky, ako aj na strane dopytu, ktoré sú často mimo kontroly jednotlivca. V čase hospodárskej a sociálnej krízy musí Európa v plnej miere využívať tvorivý potenciál svojich obyvateľov akéhokoľvek sociálno-ekonomického pôvodu. Dôležitú úlohu tu zohrávajú silné a veľmi aktívne organizácie občianskej spoločnosti.

⁽⁴⁾ Podľa návrhu Európskej komisie by priemyselný sektor mal do roku 2020 generovať 16 % HDP EÚ.

⁽⁵⁾ Európska komisia, 10. októbra 2012, „Silnejší európsky priemysel v prospech rastu a oživenia hospodárstva.“

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 68/11, 6.3.2012, s. 11 – 14, Ú. v. EÚ C 143/94, 22.5.2012, s. 94 – 101, Ú. v. EÚ C 299/97, 4.10.2012, s. 97 – 102, Ú. v. EÚ C 11, 15.1.2013, s. 8 – 15, Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 67 – 72.

⁽⁷⁾ „V časoch hospodárskeho poklesu sú mladí zamestnanci nielen poslední, ktorých prijímajú, ale aj prví, ktorí o zamestnanie prídu, pretože pre zamestnávateľov znamená prepustenie starších pracovníkov väčšie náklady. U mladých pracovníkov je väčšia pravdepodobnosť, že neabsolvovali školenia v danom podniku, že majú menej skúseností a často majú len dočasné zmluvy [...]“. „A aj keď majú zamestnanie, nemusia mať dobré pracovné miesta. Vo vyspelých častiach sveta majú často zmluvu na krátkodobé zamestnanie, aby bolo ľahšie prepustiť ich, alebo sú „podzamestnaní“ na pracovných miestach, ktoré nezodpovedajú úrovni ich kvalifikácie.“ (Svetové ekonomické fórum – Youth Unemployment visualization 2013) <http://www.weforum.org/community/global-agenda-councils/youth-unemployment-visualization-2013>.

⁽⁸⁾ COM (2013)447 final, jún 2013.

2.7 Zamestnateľnosť je vo veľkej miere určená kvalitou a aktuálnou orientáciou vzdelávania a odbornej prípravy, ktorú poskytujú vnútroštátne a miestne orgány. EHSV berie na vedomie činnosť miestnych orgánov usilujúcich o vyvážený prístup, ktorý by umožnil dosiahnuť zlepšenie v tejto veci, domnieva sa však, že súčasné systémy vzdelávania a odbornej prípravy nie vždy dôsledne odzrkadľujú rozhodnutia prijaté na európskej úrovni. Napriek výzve Komisie v rámci otvorenej metódy koordinácie adresovanej miestnym orgánom, aby sa podelili o svoje inštitucionálne reakcie na problémy mobility a odbornej prípravy mladých ľudí, zlepšili kvalitu odbornej prípravy, udeľovania osvedčení a aktualizáciu, vhodne reagovali na potreby trhu práce, dodržovali časový plán pre plnenie úloh súvisiacich so spoločnými cieľmi a s referenčnými hodnotami a výsledkami, analyzovali a začleňovali výsledky štúdií a výskumu, naďalej pretrvávajú príliš veľa inštitucionálnych prekážok a chýba skutočná angažovanosť vo vzťahu k realizácii skutočného spoločného európskeho priestoru vzdelávania a odbornej prípravy.

2.8 Zamestnávateľia poznajú zručnosti a schopnosti súčasných zamestnancov, no musia mať lepšiu predstavu aj o zručnostiach a schopnostiach budúcich zamestnancov na rýchlo sa meniacom pracovisku, predovšetkým vzhľadom na rozvoj technológií, vďaka ktorým je nanajvýš dôležité, aby zamestnanci neustále nadobúdali a aktualizovali svoje zručnosti. Podniky majú rozličné charakteristiky a rôzne potreby, a preto má zásadný význam to, aby vzdelávanie a odborná príprava boli prispôsobiteľné a flexibilné, pokiaľ ide o vyučované zručnosti. Ako EHSV zdôraznil vo svojom stanovisku SOC/476, je potrebná užšia a významnejšia spolupráca medzi vzdelávacími inštitúciami na všetkých úrovniach a priemyslom.

2.9 Keďže vzdelávanie a odborná príprava nie sú jedinými prvkami tvoriacimi zamestnateľnosť jednotlivca, zameranie sa len na samotné vzdelávanie predstavuje príliš restriktívny prístup. Kvalitné systémy stáží, učenie sa prácou (v škole alebo podnikoch) či učňovské vzdelávanie a cieľené programy zamestnanosti sa musia považovať za kľúčové spôsoby, ako dostať mladé ženy a mladých mužov na trh práce, no nemožno v nich vidieť konečné riešenie problému zamestnateľnosti. Je dôležité si uvedomiť, že trhy práce i hospodárske inštitúcie sú zasadené do určitej spoločnosti a kultúry a že prax na trhu práce formujú tiež neformálne normy a zvyky.

2.10 EHSV sa domnieva, že otázky týkajúce sa vzdelávania a odbornej prípravy, ktoré boli prerokované a schválené na európskej úrovni, sa nemôžu zredukovať len na výmenu osvedčených postupov. V tejto súvislosti dúfa, že systémy odbornej prípravy budú schopné reagovať na potreby v oblasti zamestnanosti a produkovať nových kvalifikovaných pracovníkov, ktorí sa dokážu vyrovnávať s neustálymi zmenami v organizácii práce a v modernej spoločnosti. Preto so zreteľom na lehoty stanovené v strategickom rámci európskej spolupráce v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy (ET 2020) a na vyhlásenie z Brugg, EHSV žiada, aby sa vykonalo hodnotenie a podrobná analýza plnenia záväzkov v praxi a v oblasti dosiahnutých cieľov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI) v početných stanoviskách poukázala na veľké množstvo hospodárskych, priemyselných a sociálnych otázok vrátane zamestnateľnosti a rekvalifikácie, predovšetkým v súčasnej kríze⁽⁹⁾. V súvislosti s navrhovanou zárukou pre zamestnanosť mladých, ktorú Európska komisia schválila v júni 2013, európski sociálni partneri⁽¹⁰⁾ predstavili *rámec spoločných opatrení pre zamestnanosť mladých ľudí*, v ktorom sa pozornosť sústreďuje na vedomosti, prechod zo školy do práce, zamestnanosť a rozvoj podnikania.

3.2 Mladí ľudia predstavujú súčasnosť i budúcnosť Európy a sú bohatým zdrojom dynamizmu v našich spoločnostiach. Sociálne a hospodárske začlenenie mladých ľudí však predpokladá a vyžaduje rad úspešných zmien. V situácii, keď sa prechod do života dospelých stáva zložitejším, sú kvalitné vzdelanie pre všetkých a inkluzívne trhy práce kľúčovými prostriedkami takýchto úspešných zmien. V záujme podpory dynamických, otvorených a mobilných trhov práce pre mladých ľudí je potrebný holistický prístup s opatreniami a primeranými zdrojmi zameranými na vytváranie lepších pracovných miest a ich väčšieho počtu, vysokokvalitnými výstupmi vzdelávania a lepším zosúladením ponuky zručností a dopytu po nich, a to aj šírením vzdelávania založeného na praxi v celej Európe.

⁽⁹⁾ „Priemyselná politika má silný sociálny rozmer, ktorý ovplyvňuje všetky vrstvy spoločnosti: [...] sústavu vzdelávania (vrátane vysokých škôl), spotrebiteľov a občanov. Priemyselná politika sa spája s reštrukturalizáciou i predvídaním. Mala by sprostredkovať moderné vzdelávanie, odbornú prípravu a informácie, rozvíjať technológiu, inováciu, tvorivosť a podnikanie. Treba tiež predvídať a primerane reagovať na demografický vývoj.“ Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 82.

⁽¹⁰⁾ ETUC, BUSINESS EUROPE, UEAPME a CEEP, 11. júna 2013.

3.3 Organizácie občianskej spoločnosti v mnohých členských štátoch (najmä tých, ktoré najviac zasiahla súčasná kríza) rôznymi spôsobmi poukázali na dôležitosť spojenia individuálneho prístupu k potrebám pracovného trhu s kolektívnym prístupom (kontext, prostredie, organizácia práce a pracovné podmienky), ktorý by zohľadňoval očakávania a ambície mladých ľudí. Aby boli takéto opatrenia plne účinné, mali by sa stimulovať prostredníctvom európskych finančných prostriedkov a opatrení podporujúcich rast a nebyť limitované 6 – 8 miliardami EUR v rámci iniciatívy na podporu zamestnanosti mladých ľudí.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Zásady a pracovné metódy Európskeho združenia učňovskej prípravy, ako aj rámec kvality pre stáže umocňujú presvedčenie EHSV, že učňovské vzdelávanie, odborná prax v podnikoch a stáže sú pre mladých ľudí dôležitým nástrojom na získavanie zručností a pracovných skúseností a mali by sa stať súčasťou stratégií podnikov. Výbor odporúča členským štátom a podnikom zabezpečiť kvalitu a relevantnosť navrhovaných opatrení a vytvoriť primeraný rámec, pričom by sa jednoznačne vyjadřila zodpovednosť, práva a povinnosti jednotlivých zainteresovaných strán a tieto by boli vynútiteľné v praxi.

4.2 Vzhľadom na to, že získanie uznávaného univerzitného vzdelania na rôznych úrovniach je dôležité, ale samo osebe už nepostačuje, sa výbor domnieva, že pri realizácii plánov a programov záruky pre mladých ľudí by sa mali prijať konkrétne opatrenia, ktoré by mladým absolventom umožnili získať zručnosti potrebné na pracovisku, okrem iného vrátane skúseností s riadením a tímovou prácou, riešenia problémov a tvorivých schopností, ktoré zlepšia ich možnosti na trhu práce.

4.3 V modeloch praktickej výučby, ako sú duálne systémy vzdelávania, sa významná časť odbornej prípravy realizuje v podnikoch. Mladí pracovníci by mali mať možnosť striedavo sa učiť v škole a odborne sa vzdelávať v podniku. EHSV je presvedčený o úspechu duálnych systémov vzdelávania, ktoré už boli zavedené v niektorých členských štátoch. Kľúčom k úspechu systémov učňovskej prípravy je spoločná zodpovednosť verejného a podnikového sektora za investície do budúcnosti.

4.4 Podpora vzdelávania má zmysel za predpokladu, že to nezávisí výlučne od úsilia, ktoré každý človek môže a musí vyvinúť. V opačnom prípade zostanú ľudia, ktorí už patria k najviac znevýhodneným alebo marginalizovaným skupinám, aj naďalej vylúčení. Mali by sa ďalej rozvíjať konkrétne opatrenia na vnútroštátnej a miestnej úrovni, ktoré by celoživotné učenie sprístupnili všetkým. Do pravidelného hodnotenia výsledkov by mali byť zapojení sociálni partneri a občianska spoločnosť.

4.5 Pri revízií vzdelávacích systémov a systémov odbornej prípravy je dôležité zabezpečiť, aby kariéra vo vzdelávaní zostala príťažlivým a konkurencieschopným povoláním. Revitalizácia učiteľskej profesie je tiež v súlade s rastúcimi potrebami trhu práce. Učitelia musia byť vysoko motivovaní a dobre pripravení, aby boli schopní zvládnuť rad rozmanitých požiadaviek od spoločnosti, priemyslu a študentov.

4.6 Poradenstvo v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a kariéry by malo podporovať mladé ženy a mužov v ich úsilí získať lepšie vzdelanie, kvalifikáciu a zručnosti. Materiály na osobné poradenstvo by mali obsahovať jasné informácie o kariérnych možnostiach a ponúkaných pracovných miestach na trhu práce⁽¹¹⁾. EHSV privítal rozhodnutie Európskej komisie ustanoviť program *Erasmus +*, ktorým by sa podporovala tiež cezhraničná odborná príprava, a dúfa, že sa stane plne funkčným v roku 2014, ako bolo dohodnuté. Osobitne vítaná je dohoda medzi Európskym parlamentom a Radou o uznávaní odborných kvalifikácií, ktorá sa nedávno dosiahla.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 58 – 64.

4.7 Členské štáty by mali poskytnúť stimuly univerzitám a výskumným a vývojovým strediskám, ktoré ponúkajú magisterské programy v súlade s potrebami globalizovaného trhu. Toto by mohlo pomôcť podporiť vysokú úroveň profesionálnej pripravenosti.

4.8 Zavedenie povinnej odbornej prípravy by sa mohlo považovať za istý druh „poistenia kariéry“. Učňovská príprava a stáže však nesmú predstavovať spôsob, ako rozširovať lacnú či neplatenú pracovnú silu. Mali by sa nájsť osvedčené postupy v priemysle a zneužívanie by sa nemalo tolerovať. Každé obdobie učenia sa alebo odbornej prípravy musí viesť k získaniu diplomu či certifikátu, v ktorom sa uznajú nadobudnuté kvalifikácie.

4.9 Vzhľadom na existujúce rozdiely medzi mladými mužmi a ženami vstupujúcimi na trh práce EHSV zdôrazňuje, že je dôležité pristupovať k nezamestnanosti mladých z náležitého rodového hľadiska a v prípade potreby aj prijať konkrétne opatrenia. V odporúčaní Rady o zavedení záruky pre mladých ľudí sa preto uvádza, že systém záruk pre mladých by mal zohľadňovať pohlavie a rozmanitosť mladých ľudí, ktorým je určený⁽¹²⁾.

4.10 V záujme zvýšenia zamestnateľnosti sa musia vyvinúť všetky snahy o to, aby sa odzrkadlili skutočné podmienky v praxi. Čím viac to politické opatrenia splňajú, tým je väčšia šanca, že sa vďaka nim zvýši zamestnateľnosť. Každé opatrenie navrhnuté na podporu hospodárskeho rozvoja musí byť prepojené s reálnymi podmienkami, pretože je to jediná cesta k udržateľnej excelentnosti. Vytváranie miestnych partnerstiev bude užitočné na zlepšenie dialógu a zvýšenie činnosti v rámci boja proti nezamestnanosti mladých. Miestne inštitúcie, vysoké školy, mládežnícke organizácie, verejné orgány a inštitúcie odborného vzdelávania, odbory a zamestnávateľia pôsobiaci na tom istom území by mali nájsť spôsob, ako spolupracovať s cieľom identifikovať možné spoločné stratégie. V záujme zlepšenia možnosti mladých ľudí zamestnať sa budú viac uznávané a zohľadňované miestne charakteristiky a potreby.

4.11 Členské štáty by mali do svojich školských osnov zaradiť podnikateľské kurzy a podporovať podnikanie v rámci modelov praktickej výučby, a to v súlade s novým Akčným plánom pre podnikanie 2020, ktorý spustila Európska komisia. Podnikanie by sa malo považovať za široký pojem, ktorý obsahuje viac než len založenie vlastného podniku. Ľudia sa musia učiť a chápať, ako byť podnikateľom vo svojom vlastnom živote už od útleho veku. Vzdelávanie v oblasti podnikania by malo pripravovať ľudí na život tým, že ich naučí, ako preukázať iniciatívu, nieť zodpovednosť a analyzovať situácie. EHSV sa domnieva, že rozvoj zručností a schopností, akou je tvorivosť, podnikavosť, húževnatosť a tímová práca sú dôležité pre všetkých, a nie iba pre budúcich podnikateľov, ktorí chcú založiť podnik. Tieto zručnosti by mali formovať celú generáciu, aby pracovala efektívne vo všetkých odvetviach, a stimulovať infraštruktúru, ktorá je potrebná pre úspech európskej ekonomiky.

4.12 Komisia si uvedomuje, že Európa „*potrebuje dôkladnú, ďalekosiahlu kultúrnu zmenu*“⁽¹³⁾, aby sa do tried zaviedla účinná metodika nadobúdania podnikateľských skúseností. EHSV zároveň odporúča, aby došlo k zmenám v odbornej príprave učiteľov, pričom členským štátom by sa malo poradiť, aby poskytli dostatočné prostriedky na rozvoj učiteľov v tejto oblasti. Realizácia politiky závisí od spôsobilosti pracovníkov, ktorú treba precvičovať a podporovať.

⁽¹²⁾ „Komisia si uvedomuje, že rodové hľadisko predstavuje jeden z rozmerov, ktoré by politické opatrenia mali brať do úvahy, aby bol boj proti nezamestnanosti mladých účinný.[...] U mladých žien je v porovnaní s mladými mužmi vyššia pravdepodobnosť, že nebudú zamestnané, v procese vzdelávania či odbornej prípravy [...]. Mladí muži častejšie zažijú úspešný prechod (t. j. končiaci trvalou zmluvou). Naopak v prípade mladých žien je pravdepodobnejšie, že budú pracovať na čiastočný úväzok či dočasnú zmluvu a že začnú na dvojnásobne nestabilnej pozícii dočasného miesta na čiastočný úväzok. V odporúčaní Rady o zavedení záruky pre mladých ľudí sa preto uvádza, že systém záruk pre mladých by mal zohľadňovať pohlavie a rozmanitosť mladých ľudí, ktorým je určený.“ László Andor, člen Komisie zodpovedný za zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie, máj 2013.

⁽¹³⁾ Oznámenie Európskej komisie o akčnom pláne pre podnikanie 2020.

4.13 Vo svojich predchádzajúcich stanoviskách EHSV⁽¹⁴⁾ upriamil pozornosť na to, aké dôsledky má zníženie úlohy trvalých zmlúv na zamestnanie mladých žien a mužov, a odporučil zvážiť riziká vyplývajúce z tohto vývoja. Dočasné zmluvy rozšírené medzi mladými ľuďmi – najmä na začiatku pracovnej kariéry – viedli k vzniku viac segmentovaného trhu práce. EHSV odporúča, aby členské štáty venovali osobitnú pozornosť tomuto aspektu, ktorý má tiež významný vplyv na sieť sociálneho zabezpečenia (menej príspevkov) a súdržnosť spoločností členských štátov.

4.14 Súčasná hospodárska a sociálna kríza prináša obmedzenia, pokiaľ ide o rozpočtové rozhodnutia členských štátov, a to predovšetkým tých, na ktoré sa vzťahujú programy fiškálnych úprav. Situáciu ešte zhoršuje zníženie vlastného rozpočtu EÚ. Výbor varuje, že škrtý, ku ktorým dochádza v rozpočtoch na vzdelávanie a odbornú prípravu, zmenia kľúčové iniciatívy a návrhy len na obyčajné vyhlásenia o dobrých úmysloch. EHSV v súvislosti s týmito okolnosťami podporil európsku iniciatívu občanov „Vzdelávanie je investícia! Nezahŕňajme ho medzi straty!“

4.15 Všetky iniciatívy, ktoré boli prijaté na zaistenie zamestnateľnosti mladých ľudí, by sa mali urýchlene realizovať v celej Európe a adekvátne financovať prostredníctvom ESF a ostatných štrukturálnych fondov. EHSV sa domnieva, že to predstavuje kľúčovú investíciu do budúcnosti európskych hospodárstiev a spoločností. Iniciatívy by mali byť ľahko prístupné všetkým mladým ľuďom bez akejkoľvek diskriminácie. Do implementovania a hodnotenia výsledkov týchto iniciatív by mali byť zapojené príslušné zainteresované strany (vrátane sociálnych partnerov a mládežníckych organizácií) na miestnej, regionálnej aj celoštátnej úrovni. EHSV odporúča, aby sa pri využívaní štrukturálnych fondov kládol osobitný dôraz na zamestnateľnosť mladých, vrátane prípadného prerozdeľovania nevyčerpaných prostriedkov.

V Bruseli 30. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
HENRI MALOSSE

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Iniciatíva Príležitosti pre mladých“ Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 97 – 102.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrat priemyselných odvetví do EÚ v rámci reindustrializácie“

(2014/C 311/03)

Spravodajca: **Edgardo Maria IOZIA**

Pomocný spravodajca: **José Custódio LEIRIÃO**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. septembra 2013 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Návrat priemyselných odvetví do EÚ v rámci reindustrializácie“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498 plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 29. apríla 2014) prijal 139 hlasmi za, pričom žiadny z členov nehlasoval proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV je presvedčený, že ak sa má zastaviť hospodársky úpadok Únie, je potrebné oživiť priemysel, predovšetkým výrobný priemysel, ktorý je silnou stránkou výrobnéj štruktúry. Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy si kladie za cieľ vymedziť niekoľko užitočných nástrojov na podporu iniciatívy Komisie zameranej na reindustrializáciu Európskej únie, pričom ide o navracanie výrobných aktivít podnikov, ktoré svoju činnosť presunuli do iných krajín, naspäť do Európy. Aj Európska komisia iniciovala proces analýzy problematiky navracania výroby. EHSV s uspokojením konštatuje, že kým on bol poverený vypracovaním tohto stanoviska, Eurofond dostal za úlohu poskytnúť súbor údajov potrebných na pochopenie významu javu návratu a možných riešení.

1.2 EHSV podporuje návrh podpredsedu Komisie Tajaniho vypracovať koncepciu reindustrializácie Únie, aby sa podiel priemyslu na tvorbe HDP zvýšil zo súčasných 15,1 % na minimálne 20 %, a odporúča návrh rozšíriť o tento cieľ: „Európsky sociálny pakt pre nový udržateľný a konkurencieschopný priemysel“. Komisia vo svojom nedávnom oznámení ⁽¹⁾ stanovila niekoľko priorít, ako napríklad:

- posilňovanie začleňovania priemyselnej konkurencieschopnosti do ďalších oblastí politiky, pričom osobitná pozornosť sa musí venovať narastajúcej produktivite v oblasti podnikateľských služieb v záujme zvýšenia konkurencieschopnosti priemyslu a konkurencieschopnosti hospodárstva EÚ vo všeobecnosti,
- maximalizácia potenciálu vnútorného trhu prostredníctvom rozvoja potrebných infraštruktúr s cieľom ponúknuť stabilný a zjednodušený regulačný rámec; a
- rozhodné uplatňovanie nástrojov regionálneho rozvoja spolu s vnútroštátnymi nástrojmi a nástrojmi EÚ podporujúcimi inováciu, zručnosti a podnikanie.

1.3 Vo svojich odporúčaniach EHSV žiada Európsku úniu, aby stanovila európsky akčný plán v tejto oblasti, a požaduje:

- navrhnuť politiky na urýchlenie inovácie a zvýšenie produktivity s cieľom dosiahnuť konkurenčnú výhodu,
- stanoviť nové bankové nástroje na uľahčenie prístupu k finančným prostriedkom a urýchlenie požadovaných investícií,

⁽¹⁾ COM (2014) 14 final.

- podporiť opatrenia na zabezpečenie účasti európskych výrobných závodov na všetkých fázach hodnotového reťazca,
- zabezpečiť, aby reindustrializácia a navracanie výroby boli začlenené do udržateľnej európskej priemyselnej politiky, ktorá by sa zameriavala na investície, technológie, podnikanie, vzdelávanie, inováciu, výskum, ceny energie, infraštruktúru, obchod atď.,
- zabezpečiť koherentný, stabilný a bezpečný regulačný rámec,
- zabezpečiť účinné fungovanie vnútorného trhu,
- právne predpisy v oblasti životného prostredia, ktoré budú v súlade s konkurenčnými a investičnými cyklami európskeho priemyslu,
- modernizovať infraštruktúru,
- financovať potreby podnikov,
- podporovať európsku energetickú politiku,
- zabezpečovať kvalifikované práce na trhu v Európe,
- riešiť nedostatok kapacít a odborností vo výrobnom priemysle,
- vytvoriť systém efektívneho riadenia ľudských zdrojov na podporu hospodárskej činnosti, odbornej spôsobilosti a inovácie, a to najmä využitím tvorivého potenciálu subjektov občianskej spoločnosti, ako sú národné a európske združenia zoskupujúce inžinierskych a vedeckých pracovníkov.

Členské štáty EHSV žiada, aby:

- vybudovali nové alebo oživil existujúce priemyselné oblasti a ich podniky, ktoré obmedzili svoje aktivity v dôsledku prenosu výrobných závodov do zahraničia,
- zmodernizovali alebo obnovili výrobné nástroje a procesy, aby boli v súlade s novými požiadavkami politiky udržateľného rozvoja,
- zabezpečili vyvázenejší a stabilnejší systém daní, aby sa podporila spotreba domácností a prilákali priame zahraničné investície,
- zriaďovali špeciálne informačné centrá pre procesy presunu a navracania výroby

1.4 EHSV pripisuje zásadný význam integrovanej priemyselnej politike s jasnejšie definovanými cieľmi na európskej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni, ktorá dokáže pritiahnuť investorov do všetkých oblastí výroby (high-tech a low-tech). Táto politika by mala byť zameraná na globálny hodnotový reťazec a mala by zahŕňať oblasť výskumu, inovácie a vývoja.

1.5 EHSV je presvedčený, že je nevyhnutné stanoviť ambiciózne a zároveň reálne ciele, ktoré bude potrebné splniť do roku 2020, v záujme reindustrializácie v Európe. V tejto súvislosti môžu na dosiahnutie navrhovaných cieľov prispieť politické opatrenia na podporu navracania delokalizovaných priemyselných aktivít naspäť do Európy.

1.6 Hlavné dôvody pre návrat výroby z Číny na Západ by sa mohli zhrnúť do týchto bodov:

- náklady na premiestnenie výroby prevyšujúce odhady,
- zvyšovanie produktivity, znižovanie nákladov a zvyšovania kapacity, ku ktorým dospeli mnohé západné domáce podniky tým, že uplatňovali programy postupného zlepšovania,
- pranie umiestniť výrobu doma a plánovať ju tak, aby vznikla lepšia spolupráca na vnútroštátnej úrovni,

- stále sa zvyšujúca komplexnosť produktov a potreba stále meniť obaly s cieľom uspokojiť preferencie zákazníkov,
- zníženie cien energie v USA,
- silnejšie vládne opatrenia na podporu rastu v Spojených štátoch,
- potreba nadvýroby kvôli naplňaniu kontajnerov,
- čakanie na tovar kvôli neistým dodávkam, nesúrodá kvalita, colné formality,
- zvyšovanie nákladov na dopravu kvôli poloprázdny lodiam,
- vysoké stavy zásob, aby bolo možné čeliť prípadným problémom spojeným s tovarom na ceste, cyklami, núdzovými zásobami, neistými dodacími lehotami a kontrolou kvality,
- zvyšovanie mimoriadnych nákladov,
- oveľa vyšší počet chýb v porovnaní s domácimi zdrojmi, dodatočné kontroly materiálu a tolerancií, nespokojnejší zákazníci,
- znižovanie rozdielu medzi nákladmi v krajine premiestnenia a pôvodnej krajine (cena práce a dopravy),
- operačné prvky ako napríklad menšia operačná flexibilita, zadávanie objednávky, nepružný popredajný servis, penalizácia za oneskorené dodávky,
- objednávky na určité minimálne množstvá tovaru z dôvodu rozmeru kontajnerov,
- menej reakcií na otázky klientov z dôvodu fyzického oddelenia miesta výroby od vývojových centier,
- výroba a dodávky, vplyv na životný cyklus výrobku,
- zvýšené náklady na koordinovanie dodávateľského reťazca,
- problémy s kvalitou (nízka kvalita výrobku),
- dostupnosť odbornosti (nedostatok dobre pripravených technikov a kvalifikovaných pracovníkov v hostiteľskej krajine),
- vysoká miera nezamestnanosti v krajine pôvodu,
- riziká spojené s výmenným kurzom.

1.7 Výrobné priemyselné odvetvia musia svoje dodávky zabezpečovať spoľahlivo a pružne, aby boli konkurencieschopné na dnešných trhoch. Navracanie výroby je jednou z ciest, po ktorých sa môžu podniky vydať, a tak čeliť týmto potrebám. Podľa EHSV politiky zamerané na podporu výrobných priemyselných podnikov, ktoré sa rozhodnú svoju výrobu vrátiť do Európy a/alebo svoje podnikanie v Európe rozšíriť, spočívajú v tom, že vytvoria vhodné prostredie pre investujúce podniky, odborné spôsobilosti, konkurencieschopné ceny energie, prístup k financovaniu, ako aj prístup na trhy.

1.8 Komisia zistila, že „maloobchodné ceny elektrickej energie v odvetví v rámci EÚ vzrástli v priemere o 3,5 % za rok a ceny plynu o 1 % v období rokov 2008 a 2012. V dôsledku toho sú podľa údajov Medzinárodnej agentúry pre energiu ceny elektrickej energie pre priemysel v EÚ podľa odhadov dvakrát vyššie ako v USA a v Rusku a o 20 % vyššie ako v Číne ⁽²⁾. Cenový rozdiel je väčší v cenách za plyn: plyn v Únii je pre priemysel EÚ tri až štyrikrát drahší ako pre konkurentov v USA, Rusku a Indii, o 12 % drahší ako v Číne, ale je lacnejší ako v Japonsku. Ceny, ktoré priemyselní užívatelia skutočne zaplatia však môžu byť v jednotlivých členských štátoch odlišné.“ ⁽³⁾

1.9 EHSV dôkladne preskúmal problematiku energeticky náročných priemyselných odvetví v Európe ⁽⁴⁾ a navrhol rad opatrení a odporúčaní, ktoré im umožnia naďalej vyrábať v Európe. Aj pri tejto príležitosti opäť vyzýva európske inštitúcie, aby vypracovali spoločnú energetickú politiku. Vyzýva sociálnych partnerov, aby posilnili spoluprácu v rámci aktu pre rozvoj, ktorý by zohľadnil zvláštnosti a ochranu európskeho sociálneho modelu, ktorý je zárukou uskutočnenia cieľov Lisabonskej zmluvy v oblasti sociálneho trhového hospodárstva.

1.10 Súlad medzi politikami má niekoľko významných aspektov. Prvý spočíva v tom, že budúci vývoj znamená prechod na hospodárstvo s nízkymi emisiami uhlíka, k čomu je potrebný súlad medzi výskumom, právnymi predpismi a podpornými programami. Druhý sa týka sociálne udržateľného rozvoja, teda vzťahu medzi konkurencieschopnosťou a prácou, teda kvalifikovaných a inkluzívnych pracovných miest pre všetkých, ktoré dokážu generovať kvalitný rozvoj, a teda pridanú hodnotu v oblasti konkurencieschopnosti.

1.11 EHSV sa domnieva, že lepší vzťah medzi podnikmi a bankami, ktoré sa sústreďia na reálnu ekonomiku, môže vytvoriť plodnú synergiu a zhodnotiť konkurenčné výhody spojené s ich prítomnosťou na zahraničných trhoch.

1.12 Európske podniky by sa mali zamerať predovšetkým na inováciu, kvalitu, spoľahlivosť, užitočnosť a funkčnosť svojich výrobkov. Musia znižovať svoj škodlivý vplyv na životné prostredie a výrobné procesy musia podmieňovať sociálnou zodpovednosťou podnikov. Na zaistenie konkurencieschopnosti podnikov je však takisto nutné udržať pod kontrolou náklady, a to najmä náklady na mzdy a energiu, a prijať na tento účel potrebné opatrenia.

1.13 Prechod našich výrobných systémov, infraštruktúr a ekonomík na udržateľné fungovanie a demografické zmeny, odborná príprava nových generácií a prispôbenie európskej pracovnej sily medzinárodnej delbe práce si vyžadujú obrovské investície, ak sa majú na európskej úrovni uskutočniť koherentným a koordinovaným spôsobom.

1.14 Udržanie rozsiahlej a rozmanitej výrobné základne v Európe je dôležité pre zachovanie odborných spôsobilostí, ktoré, ak sa raz stratia, je veľmi ťažko opäť získať. Konkrétne výrobné odbornosti v jednotlivých priemyselných odvetviach by mohli byť v širších súvislostiach dôležitým vstupom pre vývoj nových výrobkov.

1.15 Je potrebné zvýšiť a udržať schopnosť Európy v oblasti výskumu a inovácie, ktorá je zárukou trvalého a stabilného udržateľného rozvoja. Na to sú potrebné inteligentné, účinné a efektívne predpisy, ktoré by podporovali vytváranie lepších podmienok, usmerňovali technologický rozvoj, vytvárali kvalitné pracovné miesta v oblasti výskumu, inovácie a výroby, zvyšovali bezpečnosť a udržateľnosť ⁽⁵⁾.

Podniky, ktoré uvažujú presunúť svoju výrobu do inej krajiny, by mali vedieť, čo potrebujú a ako to môžu dosiahnuť v rámci EÚ. Potrebujú prístup k spoľahlivým údajom, informáciám a radám, aby počítali s výhodami a nevýhodami, ako aj reálnymi nákladmi. Zastúpenia EÚ a členských štátov v dôležitých krajinách by mali zvýšiť svoju pomoc. To isté by mali urobiť aj miestne a regionálne orgány. Umožnilo by to podnikom zistiť, či môžu dosiahnuť rovnaký cieľ v rámci celej Únie.

⁽²⁾ Tieto ceny však nie sú korigované rozdielmi v kvalite, pretože dodávky elektrickej energie v EÚ sú spoľahlivejšie, dochádza v nich menej často k prerušeniu než v uvedených krajinách.

⁽³⁾ COM (2014) 14 final.

⁽⁴⁾ ces1857-2011_ac_sk.doc.

⁽⁵⁾ INT/451: Výskum a vývoj: podpora konkurencieschopnosti, Ú. v. EÚ C 277, 17.11.2009, s. 1.

1.16 Hlavné dôvody, ktoré vedú podniky k vracaniu výroby do Európy, sú uvedené v bode 1.6.

1.17 EHSV vyjadruje potešenie nad tým, že Európska komisia zaradila proces navracania výroby do priemyselnej agendy ako prvok urýchľovania priemyselných aktivít, vytvárania nových pracovných miest a pretvárania výroby v hnaciu silu budúcnosti Európy. Dohoda, ktorá bola nedávno uzavretá s nadáciou Eurofound, sa javí ako prvý krôčik správnym smerom.

2. Úvod

2.1 „Nemôžeme ďalej dopúšťať, aby naše priemyselné podniky opúšťali Európu. Naše ukazovatele hovoria jasnou rečou: európsky priemysel môže zvyšovať rast a vytvárať pracovné miesta. Dnes máme vytvorené podmienky pre udržateľnú reindustrializáciu Európy, pre vytvorenie potrebných investícií do nových technológií a pre obnovenie ovzdušia dôvery a podnikateľského prostredia. Vzájomnou spoluprácou a obnovením dôvery môžeme vrátiť priemysel do Európy“⁽⁶⁾.

2.2 Počas uplynulých rokov sme boli svedkami postupného premiestňovania výrobných aktivít z Európy do tretích krajín a postupnej deindustrializácie Európy, čo viedlo k zníženiu podielu výroby na európskom HDP, ktorý v priebehu niekoľkých málo rokov klesol z 20 na 15 %. Od roku 2008 zaniklo vo výrobnom priemysle v EÚ 3,5 milióna pracovných miest.

2.3 *Offshoring* alebo rozhodnutie umiestniť svoju výrobu do zahraničia bolo, teda aspoň v sedemdesiatych rokoch a neskôr, jednou z najrozšírenejších stratégií výrobných podnikov najdôležitejších západoeurópskych industrializovaných krajín. Takéto rozhodnutie manažmentu často sprevádzalo rozhodnutie o externalizácii výrobných aktivít (tzv. *outsourcing*), čo prispievalo k vytváraniu typických javov ako „global factory“, „international supply chain“ a „global commodity chains“, ktoré boli neskôr definované ako „global value chains“⁽⁷⁾.

2.4 Na proces „prenášania bohatstva“ z krajín OECD do ľudnatých krajín so stredne vysokými príjmami mala vplyv hlavne Čína a India, ale významné postavenie tam majú aj iné krajiny ako napríklad Brazília a Juhoafrická Republika. V celosvetovom meradle od roku 1990 významný pokles výrobných aktivít v priemysle zaznamenalo 20 najdôležitejších výrobcov USA a EÚ (Nemecka, Talianska, Francúzska, Spojeného kráľovstva, Španielska a Holandska). V USA od roku 1987 klesla zamestnanosť v súkromných podnikoch výrobného priemyslu z 21 % pod 11 %⁽⁸⁾.

2.5 „Protikrizové opatrenia krajín eurozóny treba prehodnotiť, pretože neskôr môžu skomplikovať situáciu“. „Ak sú príčinou tejto krízy rastúce rozdiely medzi ekonomikami krajín eurozóny, potom musíme skorigovať našu politiku úsporných opatrení. Takáto politika sama nielen, že nemôže vyriešiť problém nedostatku konkurencieschopnosti Európy, ale naopak hrozí, že situáciu ešte zhorší“⁽⁹⁾.

2.6 Pretrvávajúce hospodárskej krízy a štátneho dlhu v niektorých krajinách so silným výrobným sektorom spôsobilo ďalší pokles sekundárnych priemyselných aktivít. Vysoká cena energie, hlavne pri energeticky náročných odvetviach (napríklad oceliarniach), odradila investorov a v niektorých prípadoch viedla k premiestneniu výroby.

⁽⁶⁾ *Industrial revolution brings industry back to Europe*, 10. decembra 2012 – člen Európskej komisie Antonio Tajani.

⁽⁷⁾ Správa strediska Centro Europa Ricerche na tému internacionalizácie č. 3/2012, s. 57.

⁽⁸⁾ *The Mechanics Behind Manufacturing Job Losses*, William T. Gavin v *Economic Synopses*, 2013, s. 20.

⁽⁹⁾ *Lectio Magistralis*. London School of Economics. 3. decembra 2013.

2.7 Európska únia by sa mala zamerať na využívanie kľúčových podporných technológií (KET) a automatizáciu. Ďalšie činitele ako napríklad čistá a moderná výroba, investície do inteligentných sietí, ako aj energetická účinnosť a udržateľná mobilita zohrávajú dôležitú úlohu, pokiaľ ide o budúcnosť európskeho priemyslu, pretože umožňujú vytvárať nové pracovné miesta v krátkom období.

3. Európska priemyselná politika a reindustrializácia

3.1 Cieľom súčasnej priemyselnej politiky Európskej únie je zlepšiť platný legislatívny rámec a zvýšiť konkurencieschopnosť podnikov tak, aby si udržali svoju úlohu hnacej sily udržateľného rastu a vytvárania pracovných miest v Európe. Článok 173 zmluvy (ZFEÚ) je právnym základom priemyselnej politiky EÚ.

Pod reindustrializáciou sa rozumie viacero iniciatív a programov na podporu výrobného hospodárskeho rozvoja v oblastiach postihnutých priemyselnou, sociálno-ekonomickou a environmentálnou krízou. Európa potrebuje teraz oveľa viac než kedykoľvek predtým, aby jej reálna ekonomika podporila obnovu rastu a tvorby pracovných miest prostredníctvom novej fázy reindustrializácie. Priemysel tu zohráva významnú úlohu hnacej sily. Počíta sa, že sto pracovných miest vytvorených v tomto sektore umožní vznik rovnakého počtu pracovných miest v iných oblastiach ekonomiky⁽¹⁰⁾. Európska komisia v oznámení „Za obnovu európskeho priemyslu“, ktoré bolo prijaté 22. januára 2014, vyzýva členské štáty, aby uznali zásadný význam priemyslu pre vytváranie pracovných miest a rast a aby systematickejšie zaraďovali do všetkých oblastí politiky témy spojené s konkurencieschopnosťou⁽¹¹⁾.

3.2 V roku 2012 Komisia prijala stratégiu pre reindustrializáciu Európy s cieľom zvýšiť podiel výrobného sektora v rámci európskeho hospodárstva z 15 % na 20 % HDP do roku 2020. Táto iniciatíva je založená na štyroch pilieroch, ktorými sú väčšie investície do inovácií, odborná príprava úzko naviazaná na potreby podnikov, lepší prístup k financovaniu a lepší prístup na trhy⁽¹²⁾.

3.3 Podľa EHSV by Európska únia mala vypracovať jednotnú stratégiu, teda európsku priemyselnú politiku, ktorá by stanovila strategické sektory na posilnenie celého reťazca výrobných aktivít tak finálnych výrobkov, ako aj polotovarov. EHSV vypracoval stanovisko⁽¹³⁾ k oznámeniu Komisie o akčnom pláne pre oceľiarenský priemysel⁽¹⁴⁾, v ktorom stanovuje konkrétne urgentné opatrenia na podporu jedného z pilierov výrobného priemyslu: základné produkty vysokej kvality, ktoré predstavujú skutočnú pridanú hodnotu pre nadväzujúce priemyselné odvetvia, z ktorých sú najdôležitejšie: strojársky priemysel, elektronický a elektrotechnický priemysel, jemná mechanika, automobilový priemysel, stavebníctvo, lodiarsky priemysel.

3.4 V mnohých stanoviskách venovaných priemyselným zmenám EHSV navrhol riešenia a určil spôsoby, ako európskemu priemyslu vrátiť postavenie, ktoré mu patrí. EHSV je presvedčený, že oživenie priemyslu má zásadný význam pre hospodársky rozvoj, rast a prosperitu, teda základ európskeho sociálneho modelu.

3.5 Výroba zostáva *strojovňou* hospodárskeho rastu: v regiónoch, kde sa zvýšil relatívny význam priemyslu, najviac vzrástlo HDP. Vysvetliť to možno tým, že vo výrobe sa prostredníctvom inovácie uplatňovanej vo výrobkoch a postupoch generuje nárast produktivity aj v iných sektoroch: informatizácia služieb by nebola nikdy možná bez vyrobeného počítača. Tým viacej, že práve vo výrobe sa uskutočňujú výskum a vývoj, ktoré sú základom inovácie⁽¹⁵⁾⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁰⁾ <http://www.labanconota.it/finanza/globalizzazione-delocalizzazione-reindustrializzazione.html>.

⁽¹¹⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/mission-growth/index_en.htm.

⁽¹²⁾ *Silnejší európsky priemysel v prospech rastu a oživenia hospodárstva Aktualizácia oznámenia o priemyselnej politike* (COM(2012) 582 final), 10. októbra 2012.

⁽¹³⁾ V štádiu schvaľovania. CCMI/117 Akčný plán pre európsky oceľiarenský priemysel.

⁽¹⁴⁾ COM(2013) 407 final.

⁽¹⁵⁾ *Priemysel hnacou silou vytvárania bohatstva? Kladná odpoveď európskych regiónov* (Priemyselné scenáre – Centro studi Confindustria, jún 2011).

⁽¹⁶⁾ Kapitola 4, A „manufacturing imperative“ in the EU: the role of industrial policy. European Competitiveness Report 2013, Towards Knowledge Driven Reindustrialisation.

3.6 Suma disponibilných európskych finančných prostriedkov sa zvýšila. Suma vyčlenená na program pre výskum, vývoj a inovácie Horizont 2020 vzrástla z 54 na 80 miliárd EUR. Európske štrukturálne a investičné fondy (európske štrukturálne a investičné fondy) majú členské štáty k dispozícii v minimálnej výške 100 miliárd EUR na financovanie investícií do inovácií v súlade s prioritami priemyselnej politiky. Európsky program pre konkurencieschopnosť podnikov, najmä malých a stredných podnikov COSME na roky 2014 – 2020 disponuje rozpočtom 2,3 miliardy EUR. SPIRE, Sustainable Process Industry through Resource and Energy Efficiency, je nové verejno-súkromné partnerstvo (VSP), ktoré vzniklo v decembri 2013 a je súčasťou programu Horizont 2020 s celkovým rozpočtom 900 miliónov EUR na obdobie budúcich sedem rokov ⁽¹⁷⁾.

3.7 Nanotechnológia, mikroelektronika a nanoelektronika, ako aj oblasť polovodičov, moderných materiálov, biotechnológie a fotonika, robotizácia a 3D tlač sú oblasti, ktoré zažívajú v EÚ nevídaný rast. Zvládnuť tieto technológie znamená možnosť zvládnuť prechod na hospodárstvo založené na vedomostiach a vyznačujúce sa nízkymi emisiami oxidu uhličitého ⁽¹⁸⁾.

3.8 V návrhu správy o reindustrializácii na podporu konkurencieschopnosti a udržateľnosti ⁽¹⁹⁾ Európskeho parlamentu sa zdôrazňuje, že budúcnosť európskeho priemyslu je spojená so stratégiou RISE (*Renaissance of Industry for a Sustainable Europe* – obnova priemyslu pre udržateľnú Európu), ktorá je zameraná na inovácie v technologickej, podnikateľskej a sociálnej oblasti v záujme priemyselnej revolúcie, ktorá predpokladá výraznú modernizáciu vyznačujúcu sa nízkymi emisiami oxidu uhlíka.

3.9 Našou spoločnou budúcnosťou je budúcnosť Európy ako regiónu s moderným priemyslom, čo si však vyžaduje naozaj výraznú modernizáciu aspoň v piatich oblastiach: intenzívnejšie inovácie v oblasti technológií a výroby s investíciami do výskumu a konkurencieschopnosti; zníženie prieťahov, neprehľadnosti a ťažkopádosti vo verejnej správe; uľahčenie fungovania malým a stredným podnikom; zavedenie vhodnej informatickej a komunikačnej infraštruktúry (*Connecting Europe Facility*, Ten-T, Ten-E a digitálne agenda); pohyb kapitálu, ktorý by bol dostupný, mal by pákový efekt, priťahoval by súkromné zdroje a sledoval aj strednodobé investičné ciele.

4. Navracanie výroby

4.1 Navracanie výroby (reshoring) je dobrovoľná podnikateľská stratégia, ktorá spočíva v čiastočnom alebo úplnom vrátení premiestnenej výroby (in-sourced alebo out-sourced) naspäť do pôvodnej lokality (back-shoring) alebo do pôvodného regiónu ⁽²⁰⁾. Offshoring je premiestnenie výroby určitého podniku týmto podnikom alebo jej časti z členskej krajiny EÚ do zahraničia.

4.2 V posledných rokoch sa veľmi veľa podnikov rozhodlo premiestniť časť svojho výrobného reťazca mimo EÚ. Spočiatku preto, aby sa dostali bližšie k trhom krajín s rýchlo sa rozvíjajúcou ekonomikou, a neskôr ich k tomu viedla väčšinou nižšia cena pracovnej sily a blízkosť zdrojov. Tento trend spôsobil, že dnes je náš európsky trh s 500 miliónmi obyvateľov veľkým odbytišťom neeurópskych priemyselných výrobkov. Ktoré činitele by mohli mať vplyv na návrat výroby týchto podnikov? Na vnútroštátnej a európskej úrovni by návrat časti výroby týchto podnikov priniesol výhody, ktoré nemožno podceňovať, ako napríklad vytváranie nových pracovných miest, pokles straty know-how a posilnenie značky „made in“. Vzhľadom na rôznorodú dynamiku a mnohé kľúčové činitele, ktoré vplyvajú na rozhodnutie výrobu premiestniť a/alebo ju vrátiť, by bola vhodná podrobná analýza výhod a nevýhod tak na vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni jednotlivých podnikov.

4.3 Proces premiestňovania výroby (offshoring) ďalej pokračuje smerom z Európy do Ázie. V období rokov 2007 – 2009 premiestnilo asi 40 % podnikov zamestnávajúcich nad 50 pracovníkov určitú časť svojej výroby do zahraničia. Išlo hlavne o energeticky náročnú výrobu. Istý počet krajín strednej a východnej Európy si však udržal významný podiel výrobných aktivít.

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/research/press/2013/pdf/ppp/spire_factsheet.pdf.

⁽¹⁸⁾ Kapitola 5. EU production and trade based on key enabling technologies. European Competitiveness Report 2013, Towards Knowledge Driven Reindustrialisation.

⁽¹⁹⁾ Spravodajca: Reinhard Bütikofer PR\936863IT.doc PE510.843v01-00 2013/2006(INI).

⁽²⁰⁾ Uni-Club MoRe Back-reshoring Research Group

4.4 Európske podniky sú kvôli pretrvávajúcej kríze veľmi opatrené a neplánujú ďalšie investície a nemajú záujem o zmenu svojich zabehnutých dodávateľov.

4.5 V Európskej únii pôsobí negatívne na proces návratu výroby niekoľko činiteľov. Sú to napríklad:

- veľmi silné euro,
- nízka produktivita,
- vyššie sociálne náklady než v iných krajinách, kde je cena práce oveľa nižšia a sociálne zabezpečenie nejestvuje,
- rastúce ceny energie,
- neexistencia pozitívnych riešení.

Možnosťou by mohlo byť vytvorenie konkrétnych iniciatív za návrat výroby do znevýhodnených oblastí

4.6 Trend re-shoringu v Spojených štátoch

4.6.1 Americké podniky postupne vracajú výrobu späť do USA. Táto zmena je odrazom toho, že Čína po rokoch rýchleho nárastu miezd a zmeny mnohých iných činiteľov stratila konkurenčnú výhodu nízkonákladového výrobného centra. Jedným z momentov, ktoré napomohli návrat výroby, bolo zníženie cien energie v Spojených štátoch.

4.6.2 Nedávno nastúpený trend spôsobilo zvýšenie ceny práce a energie v Číne, vplyv na inovácie, krádeže duševného vlastníctva a väčšie využívanie techniky analýzy celkových nákladov, ktorá zohľadňuje a započítava všetky náklady a riziká. Prostredníctvom metódy TCO (*Total Cost of Ownership*) spoločnosti analytikov pomáhajú zistiť skutočne všetky náklady spojené s operáciami premiestnenia výroby.

4.6.3 Priemyselné odvetvia, ktorých sa týka navracanie výroby, zahŕňajú výrobcov úžitkového tovaru a automobilov, primárnych kovov, strojov, výrobkov z kovu, robotov, prístrojov pre zdravotníctvo a výskum, výrobkov v oblasti zdravia, počítačov a elektroniky, chemických výrobkov, plastov, obalov atď.

4.6.4 Logiku navracania výroby uplatňujú vo svojich rozhodnutiach všetky výrobné podniky. Pretože podniky začínajú vykonávať súhrnnejšie analýzy celkových nákladov, zisťujú, že zvýšenie ceny práce plus skryté náklady premiestnenia výroby často eliminovali konkurenčnú výhodu.

4.6.5 Existuje hnutie, v rámci ktorého Spojené štáty a niektoré združenia usilujú o vytvorenie novej značky „Made in America, Again“ s cieľom motivovať zákazníkov ku kúpe amerických výrobkov a zariadení. „Reshore now“ je ďalšia iniciatíva na vnútroštátnej úrovni zameraná na návrat podnikov späť na americkú pôdu⁽²¹⁾.

4.6.6 Podniky, ktoré svoju výrobu vrátili, zvyčajne dosiahnu zníženie zásob o 50 %. Existujú však prípady, kde zníženie zásob predstavuje činitele tri a šesť. Dôvody zníženia zásob sú: lepšie platobné podmienky, menšie skladové množstvá, kratšie a istejšie dodacie lehoty.

4.6.7 V prieskume MIT (Massachusetts Institute of Technology) sa mali podniky vyjadriť, aké vládne opatrenia by mali pre ne význam. Tu je prvých päť opatrení, zorađených podľa dôležitosti, ktoré by vláda Spojených štátov mohla prijať na stimulovanie severoamerických podnikov k návratu výroby:

⁽²¹⁾ <http://www.reshorennow.org>.

1. zníženie daní (68,3 %),
2. daňové úvery (65,9 %),
3. stimuly v oblasti výskumu a vývoja (60,0 %),
4. poskytnutie lepšieho vzdelania/odbornej prípravy v oblasti požadovaných zručností (43,8 %),
5. poskytnutie lepšej infraštruktúry (38,0 %).

4.6.8 Podľa Boston Consulting Group na rozhodnutie o návrate výroby vplyvajú tieto tri činitele: (i) cena práce, (ii) blízkosť zákazníkov, (iii) kvalita výrobkov. Medzi ďalšie činitele patria: kvalifikovaná pracovná sila, náklady na dopravu, dodacie lehoty a ľahké podnikanie. Aj príslušné ukazovatele dokazujú, že Spojené štáty sa stávajú nízko-nákladovým výrobcom rozvinutého sveta, čím sú stále zaujímavejšie pre podniky.

4.7 Čo vyplýva zo štúdií alebo výskumov zameraných na proces re-shoringu v EÚ? Poznáme len málo výskumov a štúdií o procese európskeho re-shoringu. Jedna nemecká štúdia o premiestňovaní výroby nemeckých podnikov zistila, že šestina až štvrtina týchto podnikov sa vrátila späť v priebehu štyroch rokov. Francúzske IT podniky pôsobiace v oblasti IT, ktoré premiestnili svoju, sa sťažovali na nepredvídané náklady, kvalitu a problémy v oblasti logistiky. Zo štúdie výrobných závodov v Spojenom kráľovstve, ktoré premiestnili svoju výrobu v rokoch 2008 – 2009, vyplýva, že 14 % týchto podnikov už svoju výrobu vrátilo späť⁽²²⁾. Európska komisia vo svojom oznámení COM(2010) 614 na tému *Integrovaná priemyselná politika vo veku globalizácie – Konkurencieschopnosť a udržateľnosť v popredí záujmu* sa zmeňuje o tejto myšlienke, ale nepoužíva výslovne termín *re-shoring*.

5. Výsledky verejnej diskusie v Bruseli a v Bergame

5.1 V priebehu verejných diskusií usporiadaných Európskym hospodárskym a sociálnym výborom v Bruseli a v Bergame boli prezentované skúsenosti s premiestnením a návratom výroby a možné budúce scenáre v rôznych sektoroch výrobného priemyslu v rámci procesu reindustrializácie v Európe.

5.2 Smerovanie svetového hospodárstva určujú hlavne sily trhu, ktoré významné vplyvajú na rozhodovanie podniku o tom, či svoju výrobu premiestni do inej krajiny a/alebo ju vráti späť.

5.3 Štúdia uskutočnená v Spojenom kráľovstve je dôkazom, že premiestnenie výroby do krajiny s nízkou cenou práce nie vždy je kľúčom k úspechu. Súčasťou tohto úspechu je hodnotový reťazec a „dodávateľský reťazec“. Aj keď náklady zostávajú hlavným problémom, netvorí ich však len cena práce, ale aj náklady na logistiku a manažment. Štúdia potvrdzuje, že tri hlavné dôvody, ktoré viedli podniky k tomu, aby svoju výrobu vrátili späť, boli úspory nižšie než očakávali (50 %), problémy s kvalitou (43 %) a blízkosť trhu (36 %). Medzi inými dôvodmi je schopnosť dodržiavať krátke dodacie lehoty, blízkosť a stabilita dodávateľov a ochrana duševného vlastníctva.

5.4 Prístup k trhu a zákazníkovi je a zostane jedným zo základných činiteľov procesu rozhodovania. V niektorých sektoroch existujú geografické prekážky brániace prístupu na zahraničné trhy. Medzi nimi sú napríklad aj miestne podmienky a požiadavky, ktoré si vyžadujú premiestnenie výroby do príslušnej krajiny a prítomnosť na miestnom trhu.

5.5 Prístup k infraštruktúre, energii a doprave má pre podniky zásadný význam. Dnes existujú krajiny s modernou dostupnou infraštruktúrou, ktorá sa vyrovná európskej. Vážne by sa bolo treba zamyslieť nad budúcnosťou investícií do tohto sektora.

5.6 Odborná príprava a vzdelávanie zohrávajú veľmi dôležitú úlohu, ktorú nie je možné podceňovať. V rozvíjajúcich sa krajinách sa veľa investovalo a stále investuje do vzdelávania mladej generácie, ktorá sa stáva konkurenciou našim mladým ľuďom. Títo vzhľadom na nedostatok pracovných príležitostí v Európe odchádzajú do zahraničia. EHSV pripravuje stanovisko na tému vzťahu medzi vzdelávaním, odbornou prípravou a podnikaním.

⁽²²⁾ Leibl, P., Morefield, R. and Pfeiffer, R. (2011), A study of the effects of backshoring in the EU, Proceedings of the 13th International Conference of American Society of Business and Behavioural Sciences http://asbbs.org/files/2010/ASBBS_%20Proceedings_13-th_Intl_Meeting.pdf.

5.7 ETUC (European Trade Union Confederation) prijala 7. novembra 2013 plán „Investment plan for good jobs and a sustainable future“ s cieľom obnoviť v Európe rast, vytvoriť takmer 11 miliónov pracovných miest a motivovať nadnárodné spoločnosti, aby otvárali výrobné závody v Európe, kde existuje dynamický dopyt.

5.8 Premiestnenie výroby veľkých priemyselných podnikov postihlo nepriamo aj malé a stredné podniky, ktoré majú menej objednávok na výrobu komponentov. Automobilový priemysel napríklad premiestnil svoju výrobu do krajín s rýchlo sa rozvíjajúcou ekonomikou kvôli rastúcemu dopytu na tamojších trhoch. V automobilovom priemysle sa očakáva strata asi 70 000 až 85 000 pracovných miest.

5.9 Kовосpracujúci priemysel predpokladá veľký dopyt, ktorý v roku 2025 bude z dvoch tretín prichádzať z krajín s rýchlo sa rozvíjajúcou ekonomikou. Z tohto dôvodu musí sektor vybudovať sieť celosvetových kontaktov a zabezpečiť svoju prítomnosť na trhoch. Európsky kovospracujúci a strojársky priemysel sa premiestňuje na trhy krajín s rýchlo sa rozvíjajúcimi ekonomikami nielen kvôli nákladom, ale s cieľom priblížiť sa dopytu v duchu stratégie „in country for country“, zaručiť dodávky výrobkov a služieb výrobcovi a miestnym spotrebiteľom.

5.10 Počas verejnej diskusie v Bergame sa dospelo k týmto záverom ⁽²³⁾:

- premiestňovanie výroby neskončilo,
- vrátenie práce do pôvodnej lokality alebo do jej blízkosti (back-shoring a near-shoring) sú dve možnosti, ale nie sú jediné,
- pracovné aktivity, ktoré sa vracajú späť, nie sú vždy zhodné s aktivitami, ktoré boli premiestnené do inej krajiny (odlišný počet a odlišný profil pracovných miest),
- podnikatelia musia zvážiť celkové náklady premiestnenia („total cost of sourcing“), nielen cenu práce (investície do prevádzkového kapitálu, kontrola a oprava chybných dielov),
- odbory musia zvážiť jednotkovú cenu práce, a nielen hodinovú cenu práce (inovácia, výrobkov/procesov, organizácia práce),
- zodpovední politickí činitelia musia zvážiť všetky prvky, ktoré vplyvujú na podnikanie.

V Bruseli 29. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽²³⁾ Uni-Club MoRe Back-reshoring Research Group

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zmeny v európskom farmaceutickom priemysle“

(2014/C 311/04)

Spravodajca: **Pedro Augusto ALMEIDA FREIRE**

Pomocný spravodajca: **Enrico GIBELLIERI**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 19. septembra 2013 rozhodol vypracovať podľa článku^o29 ods.^o2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Zmeny v európskom farmaceutickom priemysle“

Poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI), poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 8. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 29. apríla 2014) prijal 195 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 12 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Farmaceutický priemysel je pre budúcnosť Európy jedným z najdôležitejších a najstrategickejších odvetví. Európa má dlhodobú tradíciu ako jedno z najvýznamnejších centier farmaceutických inovácií na svete a splňa mnohé predpoklady trvalého úspechu. Ďalšie úspechy však budú závisieť od toho, či politické prostredie podporí vhodné využívanie inovácie v európskych systémoch zdravotnej starostlivosti.

1.2 Farmaceutický priemysel nielen vykazuje najvyššiu pridanú hodnotu na pracovníka, je odvetvím s najintenzívnejším výskumom a rozvojom a vytvára najvyšší obchodný prebytok zo všetkých odvetví špičkových technológií, ale svojimi výrobkami, ktoré zlepšujú zdravotný stav obyvateľstva, tiež jedinečným spôsobom a v širšom zmysle prispieva k hospodárskemu rastu. Toto odvetvie tvoria okrem veľkých spoločností s veľkým počtom zamestnancov i malé a stredné podniky, ktorých ziskové rozpätie sa často líši v závislosti od veľkosti podniku. Partnerstvá farmaceutického priemyslu s vysokými školami a inými inštitúciami na celom svete tvoria integrovaný „systém“ biologických vied.

1.3 Vzhľadom na silnejúcu celosvetovú hospodársku súťaž sa EHSV nazdáva, že teraz je ten správny čas na vytvorenie novej európskej stratégie pre biologické vedy, ktorá by zabezpečila ucelenejší prístup k tomuto odvetviu, a zaručila tak, že všetky zainteresované skupiny budú naďalej profitovať z tohto jedinečného odvetvia.

1.4 EHSV odporúča, aby nová stratégia pre biologické vedy obsahovala tri prvky:

- odporúčania k sociálnej politike s dôrazom na príspevok sektora k riešeniu problémov, ktoré vzhľadom na starnúce európske obyvateľstvo vznikajú v organizácii liečenia a prevencie chronických chorôb, ako aj na potrebu zmiernenia rozdielov v zdravotnej starostlivosti,
- odporúčania k výskumnej politike, ktorá by mala vyvinúť značné úsilie o vytvorenie celoeurópskeho výskumného programu s lepšou koordináciou a stratégiou,
- **odporúčania k hospodárskej politike**, ktoré by jasnejším spôsobom poukazovali na to, že investície do zdravotnej starostlivosti, vrátane liekov, sú podstatné pre celú spoločnosť. Výbor odporúča, aby všetky členské štáty spolupracovali s odvetvím priemyslu na dohodách, ktoré by všetkým európskym spotrebiteľom (teda pacientom) umožnili rovnaký prístup k modernej liečebnej starostlivosti.

1.5 Postavenie a nezávislosť Európskej agentúry pre lieky (EMA) by sa mali posilniť.

1.6 Európa by sa prostredníctvom partnerstiev, ktoré presahujú jej hranice, mala snažiť o posilnenie a konsolidáciu svojej pozície globálneho lídra vo farmaceutickom priemysle.

1.7 Je tiež potrebné usilovať sa o zmiernenie rozdielov v prístupe k liekom v rámci Európy.

1.8 Čo sa týka odporúčaní k výskumnej politike, Európa by mala pokračovať v sledovaní svojej koordinovanej stratégie lekárskeho a biomedicínskeho výskumu v Európe a naďalej klásť dôraz na excelentnosť v základnom biomedicínskom výskume, vzdelávaní a odbornej príprave, aby dosiahla vedúce postavenie vo vede v zmysle stratégie Európa^o 2020, a zvýšila svoju konkurencieschopnosť v globálnom meradle.

1.9 Komisia by mala problematiku duševného vlastníctva zahrnúť do nasledujúceho oznámenia o priemyselnej politike vo farmaceutickom priemysle.

1.10 Farmaceutický sektor prispieva k stratégii Európa 2020, ktorej cieľom je dosahovanie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, pričom sa silný dôraz kladie na vytváranie kvalitných pracovných miest a znižovanie chudoby. To sa dosiahne efektívnejšími investíciami do vzdelávania, výskumu a inovácií a do opatrení na strane dopytu podnecujúcich záujem o inovatívne produkty a služby, a tiež do budovania hospodárstva ponúkajúceho vysoko kvalitné pracovné príležitosti, ktoré prispeje k vytvoreniu sociálnej a územnej súdržnosti.

1.11 Tieto iniciatívy musia byť podporované účinným sociálnym dialógom vo farmaceutickom sektore a zapojením rôznych zainteresovaných strán.

1.12 EHSV naliehavo žiada Komisiu, aby čo najskôr vyvinula stratégiu pre farmaceutický sektor, ktorej cieľom by bolo zabezpečiť prosperovanie farmaceutického priemyslu v Európe v celom jeho hodnotovom reťazci (výskum a vývoj, výroba, predaj a distribúcia).

2. Pohľad do minulosti a na súčasný stav farmaceutického priemyslu

2.1 Farmaceutické podniky so sídlom v Európe sú pre Európsku úniu významným prínosom, a to nielen čo sa týka hospodárstva, ale tiež pokiaľ ide o vysokokvalitné pracovné miesta, investície do vedeckej základne a o zdravie obyvateľstva. Európa dosiahla za posledných 60 rokov obrovské pokroky v oblasti priemernej očakávanej dĺžky života pri narodení a výsledkov týkajúcich sa zdravia. Pri dosahovaní týchto nedávnych úspechov zohrávalo podstatnú úlohu používanie inovatívnych liekov. Európa dnes čelí celému radu nových výziev.

2.2 Rozdiely v prístupe k zdravotnej starostlivosti pretrvávajú a dôsledky chronických a degeneratívnych ochorení majú za následok, že viac ľudí trpí dlhšiu dobu na niektorý druh zdravotného postihnutia alebo ochorenia. To negatívne vplýva na náklady na zdravotnú starostlivosť a produktivitu.

2.3 Zaistenie bezpečného a účinného dodávateľského reťazca pri farmaceutických výrobkoch európskym spotrebiteľom je dôležitou prioritou. Európsky regulačný rámec teoreticky zabezpečuje, že tie isté normy kvality platia pre lieky poskytované pacientom bez ohľadu na to, kde boli vyrobené. Napriek tomu bude zlepšenie bezpečnosti dodávateľského reťazca a odstránenie rizika falšovaných výrobkov v dôsledku implementácie smernice o falšovaných liekoch dôležitým míľnikom. V súlade so smernicou sa každému baleniu liekov v Európe prideli kód a sériové číslo, čím sa zlepší taký zásadný aspekt, akým je vysledovateľnosť liekov.

2.4 Európska agentúra pre lieky (EMA) bola založená v roku 1995 ako obdoba Úradu kontroly potravín a liečiv USA (US FDA), ale bez centralizácie príznačnej pre tento úrad. EMA je financovaná Európskou úniou a farmaceutickým sektorom, ako aj z nepriamych dotácií od členských štátov v snahe o harmonizáciu (ale nie nahradenie) práce existujúcich orgánov kontroly liečiv v členských štátoch, ktoré naďalej fungujú v sieti s agentúrou EMA.

3. Zmeny vo farmaceutickom priemysle

3.1 Na vyvinutie nového lieku po štádium, v ktorom spĺňa normy kvality, účinnosti a bezpečnosti vyžadované regulačnými orgánmi, je potrebných viac ako 12 rokov. Na každý liek, ktorý vynesie zisk pokrývajúci výdavky na jeho vývoj, pripadá asi 250 000 testovaných chemických zlúčenín, z ktorých priemerne 25 dosiahne štádium klinického skúšania a piatim sa udelí licencia. „Vyradovanie“ je neoddeliteľnou súčasťou inovačného procesu. Keďže výroba liekov je spojená s vysokým rizikom a obrovskými počiatočnými investíciami súkromných farmaceutických spoločností, je technológiám aplikovaným pri výrobe liekov priznávaná určitá dávka dočasnej exkluzívnosti na trhu, napríklad prostredníctvom patentov.

3.2 Farmaceutické inovácie sa inšpirujú v nových vedeckých poznatkoch, predovšetkým v oblasti biológie. Pokroky v genomike, proteomike, nanotechnológii a objavy presnejších biomarkerov nesú v sebe vysoký potenciál ďalšieho zlepšovania liekov dostupných lekárom. Farmaceutický sektor prechádza štrukturálnymi zmenami podnietenými prechodom od liekov primárnej starostlivosti predávaných vo veľkom objeme smerom k špecializovaným výrobkom, rastúcou konkurenciou generických liekov a neustálou výzvou dosahovať produktivitu vývoja a výskumu. Pretrvávajúcou výzvou je tiež udržanie výdavkov na vedu a výskum napriek tlakom spôsobeným požiadavkou dosahovania krátkodobých ziskov pre akcionárov.

3.3 Sektor priamo zamestnáva 700 000 ľudí (z ktorých 70% sú ženy) s rôznym vedeckým a technologickým zameraním a vytvára tri- až štyrikrát toľko pracovných príležitostí v pridružených odvetviach. Je vysoko kvalitným zamestnávateľom. Jeho zamestnanci sú vzdelaní a tento sektor vytvára vyššiu pridanú hodnotu na pracovníka ako akékoľvek iné odvetvie špičkových technológií. V porovnaní s inými sektormi sú farmaceutické spoločnosti odolnejšie voči krátkodobým výkyvom konjunktúry v makroekonómike. To je dôležitá silná stránka tohto odvetvia v Európe.

3.4 Životný cyklus liekov je vhodným rámcom na zaistenie neustáleho prílivu nových užitočných technológií popri zabezpečovaní rozpočtovej udržateľnosti. Možno uvažovať o troch fázach:

- 1) fáza **výskumu a vývoja**, počas ktorej súkromné spoločnosti na seba preberajú riziko, aby mohli na trh uviesť nové lieky,
- 2) fáza **predaja na trhu s patentovanými liekmi**, počas ktorej spoločnosti na dosiahnutie návratnosti investícií potrebujú, aby sa v systémoch zdravotnej starostlivosti vhodne využívali nové technológie a platili primerané ceny, ktoré odzrkadľujú hodnotu liekov a dostupnosť daného systému zdravotnej starostlivosti,
- 3) fáza predaja na **trhu s nepatentovanými liekmi (generickými a biologicky podobnými liekmi)**, na ktorom už lieky nemajú exkluzívne postavenie a konkurenčné výrobky spôsobujú cenovú eróziu, takže prostriedky ušetrené na systémoch zdravotnej starostlivosti môžu byť použité na financovanie novších liekov.

3.5 V posledných rokoch sa integrita tohto „životného cyklu“ dostala pod tlak. Fáza výskumu a vývoja sa predĺžila, zvýšili sa potrebné výdavky a rizikovosť. Požiadavky nielen regulačných orgánov, ale i platiteľov v systémoch zdravotnej starostlivosti, o sprostredkovanie väčšieho množstva údajov spôsobili, že farmaceutické spoločnosti sú povinné venovať viac času, aby vykonali väčší počet testov a porovnaní s inými liečebnými postupmi ako doposiaľ. Platitelia sú na trhu s patentovanými liekmi znalejší a náročnejší, takže požadujú stále viac dôkazov nielen o bezpečnosti a účinnosti, ale i nákladovej efektívnosti.

3.6 Nové vedné poznatky umožňujú lepšie prispôbovať nové terapie špecifikám pacientov.

3.7 Trh, na ktorom majú farmaceutické spoločnosti možnosť kompenzovať svoje výdavky, je menší ako bol v minulosti, zatiaľ čo výdavky na vývoj sa zvýšili a stále rastú.

3.8 V neposlednom rade sa vlády snažia v maximálnej možnej miere ekonomicky využiť trh s nepatentovanými liekmi. Cenová konkurencia, v dôsledku ktorej je liečba so staršími liekmi lacnejšia, je dôležitým prostriedkom, pomocou ktorého vlády môžu regulovať svoje rozpočty. Je však potrebné nájsť tú správnu mieru.

3.9 Racionálne používanie starších liekov má síce svoje opodstatnenie, ale je nevyhnutné, aby sa používali i novšie a inovatívne lieky. V Európe existujú podstatné rozdiely v prístupe pacientov k inovatívnym terapiám. To neznamená len, že mnohí pacienti nezískajú prístup k najlepšej liečbe, ale sa tým tiež podkopáva životaschopnosť tohto odvetvia v Európe.

3.10 Európska komisia odhaduje, že veková skupina obyvateľstva nad 65 rokov sa v Európe do roku 2050 zvýši o 75%. To znamená, že pomer ľudí, ktorí platia do systémov zdravotného a dôchodkového zabezpečenia, a ľudí na dôchodku bude predstavovať väčšiu výzvu. V záujme zníženia ťarchy, ktorú nesie pracujúce obyvateľstvo, je potrebné, aby sa čo najviac ľudí v produktívnom veku tešilo dobrému zdraviu a kondícii.

3.11 Dobrá zdravotná starostlivosť môže priniesť tri dôležité výhody: priviesť niektorých jednotlivcov, ktorí v súčasnosti nepracujú, späť do práce; znížiť chýbanie na pracovisku a tiež napomôcť tomu, aby zamestnanci, ktorí síce trpia na nejakú chorobu alebo postihnutie, ale naďalej pracujú, boli vďaka lepšej zdravotnej starostlivosti produktívnejší.

3.12 Farmaceutický priemysel je, čo sa týka obchodného prebytku, vedúcim odvetvím špičkových technológií (prebytok dosiahol 48,3 miliardy EUR v roku 2011) a vykazuje najvyšší pomer investícií do výskumu a vývoja k čistému obratu. Podniky tohto odvetvia reprezentujú 19,1% celkových výdavkov podnikov na vývoj a výskum na svete. Spoločnosti súkromného sektora vynaložia približne 100 miliárd dolárov ročne na výskum a vývoj, z toho asi 30 miliárd EUR v Európe. Tieto výdavky sú určené prevažne na klinické skúšanie a zahŕňajú nielen skúšanie, ale aj štúdie, ktoré sa vyžadujú i po uvedení liekov na trh.

3.13 Mnohí európski pacienti v súčasnosti nevidia výhody nových liekov. V dôsledku toho sa nielen brzdí zlepšovanie zdravotného stavu a produktivity v Európe, ale Európa tiež nenapĺňa svoj ekonomický potenciál. Nová štúdia, ktorú uverejnila spoločnosť IMS Health pre účely konferencie o zdravotnej starostlivosti organizovanej litovským predsedníctvom EÚ, uvádza nové údaje znázorňujúce rozdiely v prístupe k liekom v rámci Únie. Spotrebiteľia v chudobnejších krajinách sú na tom najhoršie.

3.14 V záujme riešenia tejto situácie musí EÚ vytvoriť politické prostredie, v ktorom oceňovanie nových spôsobov liečby možno prispôbiť schopnosti krajiny zaplatiť ich, a tiež dopytu po nich. Lieky sa líšia od akéhokoľvek iného tovaru v tom, že spoločnosť očakáva, že všetci pacienti získajú prístup k liekom, ktoré potrebujú. Je potrebné, aby sa európski politici aktívne zamysleli nad tým, ako zabezpečiť, aby jednotný európsky trh fungoval v záujme európskych občanov čo najlepšie.

Výdavky na lieky sú umelo limitované, čo má za následok znížené výsledky v oblasti zdravia. V krajinách, ktoré v dôsledku finančnej krízy podstatne znížili výdavky na lieky alebo presunuli finančné bremeno z platiteľa, ktorým bola tretia strana, na jednotlivca, sa výsledky v oblasti zdravia veľmi rýchlo zhoršili a drahšie formy zdravotnej starostlivosti zaznamenali zvýšený objem, čím sa kompenzuje horší prístup k liekom.

4. Smerom k novej stratégii pre biologické vedy v Európe

4.1 Európa síce spĺňa mnohé požiadavky udržateľného rastu, ale zároveň je pravdou, že v súťaži s USA stráca svoju vedúcu pozíciu v biofarmaceutickom výskume.

4.2 Svetový farmaceutický priemysel je prevažne koncentrovaný v EÚ a USA a môže pomôcť riešiť otázky kapitálu tým, že umožní obidvom blokom chrániť svoje doterajšie a budúce investície do liekov. V záujme dosiahnutia tohto cieľa je dôležité, aby bol v prebiehajúcich diskusiách v rámci Transatlantického obchodného a investičného partnerstva (TTIP) náležite zohľadnený hospodársky a sociálny rozmer, ako aj záujmy spotrebiteľov.

4.3 Keďže sa blahobyt v krajinách so stredným príjmom zvyšuje, tieto krajiny by na rastúcom celosvetovom trhu mali niest primeraný podiel výdavkov na inováciu. Nielenže tomu dnes tak nie je, ale v krajinách ako India je badať rastúci trend zavádzania povinného udeľovania licencií a ďalšie podobné stratégie, ako napr. vyvíjanie vysokého tlaku na ceny v Kórei. S cieľom riešiť budúce výzvy a príležitosti a profitovať z nich sme naše závery založili na troch hlavných perspektívach, a to sociálnej, vedeckej a hospodárskej, pričom ku každej z nich pripájame odporúčania.

4.4 Čo sa týka odporúčaní k sociálnej politike, dôraz sa musí kladať na zlepšenie výsledkov týkajúcich sa zdravia európskeho obyvateľstva v svetle demografických zmien a problémov spojených s výskytom chronických ochorení. Zdravie je predpokladom hospodárskej prosperity.

V Európe existujú obrovské rozdiely tak medzi krajinami, ako aj vnútri nich. Ak sa táto skutočnosť čoskoro nezmení, so starnúcim obyvateľstvom sa situácia zhorší.

4.5 Zlepšené používanie liekov a inovácia liekov môžu zásadným spôsobom pomôcť riešiť tieto otázky v Európe. Včasná diagnóza, osvedčené pravidlá riadenia klinických postupov a dodržiavanie predpísanej liečby pacientmi sú rozhodujúce oblasti, v ktorých môžu priemysel a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti spolupracovať, aby dosiahli lepšie výsledky. Je potrebné dôsledne zvážiť vytvorenie prostredia, v ktorom by priemysel mohol stanovovať ceny na základe platobnej schopnosti krajiny bez toho, aby sa musel obávať odklonu dodávateľského reťazca.

4.6 Mala by sa lepšie využívať podpora zo štrukturálnych fondov s cieľom zlepšiť kvalitu zdravotnej infraštruktúry.

4.7 Európske vlády by sa mali snažiť o vytvorenie európskeho rámca na hodnotenie programov organizácie liečenia a prevencie chronických ochorení pomocou určenia referenčných hodnôt a najlepších klinických postupov úplnej starostlivosti v jednotlivých kategóriách, ako aj vhodného používania nízkonákladových a inovatívnych liekov počas liečby. Vytvorením platformy organizačných partnerstiev zameraných na vývoj programov sekundárnej prevencie chronických ochorení môžu mnohé zainteresované strany, ako sú vlády, združenia pacientov a lekárov, sociálni partneri a iné inštitúcie občianskej spoločnosti prispievať k úspešnej organizácii liečby a prevencie chronických ochorení. V tejto súvislosti je jednotná akcia Komisie týkajúca sa chronických chorôb dôležitým krokom správnym smerom.

4.8 Organizácia, riadenie a financovanie základného biomedicínskeho výskumu v Európe je v súčasnosti predmetom rôznych nezávislých a čiastkových programov tak na úrovni členských štátov, ako aj EÚ. Napriek niektorým vynikajúcim európskym iniciatívam je skutočnosť taká, že konkurencia medzi jednotlivými členskými štátmi je príliš silná a nevenuje sa dostatočné úsilie dosiahnutiu koherentnej stratégie pre celú Európu. Z toho vyplývajú rôzne hodnotiace kritériá, zdvojovanie úsilia a plytvanie finančnými prostriedkami. Európa zaostáva za USA v mnohých oblastiach biomedicínskeho výskumu, čo spôsobuje stratu konkurencieschopnosti.

4.9 Posilnenie základného a translačného výskumu je spolu s vytvorením centier excelentnosti svetovej úrovne v Európe nevyhnutné na to, aby sa zabezpečilo, že Európa zostane atraktívnou pre výskum a vývoj a priemyselných investorov. Keďže Európe sa trvalo nedarí plniť svoj cieľ investovania 3% HDP do výskumu a vývoja, vyžaduje sa opätovné posilnenie dôrazu na základný výskum a vzdelávanie. Iniciatívy ako iniciatíva za inovačné lieky a Horizont 2020 môžu pomôcť vytvárať kultúru otvorenej inovácie a spolupráce a stať sa hybnou silou stimulácie cieľených investícií.

4.10 Čo sa týka odporúčaní k hospodárskej politike, EÚ by mala podporiť zavedenie rámca rastu a stability do systému biologických vied v celej Európe, aby tak zvýšila stabilitu a predvídateľnosť pre všetkých. Takýto rámec, podporovaný dialógom medzi odvetvím a spoločnosťou, by bol zameraný na podnecovanie cenných inovácií, udržiavajúc pritom schopnosť vlád riadiť rozpočty predvídateľným spôsobom. Zaviedol by sa na úrovni členských štátov, aby sa zohľadnili rozdiely v demografickom vývoji, skutočný dopyt, inflácia, technologický rozvoj atď. Okrem toho by mal obsahovať i sociálny rozmer.

4.11 Vo väčšine krajín bolo úspornými opatreniami v rámci konsolidácie rozpočtov najviac postihnuté odvetvie liekov, a to i napriek tomu, že sa ich hodnota preukázala ako omnoho vyššia oproti iným oblastiam výdavkov na zdravotnú starostlivosť. Takým spôsobom sa vytvárajú nepredvídateľné podmienky pre priemysel, dávajú zmätočné signály vzhľadom na odhodlanosť Európy podporovať inováciu a potenciálne sa tiež ohrozuje schopnosť členských štátov zvyšovať efektívnosť zdravotnej starostlivosti vhodným používaním liekov a iných technológií.

4.12 Podpora udržateľného prístupu k financovaniu zdravotnej starostlivosti je pre európske hospodárske subjekty, a obzvlášť spotrebiteľov, kľúčovou témou. Vypracovanie udržateľnejšieho postupu posudzovania výdavkov na lieky môže zabezpečiť, aby financovanie smerovalo do oblastí, ktoré vykazujú najvyššiu návratnosť. Je dôležité identifikovať príležitosti zlepšeného riadenia liekov. V záujme dobrých zdravotných výsledkov vo všetkých členských štátoch EÚ by mala byť zaručená minimálna úroveň financovania zdravotníctva a liekov.

4.13 To by malo tiež zahŕňať realistické očakávania týkajúce sa rastu zohľadňujúce starnutie obyvateľstva, reálnu inováciu a dlhodobú nákladovú efektívnosť zdravotnej starostlivosti. Takýto rámec by zmiernil škodlivý vplyv kolísavosti financovania zdravotnej starostlivosti, zaznamenatej v posledných troch až piatich rokoch, a podporil by možnosti dlhodobého plánovania pre všetky zainteresované strany v systéme zdravotnej starostlivosti.

4.14 Na podnet tzv. Tajaniho iniciatívy bola v Komisii vykonaná dôležitá práca a dosiahnuté výsledky v oblasti etiky a transparentnosti, prístupu k liekom, liekom na ojedinelé ochorenia a v malých krajinách, biologicky podobných liekov a dohôd o riadenom prístupe, ktoré výbor podporuje.

4.15 EHSV berie na vedomie, že Komisia plánuje vypracovanie dôležitého nového oznámenia o priemyselnej politike vo farmaceutickom priemysle. Nazdáva sa, že je načasované správne a nabáda Komisiu, aby stanovila ambiciózný program, ktorý zabezpečí prosperovanie farmaceutického priemyslu v Európe v celom jeho hodnotovom reťazci (výskum a vývoj, výroba, predaj a distribúcia).

V Bruseli 29. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Boj proti nútenej práci v Európe a vo svete: úloha EÚ – príspevok EHSV ku konferencii MOP 2014“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2014/C 311/05)

Spravodajkyňa: **Béatrice OUI**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa na plenárnom zasadnutí 11. decembra 2013 rozhodol v súlade s článkom 29 ods. 2 rokovacieho poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Boj proti nútenej práci v Európe a vo svete: úloha EÚ – príspevok EHSV ku konferencii MOP 2014“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 10. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 30. apríla 2014) prijal 167 hlasmi za, pričom žiadny z členov nehlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

Obchodovanie s ľuďmi nemá v civilizovanej spoločnosti svoje miesto. Napriek tomu rastie a nútená práca sa stala stálym prvkom určitých oblastí trhu práce a je veľkým trhom pre organizovaný zločin. Do programu 103. zasadnutia Medzinárodnej konferencie práce, ktoré sa uskutoční v júni 2014, bola zaradená diskusia zameraná na posilnenie boja proti nútenej práci. Charakter nútenej práce sa totiž od prvých dohôd Medzinárodnej organizácie práce na túto tému, v roku 1929 (č. 29) a v roku 1957 (č. 105), zmenil. Kedysi sa tento problém týkal štátnej správy, v súčasnosti sa sústreďuje v súkromnom hospodárstve a rastie z dôvodu globalizácie, migrácie, neformálnej ekonomiky a celosvetových zločineckých sietí. Európska únia prijala smernicu proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorá berie do úvahy nútenú prácu⁽¹⁾. Členské štáty a sociálni partneri MOP by mali prijať nový medzinárodný nástroj v júni tohto roku. Európsky hospodársky a sociálny výbor chce v tejto súvislosti a na základe európskej skúsenosti vypracovať návrhy pre Európu a ostatný svet, v ktorých zdôrazní úlohu, ktorú zohráva a mala by ešte viac zohrávať občianska spoločnosť v záujme skutočného uplatňovania základných práv. Stredisko pre monitorovanie trhu práce bude poverené sledovaním vývoja realizácie smernice o obchodovaní s ľuďmi, ako aj textov prijatých MOP na boj proti nútenej práci.

1.1 Odporúčania

1.2 Pre Európsku úniu:

prijať spoločnú pozíciu v MOP, aby sa do medzinárodného pracovného práva začlenili ciele európskej smernice o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania a stratégie zameranej na odstránenie obchodovania s ľuďmi⁽²⁾ (2012).

1.3 Pre štáty:

— na budúcej Medzinárodnej konferencii práce prijať dodatkový protokol k dohovoru č. 29, ktorý doplní odporúčanie zahŕňajúce obchodovanie s ľuďmi na účely vykorisťovania prácou a naprávajúce nedostatky v oblastiach prevencie, ochrany obetí, ich odškodňovania a trestov pre obchodníkov, čím sa do medzinárodného práva prenesú už platné ustanovenia v európskom práve,

— ratifikovať dohovor č. 189 o domácej práci,

⁽¹⁾ 2011/36/EÚ.

⁽²⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52012DC0286:SK:NOT>

- vzájomne posilniť prostriedky inšpekcie práce a európskej spolupráce,
- zosúladiť právne predpisy v oblasti obchodovania s ľuďmi a prisťahovalectva a zabezpečiť účinné vykonávanie smernice 2011/36 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania ⁽³⁾,
- bojovať proti príčinám znížením chudoby a zraniteľnosti obetí a zvyšovať povedomie verejnosti.

1.4 Pre podniky, zamestnávateľov a investorov:

- ubezpečiť sa, že dodávateľský reťazec nevyužíva nútenú prácu a dodržiava ľudské práva tak v Európe, ako aj v tretích krajinách, uplatňovaním Riadiacich zásad OECD pre nadnárodné podniky a Tripartitnej deklarácie o zásadách týkajúcich sa nadnárodných podnikov a sociálnej politiky MOP.
- monitorovať činnosť a zúčastňovať sa na obchodnej koalícii proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorú čoskoro spustí Európska komisia.

1.5 Pre odborové organizácie:

vzdelávať svojich členov, aby vedeli, ako sa správať k obetiam a sprevádzať ich v jednotlivých postupoch, najmä v zraniteľných sektoroch ako sú poľnohospodárstvo, staveniská, reštaurácie a hotely alebo domáca práca; spolupracovať so špecializovanými mimovládnyimi organizáciami pri sprevádzaní migrujúcich osôb bez dokladov, ktoré treba považovať za obeť, a nie za delikventov.

1.6 Pre združenia:

Spotrebiteľské združenia sa musia znepokojovať na pôvodom produktov a vyžadovať transparentnosť celého výrobného reťazca.

Združenia, ktoré pomáhajú nelegálnymi migrantom, organizujú domácu prácu alebo bojujú za zrušenie prostitúcie, by mali byť uznávanými partnermi v boji proti nútenej práci, ktorých treba počúvať.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Čo je nútená práca?

V článku 2 dohovoru č. 29 MOP, ktorý ratifikovalo 177 krajín, sa nútená práca definuje ako „každá práca alebo služba, ktorá sa od ktorejkoľvek osoby vymáha pod hrozbou akéhokoľvek trestu a na ktorú sa dotknutá osoba neponúkla dobrovoľne“. Táto definícia zahŕňa väznov v pracovných táboroch, odpracovanie dlhu a obchodovanie s ľuďmi na účely nútenej práce (pracovníci, ktorí nedostávajú plat, ktorým sú zhabané doklady atď.). Rozlišovanie medzi vykorisťovaním prostredníctvom práce a nútenou prácou je zložité. Podľa Medzinárodného úradu práce (MÚP) sa vo všeobecnosti s nútenou prácou spája dlhá a namáhavá práca vykonávaná vo veľmi ťažkých podmienkach a veľmi slabo platená prípadne neplatená, vykonávaná bez súhlasu so zainteresovanou osobou a pod hrozbou trestu. Trestom môže byť fyzické násilie (úder, mučenie, sexuálne zneužívanie) alebo psychologické násilie (nadmerné zadlženie, zhabanie osobných dokladov, vyhrážanie sa udaním prisťahovaleckým úradom alebo represálie proti rodinám atď. ⁽⁴⁾). Refaze otrokov z minulosti dnes nahradil strach a ekonomické donucovanie.

Nútená práca sa tiež v zmysle smernice 2011/36 o obchodovaní s ľuďmi považuje za jednu z foriem vykorisťovania.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 101, 15.4.2011, s. 1.

⁽⁴⁾ MOP a Európska komisia požiadali skupinu expertov o operatívne ukazovatele na odhalenie obchodovania s ľuďmi. V tomto dokumente je jedna strana venovaná osobitne vykorisťovaniu prácou http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_norm/-declaration/documents/publication/wcms_105023.pdf.

2.2 Kde dochádza k nútenej práci?

Domáca práca, poľnohospodárstvo, stavebníctvo, manufaktúrna výroba (textil, hračky) patria medzi najviac postihnuté sektory. Hoci je nútená práca v súkromnom sektore v podstate nelegálnou činnosťou, dostáva sa do legálnej ekonomiky prostredníctvom subdodávateľov a pracovných agentúr. Nútená práca preniká aj do dodávateľského reťazca súkromných skupín vrátane veľmi veľkých skupín. V tom prípade ide najčastejšie o nútenú prácu mimo Európskej únie, pričom najviac postihnutou oblasťou je oblasť Ázie a Tichomoria (56 %). Stredná Európa a južná Európa, ako aj krajiny Spoločenstva nezávislých štátov predstavujú regióny, v ktorých výskyt nútenej práce dosiahol najvyššiu úroveň na svete (4,2 z 1 000 obyvateľov). Trinásť z devätnástich krajín z tohto regiónu leží pri hraniciach EÚ. Ale napriek tomu, čo si mnoho ľudí myslí, nútená práca nie je výnimkou ani v Európskej únii a priemyselných krajinách (7 %) ⁽⁵⁾. Prípady nútených pracovníkov v domácnosti alebo pracovníkov v poľnohospodárstve boli zistené vo všetkých krajinách Európskej únie. Dospelí a deti sú tiež nútení vykonávať nezákonné alebo neformálne hospodárske činnosti vrátane žobrania. Tieto údaje treba porovnať s údajmi o korupcii v Európskej únii, ktorá komplikuje boj proti nútenej práci.

2.3 Kto vykonáva nútenú prácu?

Hoci nie všetci pracovníci vykonávajúci nútenú prácu sú nelegálnymi migrantmi, tí sú však určite najzraniteľnejší a predstavujú väčšinu obetí. Sú to obeť začarovaného kruhu, ktoré sa neodvážia sťažovať zo strachu, že ich pošlú späť do krajiny pôvodu. Obchodníkmi sú tiež často nelegálni migranti, ktorí zneužívajú svojich spoluobčanov. Medzi kategórie, ktoré sú najviac vystavené nútenej práci, patria etnické alebo rasové menšiny, migranti, chudobné osoby a z nich najmä ženy a deti. Ženy tvoria väčšinu obetí obchodovania na účely sexuálneho zneužívania, ale aj na domácu prácu, kde sú izolované. Obetami sú často osoby, ktoré sú zraniteľné, nie sú členmi odborov, nevedia sa samy brániť a chrániť. Rozširovanie neformálnej ekonomiky ponúka príležitosti obchodníkom s ľuďmi. Pre slabosť orgánov inšpekcie práce a policajných orgánov nie je možné bojovať proti jej rozvoju.

Hospodárska kríza, ktorá otriasa Európou od roku 2008, viedla k tomu, že pracovníci museli opustiť svoje krajiny, aby našli prácu v bohatších krajinách. Teraz ich kvalifikovaná sila chýba v krajinách ich pôvodu, ktoré musia pozývať cudzincov z ešte väčšej diaľky, ktorí sami tiež hľadajú lepšie životné podmienky. Tí sú vystavení nepredstaviteľným problémom, nemajú doklady, pracujú v neistom zamestnaní, bez sociálneho zabezpečenia a bez možnosti návratu do svojej krajiny. Táto situácia, ktorá oslabuje mnohé rodiny, je úrodnou pôdou pre obchodníkov s ľuďmi.

2.4 Nútená práca v číslach

- Podľa najnovších odhadov MOP z roku 2012 je vo svete takmer 21 miliónov ľudí obeťmi nútenej práce, z toho 58 % sú ženy a dievčatá. Štvrtinu obetí predstavujú deti mladšie ako 18 rokov. Takmer 19 miliónov osôb vykorisťujú jednotlivci alebo súkromné podniky a viac ako 2 milióny sú vykorisťované štátom alebo povstaleckými skupinami. Z tých, ktoré vykorisťujú jednotlivci alebo podniky, je 4,5 milióna osôb obeťmi núteného sexuálneho vykorisťovania. Podľa tých istých údajov MOP je priemerná dĺžka nútenej práce, ktorú musia obeť vykonávať, 18 mesiacov.

Na rozdiel od všeobecnej mienky údaje Eurostatu z roku 2013 o obchodovaní s ľuďmi v Európe ukazujú, že väčšinu zistených obetí v členských štátoch tvorili v rokoch 2008 – 2010 obyvatelia EÚ – 61 %. Taktiež väčšinu stíhaných obchodníkov predstavovali občania EÚ (67 % v roku 2008, 76 % v roku 2010) ⁽⁶⁾. Navyše podiel zistených alebo domnelých obetí mimo EÚ trojnásobne vzrástol v rokoch 2008 až 2010 z 12 % na 36 %, čo potvrdzuje skutočnosť, že migrácia z tretích krajín je naďalej faktorom zraniteľnosti. Najvyšší počet zistených alebo domnelých obetí obchodovania s ľuďmi v roku 2010 hlásili z Talianska (2 381), Španielska (1 605), Rumunska (1 154) a Holandska (993) a najnižší počet z Maďarska (10), Portugalska (8), Malty (4) a Litvy (3) ⁽⁷⁾. V členských štátoch EÚ je z celkového počtu 880 000 nútených pracovníkov 270 000 (30 %) obeťmi núteného sexuálneho vykorisťovania a 610 000 (70 %) nútenej práce ⁽⁸⁾.

⁽⁵⁾ http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/Trafficking_in_Persons_2012_web.pdf

⁽⁶⁾ EUROSTAT (2013) Trafficking in Human Beings (Obchodovanie s ľuďmi) http://ec.europa.eu/anti-trafficking/EU+Policy/Report_DGHome_Eurostat

⁽⁷⁾ Treba zdôrazniť, že údaje Eurostatu z roku 2013 sú založené výlučne na údajoch, ktoré poskytli členské štáty, a nezohľadňujú nezistené obeť obchodovania s ľuďmi. Nie všetky členské štáty poskytli tieto údaje. Taktiež metodológie použité jednotlivými vnútroštátnymi orgánmi sa vo veľkej miere rôznia. Z tohto dôvodu môže byť priame porovnávanie jednotlivých krajín zavádzajúce.

⁽⁸⁾ Global Estimate of Forced Labour 2012: Results and Methodology (Odhad nútenej práce vo svete: výsledky a metodológia), MÚP, Ženeva, 2012. Údaje MÚP sa týkajú odhadovaného (nie oznámeného) počtu osôb v situácii nútenej práce. Tieto údaje zodpovedajú odhadu minimálnej úrovne, pretože na schvaľovanie a zovšeobecnenie údajov boli použité prísne pravidlá. Odhady sú rozlíšené podľa regiónov. Rozlíšenie podľa krajín nie je k dispozícii, pretože len málo krajín sa pokúsilo vypracovať odhad na celoštátnej úrovni.

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_norm/-declaration/documents/publication/wcms_105023.pdf

2.5 Ako funguje obchodovanie s ľuďmi?

Prepojenie medzi obchodovaním s ľuďmi a nútenou prácou je veľmi silné a uznané v textoch (i keď obeť nútej práce nie sú vždy aj obeťami obchodovania s ľuďmi). Chudoba a/alebo ozbrojené konflikty, nerovnováha v rozvoji geograficky blízkych regiónov spôsobujú emigráciu. Obchodníci používajú prostriedky ako podvody, hrozby, zadlženie. Obeť sú často násilne, pod nátlakom alebo na základe podvodu získavané, prepravované alebo zadržované. Existencia dlhu a manipulácia s ním sú prostriedkom na to, ako niekoho ovládnuť a udržiavať nad ním kontrolu. Migrujúci pracovníci si často požičiavajú vysoké sumy, aby zaplatili obchodníkovi za organizáciu prepravy, získanie cestovných dokladov a poplatky spojené so získaním zamestnania. Potenciálni prisťahovalci si tieto peniaze požičiavajú od priateľov či rodičov s tým, že potom budú môcť svojej rodine pomáhať a zabezpečiť ju do budúcnosti. Pre väčšinu migrujúcich pracovníkov je myšlienka na návrat bez možnosti splatiť svoje dlhy neprípustná, a to aj vtedy, ak zistia, že sľúbená práca neexistuje a že budú po neurčenú dobu vykorisťovaní. Sumy, ktoré musia zaplatiť za pasy a dopravy a následne za ubytovanie, sú prehnaté. V mnohých krajinách nemajú nelegálni migrujúci pracovníci prístup k spravodlivosti⁽⁹⁾.

2.6 Dôsledky nútej práce

Okrem toho, že ide o porušenie ľudských práv, nútená práca poškodzuje podniky a pracovníkov. Čestné podniky čelia nekalej konkurencii zo strany podnikov, ktoré využívajú produkty nútej práce. Pokiaľ ide o pracovníkov, existencia nútej práce znižuje platy, zhoršuje pracovné podmienky a znižuje financovanie sociálnej solidarity.

2.7 Kto má prospech z nútej práce?

Obchodovanie s ľuďmi je veľmi lukratívne. Tí, ktorí financujú alebo ukladajú nútenú prácu, majú obrovské nezákonné zisky. V roku 2005 sa ročné zisky z využívania nútej práce na celosvetovej úrovni odhadovali na 44,3 miliárd USD, z toho 31,6 miliárd pochádzalo z obchodovania s ľuďmi. Z toho 15,5 miliárd (t. j. 49 %) pochádza z rozvinutých ekonomík vrátane Európskej únie⁽¹⁰⁾. Obchodovanie s ľuďmi živí zločinecké siete rovnako ako obchodovanie so zbraňami a drogami.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Nástroje boja proti nútej práci

Nebyť vystavený nútej práci je jedným zo základných pracovných práv spoločne so slobodou združovania a rokovania, minimálnym pracovným vekom (zákaz detskej práce) a nediskrimináciou v zamestnaní a profesii, čo potvrdili aj OSN, MOP, OECD a Európska únia (Charta základných práv Európskej únie článok 5, Európsky dohovor o ľudských právach článok 4). Okrem dohovorov MOP 29 a 105, aj ďalšie dohovory ako dohovor o domácej práci (189), o inšpekcii práce (81 a 129), o migrujúcich pracovníkoch (97 a 143), o súkromných pracovných agentúrach (181) umožňujú konať.

Základné právo je univerzálne a musia ho uplatňovať aj štáty, ktoré neratifikovali základné dohovory na základe deklarácie MOP o základných zásadách a právach v práci a jeho nasledujúcich krokoch. Podľa riadiacich zásad OSN týkajúcich sa podnikov a ľudských práv sú nadnárodné podniky zodpovedné za dodržiavanie ľudských práv bez ohľadu na úlohu, ktorú zohráva štát v krajine, kde pôsobia⁽¹¹⁾.

Nútená práca je jednou z foriem vykorisťovania uvedených v európskej smernici 2011/36. Smernica definuje všetky formy vykorisťovania ako trestné činy a harmonizuje sankcie pre vykorisťovateľov a podniky, ktoré využívajú nútenú prácu. Obsahuje tiež ustanovenia o prevencii, ochrane obetí a ich odškodnení.

⁽⁹⁾ Napríklad jeden írsky zamestnávateľ bol odsúdený, aby nútenému pracovníkovi zaplatil dlhovaný plat vo výške 90 000 EUR. Zamestnávateľ sa odvolal s odôvodnením, že daný pracovník nemá nárok na odškodné, keďže v krajine býva nelegálne, a súd jeho odvolanie uznal <http://www.mrci.ie/resources/publications/mrciupdates/the-fight-for-justice-muhammads-story-part-ii/>.

⁽¹⁰⁾ Zdroj: Patrick Belser, „Forced Labor and Human Trafficking: Estimating the Profits“ (Nútená práca a obchodovanie s ľuďmi: odhad ziskov), pracovný dokument, Ženeva, Medzinárodný úrad práce, 2005. http://www.ilo.org/sapfl/Informationresources/ILOPublications/WCMS_081971/lang-en/index.htm.

⁽¹¹⁾ OSN (2011), Správa osobitného zástupcu generálneho tajomníka zodpovedného za ľudské práva, nadnárodné spoločnosti a iné podniky, John Ruggie, UN GA A/HRC/17/31 www.ohchr.org/Documents/.../GuidingPrinciplesBusinessHR_FR.pdf.

Napriek potvrdeniu práv a rôznym medzinárodným dokumentom však nútená práca dosiaľ nevymizla. Zločinecké siete nedbajú na hranice a využívajú medzery medzi jednotlivými systémami.

Dohovory MOP musia byť doplnené, aby zodpovedali súčasným formám nútenej práce. Neobsahujú totiž odkaz na obchodovanie s ľuďmi, ani na prevenciu či ochranu obetí a ich odškodnenie.

3.2 Nedostatky nástrojov

Je veľký rozdiel medzi silou (základné práva) a počtom noriem či už regulačných (OSN), dohôdov (MOP) alebo dobrovoľných (riadiace zásady OECD o nadnárodných spoločnostiach⁽¹²⁾, ISO 26000⁽¹³⁾, tripartitná deklarácia o nadnárodných spoločnostiach a sociálnej politike⁽¹⁴⁾ MOP, mimofinančné správy) a ich uplatňovaním. Ak aj existujú plány na boj proti nútenej práci, často na ne nie je vyčlenený rozpočet, nemonitorujú sa ani nehodnotia. Jednotlivé nástroje nie sú vzájomne zosúladené: prisťahovalecká politika, kontrola hraníc a ochrana ľudských práv sú napríklad často v protiklade, zatiaľ čo politika spolupráce, ktorá by mohla byť hybnou silou boja proti obchodovaniu s ľuďmi a nútenej práci sa o tomto hľadisku nezmieňuje.

Veľké množstvo textov ešte nezaručuje efektívnosť. K dokumentom medzinárodných inštitúcií v súčasnosti pribúdajú aj súkromné: etické kódexy, certifikácie, označenia atď. V Európe existuje 240 označení, pričom mnohé z nich sú samodefinované a nepodliehajú overovaniu. Niektoré nadnárodné spoločnosti sa napríklad vo svojich etických kódexoch zaväzujú, že budú všade dodržiavať miestne právo. Ide však o nejasné tvrdenie v krajinách, ktoré diskriminujú ženy alebo nechránia slobodu združovania. Existujú etické kódexy, ktoré sú napísané tak, aby ubezpečili spotrebiteľov a investorov, neplánujú však žiadnu kontrolu ani overovanie a netýkajú sa priamo nútenej práce, ktorá umožňuje znížiť náklady a zvýšiť zisk.

3.3 Konat' proti nútenej práci na území EÚ a mimo nej

3.3.1 Prekonať nedostatky súčasných textov. V rámci MOP by mali európske štáty vystupovať jednotne, aby sa prijal dodatočný protokol k dohovoru 29 MOP a odporúčanie s cieľom posilniť prevenciu, kontrolu, ochranu obetí a ich odškodnenie.

Na území Európskej únie

- Európska únia prijala smernicu o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (2011/36/EÚ) a stratégiu (stanovisko SOC/467 EHSV). Európska stratégia proti obchodovaniu s ľuďmi venuje osobitnú pozornosť vykorisťovaniu v práci ako jednej z málo preskúmaných foriem a plánuje sériu opatrení, ktorá zahŕňa inšpektorov práce, príslušné orgány, ako aj Európsku komisiu. Tieto dokumenty však vyšli len nedávno a ešte nepriniesli očakávaný efekt v plnej miere. Navyše hospodárska kríza spôsobila znížovanie prostriedkov pre políciu a inšpekciu práce a rozšírenie tieňovej ekonomiky, nárast chudoby a neistoty, čím sa zvyšuje riziko rozvoja nútenej práce. Prevencia určite zahŕňa osvetu, vzdelávanie, informovanie, ale tiež boj proti tieňovej ekonomike a chudobe, pričom osobitnú pozornosť treba venovať najzraniteľnejším skupinám obyvateľstva, ako sú migranti, ktorí nehovoria jazykom prijímajúcej krajiny.
- Pracovná inšpekcia musí disponovať dostatočnými prostriedkami kontroly a treba zintenzívniť európsku spoluprácu prostredníctvom vytvorenia agentúry zodpovednej za cezhraničné otázky a rozšírenia mandátu platformy spolupráce medzi inšpekciami práce, tak aby zahrnula aj problém nútenej práce. Treba tiež koordinovať ostatné príslušné inštitúcie (daňové úrady), aby bojovali proti nelegálnej práci.
- Inšpektori práce, sociálni pracovníci a odborári by mali mať k dispozícii informácie (či má pracovník pas, či sa môže voľne pohybovať, či dostáva plat atď.), aby odhalili nútenú prácu a upozornili policajné orgány⁽¹⁵⁾.

⁽¹²⁾ OECD (2011) Riadiace zásady OECD pre nadnárodné podniky <http://www.oecd.org/fr/daf/inv/mne/principesdirecteursdelocdeatentiondesentreprisesmultinationales.htm>.

⁽¹³⁾ ISO 26000 – Sociálna zodpovednosť <http://www.iso.org/iso/fr/home/standards/iso26000.htm>.

⁽¹⁴⁾ MOP (2006) Tripartitná deklarácia o zásadách týkajúcich sa nadnárodných podnikov a sociálnej politiky, 4. vydanie http://www.ilo.org/empent/Publications/WCMS_124923/lang-fr/index.htm.

⁽¹⁵⁾ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_norm/-declaration/documents/publication/wcms_105023.pdf

- Agentúry zodpovedné za nábor a umiestnenie pracovníkov, ktoré robia nábor v iných členských štátoch EÚ a mimo nej (pre stavebníctvo, poľnohospodárstvo, oblasť odpadu a upratovacie práce) musia byť kontrolované a monitorované, aby sa zabránilo podvodnému konaniu. Európska stratégia proti obchodovaniu s ľuďmi stanovuje, že Európska komisia bude pracovať s Európskou nadáciou pre zlepšovanie životných a pracovných podmienok (Eurofound) s cieľom vypracovať príručku s osvedčenými postupmi pre verejné orgány v oblasti monitorovania agentúr pre nábor a umiestnenie pracovníkov, ako aj dočasných agentúr, aby sa zabránilo obchodovaniu s ľuďmi. Táto príručka by mala obsahovať aj systémy udeľovania licencií, ako aj uplatňovania právnej zodpovednosti takýchto agentúr.
- Obete musia byť chránené, ich práva zabezpečené a uplatňované (nezaplatené platy, sociálna ochrana) a musia byť odškodnené vo výške škody. Nemali by byť stíhané za prečiny týkajúce sa prisťahovalectva, držania falošných dokladov totožnosti ani za prečiny, ktoré vykonali pod nátlakom⁽¹⁶⁾. Zločincami sú obchodníci s ľuďmi a tých treba stíhať. Zhabanie ich majetku by malo umožniť odškodnenie obetí.
- Obete musia mať možnosť obrátiť sa na spravodlivosť, a preto musia mať povolenie ostať na území počas obdobia procesu, a to aj v prípade nelegálneho vstupu na územie Európskej únie. Povolenia na pobyt by nemali závisieť od ochoty obetí spolupracovať s orgánmi polície a spravodlivosti, keďže viaceré obete prežili traumy a často majú veľmi negatívne skúsenosti s políciou. V prípade poskytovania svedectva môžu mať obavy zo stretnutia s ich vykorisťovateľmi, z pomsty voči ich rodinám v krajine, z ktorej pochádzajú. Smernica 2011/36 stanovuje niekoľko záväzkov pre členské štáty, pokiaľ ide o pomoc obetiam a ich ochranu. Vykonávanie opatrení musí byť čo najefektívnejšie, aby sa zabezpečila primeraná ochrana obetí, aj tých najzraniteľnejších.

3.3.2 Mimo Európskej únie treba lepšie zohľadniť vznik nových subjektov vďaka globalizácii, mimovládnych organizácií a nadnárodných spoločností. Predpisy WTO dostatočne jednoznačne nezahŕňajú dohovory MOP. Na prácach WTO by sa mal zúčastňovať pozorovateľ z MOP. Musí sa tiež posilniť vykonávanie záverov a odporúčaní kontrolných mechanizmov MOP, ktoré sa týkajú legislatívy a praxe členských štátov MOP. Tieto odporúčania často ostanú bez ďalšieho pokračovania v praxi, a to z dôvodu chýbajúcej politickej vôle a/alebo chýbajúcich finančných prostriedkov či primeraných administratívnych kapacít na ich vykonávanie.

3.3.3 Európska únia pripravuje smernicu o sociálnej zodpovednosti podnikov⁽¹⁷⁾, ktorá bude vyžadovať, aby podniky s viac ako 500 pracovníkmi zahŕňali do ich správy o činnosti nefinančné vyhlásenie o vplyve ich činnosti na environmentálnu, sociálnu a zamestnaneckú oblasť vrátane dodržiavania ľudských práv a úsilia zameraného na boj proti korupcii. Táto smernica je v súlade s predpismi MOP (stanovisko EHSV INT/698).

3.3.4 Rozvojová politika a vonkajšia pomoc by mohli byť hybnou silou, ak by bola pomoc podmienená dodržiavaním základných práv, tak štátmi ako aj ostatnými subjektmi, najmä nadnárodnými podnikmi, ktoré využívajú zdroje krajín, ktorým sa poskytuje pomoc. Navyše rozvojová pomoc by mala zahŕňať projekty zamerané na zlepšenie administratívnej kapacity vrátane primeranej odbornej prípravy pre inšpektorov práce a sociálnych partnerov, ktorá sa bude týkať vykonávania dohovor MOP. Obchodná a rozvojová politika by sa mali posilniť v záujme lepšieho uplatňovania ľudských práv. Ratifikácia a účinné vykonávanie dohovorov MOP o nútenej práci (29 a 105), ako aj ostatných základných dohovorov MOP by mali byť obsiahnuté v obchodných dohodách, dohodách o spolupráci a asociačných dohodách medzi EÚ a tretími krajinami a byť predmetom pravidelného monitorovania. Organizácie občianskej spoločnosti musia byť zapojené prostredníctvom inštitúcií, ktoré sa budú venovať vykonávaniu obchodných dohôd a ich časti o obchode a udržateľnom rozvoji.

⁽¹⁶⁾ OSCE guidelines on non-punishment 2013 (usmernenia OBSE v oblasti nesankcionovania), <http://www.osce.org/cthb/101083>.

⁽¹⁷⁾ Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa menia smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS, pokiaľ ide o zverejňovanie nefinančných informácií a informácií týkajúcich sa rozmanitosti niektorými veľkými spoločnosťami a skupinami – COM(2013) 207 final – 2013/0110 (COD)

3.3.5 Zapojiť občiansku spoločnosť

3.3.5.1 Zvýšiť úlohu podnikov pri podpore ľudských práv, to je to, čo OECD presadzuje vo svojich riadiacich zásadách pre nadnárodné podniky⁽¹⁸⁾. Navrhuje to tiež pán Ruggie vo svojej správe (OSN)⁽¹⁹⁾ a odporúča zapojiť vlády, podniky, občiansku spoločnosť a investorov. Táto správa odporúča podnikom, aby uskutočnili analýzu rizík (due diligence). Podniky sa musia chrániť a stať sa tak subjektmi proti porušovaniu základných práv. Nadnárodné podniky a investori musia niesť zodpovednosť, pretože je to ich záujem, ale tiež preto, aby ich bolo možné sťahovať pri nedostatočnej náležitej starostlivosti. Podniky musia zodpovedať aj za uplatňovanie noriem MOP. Presnosť ich vyhlásení by mali kontrolovať nezávislé mimofinančné ratingové agentúry.

3.3.5.2 Veľa nadnárodných spoločností je z Európy a sú na špičke pri uzatváraní medzinárodných rámcových dohôd podpísaných s medzinárodnými odborovými federáciami, najmä o sociálnej zodpovednosti podnikov, vrátane boja proti nútenej práci. Nová stratégia⁽²⁰⁾ EÚ pre sociálnu zodpovednosť podnikov na obdobie rokov 2011 – 2014 očakáva, že európske podniky prevezmú svoju zodpovednosť pri dodržiavaní ľudských práv⁽²¹⁾.

3.3.5.3 Investície rovnako predstavujú hybnú silu: viacerí investori dodržiavajú zásady zodpovedného investovania OSN⁽²²⁾ a sociálne zodpovedné investície v súčasnosti predstavujú 22 % všetkých investícií, pričom 49 % z nich je európskych.

3.3.5.4 Podniky môžu konať prostredníctvom zodpovednej nákupnej politiky, ale územné samosprávy môžu konať tiež, a to tak, že pri verejnom obstarávaní zabezpečia, že podniky, s ktorými spolupracujú, prijali opatrenia na odstránenie nútenej práce v ich dodávateľskom reťazci.

3.3.5.5 Európske mimovládne organizácie sú lídrami v oblasti spotrebiteľských práv a vedia kde a za akých podmienok sa vyrábajú oblečenia a topánky⁽²³⁾ alebo potravinárske výrobky pochádzajúce z tretích krajín. Požadovanie väčšej transparentnosti a sledovateľnosti pri všetkých častiach, ktoré tvoria výrobok alebo službu by umožnilo odstrániť nútenú prácu.

3.3.5.6 Viaceré odborové organizácie majú skúsenosti, s ktorými sa môžu podeliť: realizovanie školení o tom ako pristupovať k ľuďom vykonávajúcim nútenú prácu, pracovné metódy so špecializovanými mimovládnymi organizáciami pre pomoc nelegálnym migrantom, ale nie všetky sú si zatiaľ plne vedomé rozsahu problému. Mnohé z nich si myslia, že ich sa to netýka, alebo že nemôžu nič robiť. Štáty by mohli odborovým organizáciám pomôcť pri organizovaní pracovníkov z neformálneho sektora.

Odborové organizácie z objednávateľských krajín by mali podporovať vytváranie odborov v krajinách, ktoré vykonávajú objednávky, a platové požiadavky pracovníkov z tretích krajín, ktoré umožnia dôstojné životné podmienky a pracovný čas.

Výbory európskeho sektorového sociálneho dialógu sú jedným z prostriedkov na vykonávanie osvetu a boja proti nútenej práci.

V Bruseli 30. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽¹⁸⁾ <http://www.oecd.org/fr/daf/inv/mne/principesdirecteursdelocdealintentiondesentreprisesmultinationales.htm>.

⁽¹⁹⁾ http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/A.HRC.17.31_fr.pdf

⁽²⁰⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:sk:PDF>.

⁽²¹⁾ EÚ (2011) Obnovená stratégia EÚ pre sociálnu zodpovednosť podnikov na obdobie rokov 2011 – 2014 COM(2011) 681 final <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:sk:PDF>

⁽²²⁾ Internetová stránka o zásadách zodpovedného investovania OSN: <http://www.unpri.org/> (v anglickom jazyku).

⁽²³⁾ Internetová stránka kampane Clean Clothes (čisté oblečenie): <http://www.cleanclothes.org/> (v anglickom jazyku).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Ochrana spotrebiteľov a vhodné riešenie nadmerného zadlženia v záujme predchádzania sociálnemu vylúčeniu“ (prieskumné stanovisko)

(2014/C 311/06)

Hlavná spravodajkyňa: **Reine-Claude MADER**

Pán Theodoros Sotiropoulos, stály zástupca Grécka pri Európskej únii, v súlade s článkom 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, listom zo 6. decembra 2013 požiadal v mene budúceho gréckeho predsedníctva Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Ochrana spotrebiteľov a vhodné riešenie nadmerného zadlženia v záujme predchádzania sociálnemu vylúčeniu“

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bola pani Reine-Claude MADER rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 29. apríla 2014) vymenovaná za hlavnú spravodajkyňu. Výbor prijal 164 hlasmi za, pričom 12 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV venuje mimoriadnu pozornosť problému nadmerného zadlženia, ktorý sa ešte viac zhoršil v dôsledku finančnej krízy, nárastu životných nákladov a využívania hotovostných úverov. Vo viacerých svojich stanoviskách sa vyslovil o nutnosti prijať opatrenia na celoeurópskej úrovni.

1.2 Konštatuje, že aj keď sú známe príčiny nadmerného zadlženia, neexistuje harmonizovaná definícia tohto pojmu ani spôsob, ako získať presný obraz o situácii v členských krajinách. Preto žiada prijať spoločnú definíciu.

1.3 Táto definícia by mala obsahovať tieto prvky: (i) domácnosť ako relevantnú meraciu jednotku pre kvantifikáciu nadmerného zadlženia; (ii) finančné záväzky; (iii) neformálne záväzky v rámci rodiny alebo komunity; (iv) platobnú neschopnosť; (v) štrukturálne nadmerné zadlženie; (vi) dôstojnú životnú úroveň a (vii) insolventnosť.

1.4 EHSV zdôrazňuje, že je nutné, aby ochrana spotrebiteľov bola skutočne zahrnutá do všetkých opatrení prijatých na účel realizácie vnútorného trhu.

1.5 Riešenie problému nadmerného zadlženia sa musí realizovať prostredníctvom vzdelávania, prevencie a vhodných postupov, ktoré musia viesť k začleneniu nadmerne zadlžených osôb späť do normálneho ekonomického života.

1.6 V záujme toho je nevyhnutné získať celkový prehľad o problematike nadmerného zadlženia domácností a realizovať účinné opatrenia.

1.7 Vzdelávanie vo finančnej oblasti je potrebné v prvom rade poskytovať v školách, musí však byť kedykoľvek dostupné aj pre všetku verejnosť. EHSV v tejto súvislosti podporuje organizovanie informačných kampaní, na ktorých sa musia zúčastňovať všetky zainteresované strany s cieľom zabezpečiť komplementárnosť skúseností.

Zdôrazňuje, že pri šírení informácií a poskytovaní pomoci osobám ktoré o to majú záujem, zohrávajú dôležitú úlohu združenia spotrebiteľov a rodinné združenia.

1.8 Niektoré členské štáty už zaviedli systémy prevencie a riešenia situácie nadmerného zadlženia, tieto systémy sú však rôznorodé.

EHSV sa domnieva, že v súlade s článkom 38 Charty základných práv, článkom 114 ZFEÚ a článkom 81 ZFEÚ je potrebné vo všetkých členských štátoch zaviesť vhodný a jednotný postup podľa všeobecných zásad, ktoré Komisia navrhla vo svojom návrhu smernice a ktorý bude konkrétnym prejavom záujmu Parlamentu riešiť problémy európskych občanov.

1.9 Tieto zásady musia zahŕňať rýchlu a bezplatnú povahu postupu, pozastavenie konania v prípade, ak sa začal uplatňovať postup vedúci k zastaveniu nárastu nadmerného zadlženia, overovanie pohľadávok, zachovanie trvalého bydliska, rovnocenné zaobchádzanie s bežnými veriteľmi, možnosť odpísania dlhov v najzávažnejších prípadoch a povinnosť ponechať nadmerne zadlženým osobám „životné minimum“ na pokrytie bežných potrieb, s cieľom rýchlo spotrebiteľa znovu začleniť do ekonomického a sociálneho života.

1.10 Výbor taktiež pripomína, že považuje za dôležité bankové začlenenie, ktoré sa musí zachovať pre nadmerne zadlžené osoby, s cieľom zabrániť akémukoľvek sociálnemu vylúčeniu.

1.11 Boj proti nadmernému zadlženiu predpokladá, o. i., právnu úpravu úžery na celoeurópskej úrovni.

1.12 Na zníženie počtu prípadov nadmerného zadlženia nebude postačujúce prijať len nástroj na úpravu. Ako doplnok treba prijať opatrenia, ktorých cieľom bude rozvoj vzdelávania v oblasti hospodárenia domácností a finančnej gramotnosti, a na tento účel bude nutné vyčleniť príslušné prostriedky.

1.13 Výbor nakoniec upozorňuje na to, že problém zadlženia nie je možné riešiť bez rešpektovania predpisov. V tejto súvislosti pripomína, že podporuje koncepciu „zodpovedného poskytovania úverov“, ktorá od poskytovateľov, ako aj príjemcov úverov vyžaduje, aby postupovali poctivo a eticky.

2. Úvod

2.1 Komisia vo svojom dokumente z roku 2013 „K sociálnym investíciám do rastu a súdržnosti – vrátane realizácie Európskeho sociálneho fondu v rokoch 2014 – 2020 ⁽¹⁾“ konštatovala, že od začiatku krízy výrazne narástol počet vystahovaných osôb a bezdomovcov a zdôraznila, že nadmerné zadlženie je jednou z príčin tejto situácie.

2.2 Nadmerné zadlženie sa začalo prehlbovať na začiatku 80. rokov, pričom postihovalo stále viac osôb a neušetrilo žiadnu sociálnu a profesijnú kategóriu.

2.3 Prípady nadmerného zadlženia už nie je možné považovať za problém jednotlivcov, ktorí konali neuvážene. Dnes sú výrazom sociálnej a spoločenskej krízy.

2.4 Európska centrálna banka v roku 2013 konštatovala, že viac ako polovica obyvateľov krajín eurozóny nemala vo finančných inštitúciách žiadny dlh ⁽²⁾.

2.5 Podľa tohto prieskumu dochádza k nadmernému zadlženiu väčšinou v dôsledku nepredvídaného poklesu príjmov, ktorý je spojený najmä so stratou zamestnania, chorobou, odlukou alebo dokonca nadmernou spotrebou ⁽³⁾.

2.6 Dánsko v roku 1984 zaviedlo kompletný systém na riešenie nadmerného zadlženia jednotlivcov. Po ňom nasledovalo ako druhá európska krajina Francúzsko, ktoré prijalo podobné opatrenia prostredníctvom zákona z 31. decembra 1989 o predchádzaní a riešení ťažkostí spojených s nadmerným zadlžením jednotlivcov a rodín ⁽⁴⁾.

2.7 Nadmerné zadlženie postihuje v rozdielnej miere všetky členské štáty. Prehlbilo sa v dôsledku finančnej krízy a destabilizovalo ekonomiku mnohých krajín. Riešiť túto situáciu je teda potrebné aj z toho dôvodu, že všetci ekonomickí aktéri znášajú finančné dôsledky a podniky, najmä MSP, sa dostávajú do nejstej situácie v dôsledku neuhrádzania faktúr zo strany svojich zákazníkov, ktorí sa stali insolventnými.

⁽¹⁾ COM(2013) 83 final; stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 91.

⁽²⁾ Európska centrálna banka (2013). Prieskum realizovaný Eurosystémom, ktorý sa týka financií a spotreby v domácnostiach – výsledky prvej vlny, *Statistics Paper Series*, apríl 2013, s. 57 – 71.

⁽³⁾ Eurofound 2013, *Household over-indebtedness in the EU: The role of informal debts* (Nadmerné zadlženie domácností v EÚ: úloha neformálnych pôžičiek), Úrad pre publikácie Európskej únie, Luxemburg.

⁽⁴⁾ Diskusný dokument Senátu: „Riešenie problému nadmernej zadlženosti“. Oddelenie pre európske záležitosti. apríl 1998.

2.8 Nadmerné zadĺženie v súčasnosti predstavuje väčší dôvod na znepokojenie, pretože postihuje chudobných pracovníkov, nezamestnaných, ktorým sa nahromadili nezaplatené účty za základné služby, akými sú energia, voda, poistenie a telefón, ako aj meškanie v platení nájomného, príslušníkov strednej triedy, často v dôsledku nepredvídanej udalosti, ale aj dôchodcov, ktorých dôchodky poklesli z dôvodu politiky úsporných opatrení, alebo osoby, ktoré finančne podporujú svojich príbuzných⁽⁵⁾. Príčiny nadmerného zadĺženia sú známe. Spôsobuje ho nezamestnanosť, neisté pracovné miesto a niektoré rodinné situácie. Je známe, že najviac postihnuté sú domácnosti s jedným rodičom. V niektorých prípadoch môže nadmerné zadĺženie spôsobiť nepredvídaná udalosť, akým je rozvod, odluka, úmrtie, choroba alebo zdravotné postihnutie, v prípade ktorého je zdravotná starostlivosť nákladná. Nedostupná výška poplatkov za zápis na univerzitu v niektorých členských štátoch zohráva taktiež významnú úlohu v súvislosti s nadmerným zadĺžením mladých ľudí.

2.9 Najnovší nárast nadmerného zadĺženia zahŕňa ďalšiu sociologickú kategóriu, ktorou sú príslušníci strednej triedy, ktorí stratili zamestnanie, a pritom musia splácať vysoké splátky za hypotéku na bývanie a nemajú vyhliadky, že si v krátkom čase nájdu nové zamestnanie.

2.10 Medzi postihnutými kategóriami a v rámci nej teda existuje veľká rozmanitosť, pokiaľ ide o príčiny a dôsledky spôsobené nadmerným zadĺžením.

2.11 Riziko nadmerného zadĺženia zvyšuje nepomer medzi rastom príjmov a zvyšovaním životných nákladov, ktoré súvisia so zmenami životného štýlu, vnútroštátnymi úspornými opatreniami a nárastom každodenných výdavkov za energiu, bývanie, elektronickú komunikáciu, telefón, dopravu a finančné náklady.

2.12 V mnohých prípadoch je dôvodom nadmerného zadĺženia aj využívanie pôžičiek v prosperujúcej spoločnosti, ku ktorým vyzýva agresívna a zavádzajúca reklama a ktoré majú slúžiť na kompenzáciu nedostatočných príjmov alebo nadobudnutie tovaru a poskytnutie služieb. V tejto súvislosti treba poukázať na to, že najzadlženejšie sú zraniteľné skupiny obyvateľov, pretože z dôvodu nedostatočnej solventnosti nemajú prístup ku všetkým formám pôžičiek. Tieto skupiny sú nasmerované k najnákladnejším možnostiam, ako sú hotovostné úvery, ku ktorým sa prostredníctvom rôznych kanálov často pripájajú karty s veľmi vysokými úrokmi.

2.13 Často dochádza k tomu, že takýto typ kreditnej karty sa doručí domov poštou. Ponuka obsahuje formulácie, ako napr. „*blahoželáme, získavate bezplatný úver so splátkami bez poplatkov*“, čím sa porušujú pravidlá informovania a ochrany spotrebiteľa. EHSV žiada, aby sa prísne vymedzila doba platnosti a maximálna výška, do ktorej sa takéto karty môžu využívať⁽⁶⁾.

2.14 Osobitnú pozornosť si zasluhuje aj otázka hypotekárnych alebo spotrebiteľských úverov. Niektoré pôžičky sa poskytujú s pohyblivými úrokmi bez stanoveného stropu, ktoré sa môžu vo veľmi výraznej miere vyvíjať v závislosti od trhu.

2.15 Pod zámienkou, že domácnosti budú mať vyššiu platobnú schopnosť, sa niekedy za predpokladu, že príjmy budú rásť, poskytujú úvery s progresívnymi úrokovými sadzbami, k čomu však v dôsledku krízy nedošlo, vzhľadom na to, že niektoré členské štáty pristúpili k stanoveniu mzdových stropov alebo dokonca k znižovaniu miezd.

2.16 Okrem toho, keďže na celoeurópskej úrovni neexistuje harmonizácia pravidiel v oblasti úžery, takáto úprava neexistuje ani na úrovni niektorých členských štátov.

2.17 Niektorým nadmerne zadĺženým domácnostiam, ktoré platia alebo splácajú s omeškaním, hrozí vo zvýšenej miere sociálne vylúčenie a taktiež im hrozí, že prídu o základné služby alebo budú vystahované, pričom z dôvodu tejto neistoty majú problémy s prístupom k zdravotnej starostlivosti. Napr. v roku 2012 bolo vystahovaných 75 000 nadmerne zadĺžených Španielov, čo je o 16,7 % viac ako v roku 2011⁽⁷⁾.

2.18 Aj keď príčiny nadmerného zadĺženia nie sú v jednotlivých členských štátoch rovnaké, začína sa črtiť konsenzus v súvislosti s hlavnými príčinami nadmerného zadĺženia. Tak ako však výbor zdôraznil vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, neexistujú prostriedky na to, aby sa s úplnou presnosťou mohla vyhodnotiť situácia na celoeurópskej úrovni⁽⁸⁾. Neexistujú žiadne celoeurópske hodnotiace prehľady. Zavedenie takéhoto nástroja si okrem toho v prvom rade vyžaduje, aby vznikla dohoda o tom, čo sa rozumie pod pojmom „nadmerné zadĺženie“, ako aj o kritériách a metódach jeho hodnotenia.

⁽⁵⁾ Eurofound 2013, už uvedené vyššie.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 18, 19.1.2011, s. 24.

⁽⁷⁾ L'Expansion.com s AFP, zverejnené 22. 3. 2013.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008, s. 74.

2.19 Výbor už konštatoval túto skutočnosť a vyjadril želanie, aby sa vypracovala zelená kniha, v ktorej by sa odporúčali operatívne riešenia, a aby sa iniciovala elektronická konzultácia.

2.20 EHSV si v tejto súvislosti želá, aby sa na celoeurópskej úrovni stanovila spoločná pracovná definícia nadmerného zadĺženia, ktorá by vychádzala z toho, že spotrebiteľ nie je schopný vyrovnať všetky svoje dlhy bez ohľadu na ich povahu a svoje záväzky. Hrozí totiž, že ak nebude existovať definícia, ktorá umožní presné meranie tohto mnohostranného javu, akékoľvek opatrenia zo strany štátu budú neúčinné.

2.21 Výbor podporuje myšlienku vytvoriť európske monitorovacie stredisko pre nadmerné zadĺženie bez dodatočných rozpočtových nákladov, ktoré by začlenilo účinné vnútroštátne postupy, ktoré už existovali v minulosti.

2.22 EHSV sa preto domnieva, že nadmerné zadĺženie sa musí riešiť prostredníctvom finančného vzdelávania, ktoré je nevyhnutným nástrojom na rozvoj zodpovednej a kontrolovanej spotreby.

3. Vymedzenie spoločnej európskej definície nadmerného zadĺženia

3.1 Podľa štúdie publikovanej vo februári 2008⁽⁹⁾, ktorá poskytuje všeobecný prehľad o definíciách a opatreniach prijatých s cieľom riešiť problém nadmerného zadĺženia v 18 členských štátoch a v jednej krajine Európskeho združenia voľného obchodu⁽¹⁰⁾, neexistuje konsenzus, pokiaľ ide o definíciu nadmerného zadĺženia, keďže koncepcie sú v jednotlivých krajinách rozdielne.

3.2 Ako sa zdôrazňuje v štatistickej analýze z roku 2013, ktorú objednalo Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre zdravie spotrebiteľov (GR SANCO), nadmerné zadĺženie je skutočne komplexným, mnohostranným a vyvíjajúcim sa javom⁽¹¹⁾.

3.3 Rada Európy⁽¹²⁾ taktiež poukázala na to, že môže zahŕňať problémy so splácaním úveru, ako aj problémy s platením každodenných účtov.

3.4 Z týchto rôznych zdrojov vyplýva, že vo väčšine prípadov je meracou jednotkou domácnosť. Takmer polovica vnútroštátnych definícií odkazuje na trvanie zadĺženia a jeho štrukturálnu povahu. Väčšina odkazuje na schopnosť splniť zmluvné záväzky.

3.5 Niektoré z týchto prvkov môžu slúžiť ako spoločný základ.

3.6 Podľa EHSV musia byť v spoločnej operačnej definícii nadmerného zadĺženia zohľadnené tieto prvky:

- domácnosť ako relevantná meracia jednotka na kvantifikáciu nadmerného zadĺženia⁽¹³⁾;
- zmluvné finančné záväzky. Zahŕňajú hypotéky, spotrebiteľské úvery, účty za telefón, za elektronickú komunikáciu, za základné služby (voda, kúrenie, elektrická energia, zdravotná starostlivosť atď.), nájom a bežné výdavky (jedlo, doprava, vzdelávanie atď.);
- neformálne zmluvné záväzky v rámci rodiny alebo komunity. EHSV dôrazne žiada, aby sa zohľadnilo toto kritérium, pretože v súvislosti s nadmerným zadĺžením ide o čoraz dôležitejší údaj;

⁽⁹⁾ Towards a common operational European definition of over-indebtedness, štúdia, ktorú vypracovalo Európske stredisko pre monitorovanie úspor (OEE), Centrum pre európske politické štúdie (CEPS) a výskumný inštitút osobných financií Univerzity v Bristole pre GR Európskej komisie pre zamestnanosť, sociálne veci a rovnosť príležitostí.

⁽¹⁰⁾ Belgicko, Bulharsko, Česká republika, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Litva, Luxembursko, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Spojené kráľovstvo, Španielsko, Švédsko a Taliansko.

⁽¹¹⁾ The over-indebtedness of European households: updated mapping of the situation, nature and causes, effects and initiatives for alleviating its impact (Nadmerné zadĺženie európskych domácností: aktualizované mapovanie situácie, povahy a príčin, účinkov a iniciatív na zmiernenie jeho vplyvu). Civic Consulting of the Consumer Policy Evaluation Consortium (CPEC), 17. 1. 2013.

⁽¹²⁾ Odporúčanie Rec(2007)8 Rady ministrov členských štátov v súvislosti s právnymi riešeniami problémov so zadĺžením. Rada Európy, 20. 6. 2007.

⁽¹³⁾ Táto definícia je odvodená od metodiky Európskeho systému účtov ESA 95.

- platobná neschopnosť. Zadlžená domácnosť nie je schopná hradiť svoje bežné výdavky, ako ani výdavky spojené so zmluvnými a neformálnymi záväzkami;
- štrukturálne nadmerné zaťaženie. Ide o dočasné kritérium s cieľom pokryť pretrvávajúce trvalé finančné ťažkosti;
- dôstojná životná úroveň. Domácnosť musí byť schopná dodržiavať prijaté zmluvné a neformálne finančné záväzky bez toho, aby musela obmedzovať svoje minimálne výdavky potrebné na zachovanie životnej úrovne;
- insolventnosť. Domácnosť nie je schopná zlepšiť svoju finančnú situáciu zmobilizovaním svojich finančných a nefinančných aktív.

4. Predchádzanie nadmernému zadlženiu

4.1 Finančné vzdelávanie a zodpovedná spotreba

4.1.1 Na zníženie počtu prípadov nadmerného zadlženia nebude postačujúce prijať len legislatívny nástroj na úpravu. Je potrebný holistický prístup. Musia sa prijať také preventívne opatrenia, ktoré v čo najväčšej miere zabránia zadlženiu.

4.1.2 Potreba finančného vzdelávania sa opakovane objavuje v diskusiách o finančných službách, nie sú však preň vyčlenené dostatočné prostriedky. Možno sa o tom presvedčiť, ak porovnáme čiastky, ktoré sa vynakladajú na reklamu s čiastkami, ktoré sa pridávajú finančnému vzdelávaniu.

4.1.3 EHSV navrhuje určité opatrenia, v súvislosti s ktorými už zdôraznil, že treba rozvíjať vzdelávanie napomáhajúce udržateľnú spotrebu ⁽¹⁴⁾. Domnieva sa, že finančné vzdelávanie je nevyhnutné, pretože prispieva k dobrému hospodáreniu s vlastnými prostriedkami a k predchádzaniu nadmernému zadlženiu.

4.1.4 EHSV konštatuje, že ani v jednom z uvedených 18 členských štátov preventívne vzdelávanie nezabezpečuje jediný poskytovateľ. Vyjadruje želanie, aby Európska únia zaviedla taký systém vzdelávania, ktorý bude zodpovedať stanoveným cieľom.

4.1.5 Žiada, aby finančné vzdelávanie bolo zahrnuté do programov školského vzdelávania. V tejto súvislosti upozorňuje, že toto vzdelávanie je potrebné prispôbiť veku a poznatkom osôb, pre ktoré je určené, tak aby zodpovedalo ich potrebám.

4.1.6 Európska komisia by taktiež mala stimulovať členské štáty, aby zaviedli vnútroštátne programy finančného vzdelávania, ktoré by poskytovali učitelia alebo partnerstvá verejného a súkromného sektoru, a aby pre budúce nástroje zabezpečili väčšiu publicitu na celoeurópskej úrovni.

4.1.7 EHSV sa domnieva, že informačné a osvetové kampane o téme financovania sa musia posilniť, tak aby vzdelávanie mohlo byť dostupné pre všetky vrstvy verejnosti. Domnieva sa, že tieto kampane môžu organizovať rôzni sociálno-ekonomickí aktéri, verejné orgány, MVO, profesijné federácie a federácie spotrebiteľov. Ide vlastne o to, aby sa vo všeobecnom záujme využil vzájomne sa dopĺňajúci charakter rôznych zdrojov informácií. Potreba šírenia informácií sa okrem toho uznáva v niektorých krajinách, ktoré zaviedli programy dostupné pre občanov.

4.1.8 Taktiež považuje za dôležité, aby osoby, ktoré si to želajú, mohli mať po celý život ľahký prístup k informáciám, poradenstvu a pomoci pri hospodárení so svojim rozpočtom alebo pri riešení ťažkostí, ktoré môžu mať so svojou úverovou inštitúciou alebo aj s poskytovateľom služieb alebo administratívnym orgánom. V tejto súvislosti sa domnieva, že treba podporovať a zdôrazňovať prácu, ktorú doteraz vykonali združenia spotrebiteľov, ktoré sú blízko k verejnosti a pomáhajú jej tak, že organizujú informačné schôdze alebo príslušné osoby bezplatne podporujú a pomáhajú im.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 24.

4.1.9 Snahy o riešenie otázky zadlženia musia okrem toho zodpovedať duchu a litere právnych predpisov o spotrebiteľských pôžičkách, hypotékach a nekalých obchodných praktikách (neprimerané podmienky, klamlivá reklama, agresívny podomový predaj) ⁽¹⁵⁾.

4.2 *Predchádzanie nadmernému zadlženiu presadzovaním zodpovedného poskytovania pôžičiek a odrádzajúcich sankcií v prípade porušenia povinnosti informovať uložené odborníkom v oblasti financií*

4.2.1 Odborníci v oblasti financií sa musia správať zodpovedne už aj vo fáze ponuky a reklamy, ktorú šíria, rovnako ako vo fáze poradenstva a vysvetlení, ktoré poskytujú spotrebiteľom pri uzatváraní zmlúv o pôžičkách. To si vyžaduje personalizovaný prístup. Je poľutovaniahodné, že to v súčasnosti nie je bežný postup v praxi, napriek právnym predpisom a etickým kódexom, ktoré existujú vo väčšine krajín. Bez ohľadu na použitý nosič musí byť pravidlom poskytovať osobám, ktoré sú ručiteľmi, alebo manželom, ktorí sa stávajú nepriamo dlžníkmi, jasné a transparentné informácie o produktoch (najmä, pokiaľ ide o pôžičky v cudzej mene) a ich rizikách.

4.2.2 EHSV podporuje koncepciu „zodpovedného úveru“ v tom zmysle, že zodpovednosť majú obidve zmluvné strany ⁽¹⁶⁾. Kontrola poskytovania úverov prostredníctvom registrov ide týmto smerom.

4.2.3 Vzhľadom na to, že ide citlivú záležitosť, EHSV je presvedčený, že osobitná pozornosť by sa mala venovať zaobchádzaniu s osobnými údajmi.

4.3 *Predchádzanie nadmernému zadlženiu prostredníctvom právnej úpravy úverov a odvetvia osobných úverov*

4.3.1 Smernica 2008/48/ES o zmluvách o spotrebiteľskom úvere ⁽¹⁷⁾ ukladá členským štátom povinnosť, aby od poskytovateľov alebo sprostredkovateľov úverov žiadali, aby vo svojej reklame spotrebiteľa jasne informovali a dali im k dispozícii nástroje na porovnanie, a taktiež stanovuje, že v zmluve by mali byť uvedené základné finančné údaje.

4.3.2 Táto informácia, ktorá vychádza z informovanosti spotrebiteľa, nie je postačujúca na predchádzanie nadmernému zadlžovaniu.

4.3.3 Účinné právne predpisy v tejto oblasti musia stanoviť opatrenia na vzdelávanie pracovníkov aj spotrebiteľov.

4.3.4 Niektoré členské štáty tak idú nad rámec smernice a stanovujú, že zmluva o spotrebiteľskom úvere musí spotrebiteľa varovať pred určitými nekalými praktikami, alebo im pripomína, že majú právo na poskytnutie podrobnej amortizačnej tabuľky.

4.3.5 EHSV žiada prijať také právne predpisy EÚ, ktoré by boli dôraznejšie a ambicióznejšie ako smernica 2006/114/ES o klamlivej a porovnávacej reklame ⁽¹⁸⁾ s cieľom zakázať určité formy klamlivej a nekalej reklamy, najmä pokiaľ sú zamerané na zraniteľných spotrebiteľov alebo osoby, ktoré už nie sú schopné splácať svoje dlhy ⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁵⁾ Tieto témy sú obsiahnuté v smernici 2001/83/EÚ o právach spotrebiteľov (Ú. v. EÚ L 304, 22.11.2011, s. 64).

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008, s. 74 a Ú. v. EÚ C 318, 29.10.2011, s. 24.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ L 133, 22.5.2008, s. 66.

⁽¹⁸⁾ Ú. v. EÚ L 376, 27.12.2006, s. 21.

⁽¹⁹⁾ Napr. reklama, ktorá propaguje „bezúročný úver“ „aj v prípade súdneho sporu“ alebo „aj pre osoby, ktoré sú na zozname dlžníkov národnej banky“, ktorá za nekalých podmienok vyzýva k „zoskupovaniu“ predchádzajúcich úverov alebo ktorá zdôrazňuje, ako ľahko a rýchlo sa môže poskytnúť úver.

4.4 Boj proti úžere

4.4.1 Európski spotrebiteľia by boli lepšie chránení, ak by existoval celoeurópsky rámec pre boj proti úžere. Hlavný mechanizmus boja proti úžere spočíva v tom, že sa určia maximálne celkové náklady na úver, ktoré zahŕňajú všetky úroky a poplatky spojené so zmluvou o úvere a ktoré sú vyjadrené v percentách a vypočítané podľa metódy, ktorá je známa ako ročná percentuálna miera nákladov (RPSN) a ktorá by sa menila v závislosti od typu úveru a požičanej čiastky.

4.4.2 Situácia v tejto oblasti je v rámci Európy veľmi rozmanitá ⁽²⁰⁾.

4.4.3 V prípade pôžičiek pre jednotlivcov vo všeobecnosti existujú určité poistky, niektoré krajiny však v plnej miere liberalizovali režimy pre úžeru v prípade úverov pre podniky. Jedinými výnimkami naďalej zostávajú Francúzsko a Taliansko.

4.4.4 Vo väčšine krajín sa kontrola úrokových sadzieb neopiera o zákon, ale o jurisdikciu. Tak je to v Spojenom kráľovstve a Španielsku.

4.4.5 V Nemecku súdy hodnotia úžeru na základe priemerných trhových hodnôt, ktoré Spolková banka zverejňuje každý mesiac pre jednotlivé druhy úverov. Odchýlka sa považuje za neprimeranú, ak viac ako dvojnásobne prekračuje tržné hodnoty.

4.4.6 V Taliansku, rovnako ako vo Francúzsku, úrokové sadzby upravuje zákon. Aj tu sa miera úžery prehodnocuje štvrtročne. Úroková sadzba sa však považuje za úžernícku, ak je o viac ako 50 % vyššia než priemerná sadzba v banke.

5. Riešenie problému nadmerného zadlženia

5.1 Viaceré členské štáty zaviedli súdne konania s cieľom obmedziť nadmerné zadlženie. Napriek tomu, že sa nerealizovali žiadne porovnávacie ani štatistické štúdie o právnej úprave vo všetkých 28 členských štátoch, z dostupných údajov vyplýva, že v situáciách nadmerného zadlženia je všeobecným cieľom nájsť také riešenia, ktoré domácnostiam umožnia vyhnúť sa sociálnemu vylúčeniu a tam, kde je to možné, splatiť svoje dlhy tak, ako im to umožňujú ich prostriedky. Niektoré nástroje počítajú s možnosťou čiastočného alebo úplného vymazania dlhov, ak neexistuje žiadna možnosť napraviť situáciu nadmerne zadlžených osôb, a poskytnúť im tak druhú šancu.

5.2 Zaujímavým príkladom je v tejto súvislosti konkurzné právo podnikov, ku ktorému EHSV vypracoval stanovisko ⁽²¹⁾.

5.3 Väčšina európskych krajín zaviedla súdne konania na riešenie situácie nadmerného zadlženia, ktoré však majú rôznu povahu a taktiež sa odlišujú podľa podmienok prístupu a podľa predmetu dlhu.

5.3.1 Všetky konania dávajú sudcovi možnosť nariadiť nadmerne zadlženým osobám a ich veriteľom plán na vyrovnanie dlhu. Tomuto rozhodnutiu vo všeobecnosti predchádza „zmierovacia“ fáza, počas ktorej sa jednotlivé strany usilujú dosiahnuť dohodu o pláne. Ak je dohoda úspešná, plán schváli súd ⁽²²⁾.

⁽²⁰⁾ Článok L313-3 Spotrebiteľského zákonníka. Vo Francúzsku je úžera trestným činom, ktorý sa trestá odňatím slobody až na dva roky alebo pokutou vo výške 45 000 EUR. Okrem toho platí povinnosť vrátiť neprimerané poplatky, ktoré sa pripoja ku splátke pohľadávky. Ak bola pohľadávka medzičasom splatená, poskytovateľ pôžičky musí vrátiť čiastku, ktorú neoprávnene získal, spolu s úrokmi. Pre každú kategóriu financovania existuje miera úžery. Štvrtročne ich stanovuje Banque de France a následne sú zverejnené v úradnom vestníku.

⁽²¹⁾ Ú. v. EÚ C 271, 19.9.2013, s. 55.

⁽²²⁾ Toto schválenie môže byť súčasťou samotného konania a vychádzať z rozhodnutia súdu o povolení tohto konania (Belgicko, Francúzsko) alebo môže predstavovať povinnú predchádzajúcu podmienku bez toho, aby bolo súčasťou rozhodnutia (Holandsko).

5.3.2 Súčasne so zásahom súdu môžu tieto postupy obsahovať menovanie súdneho úradníka (mediátor pre dlhy v Belgicku, správca v Holandsku), ktorý prijíma a overuje súpis pohľadávok, vyšetruje životné podmienky a majetok nadmerne zadlžených osôb, v prípade potreby určuje príjem potrebný na to, aby týmto osobám umožnil pokrývať každodenné výdavky a ponechať si prebytok príjmov určený na platby veriteľom, zariaďuje predaj časti majetku, vypracúva plán na vyrovnanie dlhov a dohliada na jeho realizáciu a sledovať korektnosť nadmerne zadlžených osôb⁽²³⁾.

5.3.3 EHSV v tejto súvislosti trvá na tom, že je potrebné na celoeurópskej úrovni zakotviť, že niektoré životne dôležité statky sa za žiadnych okolností nemôžu zabaviť ani predať pod cenu.

5.3.4 Začiatok týchto procesov väčšinou znemožní, aby sa bežní veritelia mohli dostať k majetku alebo príjmom príslušných osôb prostredníctvom individuálnych konaní. Tieto osoby sa samozrejme nemôžu ďalej zadlžovať, inak stratia výhody, ktoré im prináša konanie na vyrovnanie dlhu.

5.3.5 EHSV sa domnieva, že by bolo v záujme ochrany spotrebiteľa pred rizikom sociálneho vylúčenia vhodné, aby sa tieto postupy zjednotili, avšak za podmienky, že budú rýchle, jednoduché a bezplatné pre dlžníkov, ktorí sú vyplývajúce zo svojej podstaty v ťažkej situácii.

5.3.6 Na začiatku postupu by sa okrem toho malo zastaviť súdne konanie, aby sa tak zabránilo tlaku zo strany veriteľov.

5.3.7 EHSV upozorňuje na to, že je potrebné stanoviť fázu pre overenie pohľadávok tak, aby sa rešpektovali práva jednotlivých strán.

5.3.8 Výbor konštatuje, že v niektorých krajinách sa otázka trvalého bývania rieši zvlášť, aby sa tak zabránilo tomu, že sa rodiny budú musieť vysťahovať zo svojho bydliska. Víta toto riešenie a domnieva sa, že by to tak malo byť vždy v snahe zabrániť sociálnemu vylúčeniu rodín, čo musí byť základným cieľom v záujme celej spoločnosti.

5.3.9 Navrhuje, aby sa v najzávažnejších prípadoch umožnilo čiastočné alebo úplné odpustenie dlhu, aby sa zabránilo riziku sociálneho vylúčenia.

5.3.10 Výbor sa domnieva, že začatie postupu na riešenie nadmerného zadlženia by nemalo viesť k odmietnutiu poskytnúť základné bankové služby, pretože tieto služby sú nevyhnutné pre hospodársky a sociálny život.

5.3.11 EHSV zdôrazňuje skutočnosť, že prostriedky, ktoré boli poskytnuté na zabezpečenie fungovania týchto nástrojov, umožňujú, aby sa každá situácia mohla riešiť individuálne. V tejto súvislosti sa zdá byť vhodné stanoviť podporné systémy pre osoby, ktoré ich budú potrebovať.

6. Zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa s cieľom prispieť ku konsolidácii jednotného trhu

6.1 EHSV sa domnieva, že v záujme dosiahnutia tohto cieľa je potrebné vo všetkých štátoch zaviesť jednotný postup vychádzajúci z Charty základných práv, článku 114 ZFEÚ, alebo dokonca z článku 81 ZFEÚ podľa všeobecných zásad, ktoré by mohla Komisia navrhnúť v smernici v súlade s nasledujúcimi úvahami o dosiahnutí ešte jednotnejšieho trhu.

6.2 EHSV zdôrazňuje, že v niektorých členských štátoch už fungujú navrhované opatrenia a že by bolo vhodné, aby sa rozšírili aj vo všeobecnej rovine.

⁽²³⁾ Niekedy táto funkcia dohľadu nie je zabezpečená, ale časť uvedených úloh vykonáva administratívny orgán (napr. komisia departementu vo Francúzsku).

6.3 Nástroje pomoci nadmerne zadlženým osobám

6.3.1 Poradenstvo v oblasti finančných služieb a spotreby, povinnosť bankových a úverových inštitúcií poskytovať poradenstvo ani pomoc pri finančnom hospodárení často nie sú postačujúce pre zadlžené osoby alebo im nie sú prispôsobené. Vnútroštátne verejné orgány preto musia osobám nachádzajúcim sa v ťažkej situácii poskytnúť služby sociálnej pomoci, ktoré im môžu, ak si to želajú, poskytnúť okamžitú pomoc, alebo dokonca bezplatnú právnu pomoc. Členské štáty by v tejto súvislosti mohli podporiť a formalizovať úlohu právneho poradcu, ktorú plnia združenia na ochranu spotrebiteľov.

6.3.2 Pre najkritickejšie prípady zadlženia by sa mohla stanoviť sociálna pomoc, ktorá by pokrývala spotrebu elektriny a plynu, bývanie, stravu, zdravotnú starostlivosť a splácanie celého alebo čiastočného dlhu veriteľom.

6.3.3 Okrem toho sa musí zaviesť nástroj na analýzu konkrétnej situácie osôb, overovanie oprávnenosti súm, ktoré sa od nich požadujú, rokovanie s ich veriteľmi o vyrovnaní dlhu a vypracovanie ďalších riešení, ako je súdne konanie, a informovanie o ich právach a povinnostiach.

7. Európske stredisko pre monitorovanie nadmerného zadlženia

7.1 EHSV navrhuje zriadiť európske stredisko pre monitorovanie nadmerného zadlženia bez dodatočných rozpočtových nákladov. Tento nástroj by sa opieral o existujúce vnútroštátne systémy a mal by umožniť odstrániť súčasný nedostatok spoľahlivých štatistických údajov, poskytnúť dôkladnú analýzu príčin nadmerného zadlženia, typológiu príslušných osôb, porovnať situáciu v členských štátoch a navrhované nápravné opatrenia a merať vývoj tohto javu.

7.2 Monitorovacie stredisko by sa mohlo doplniť o sieť pre výmeny, ktorá by bola otvorená pre všetkých záujemcov a v rámci ktorej by sa mohol viesť dialóg o osvedčených postupoch.

7.3 Boj proti nadmernému zadlženiu spotrebiteľov a prevencia pred sociálnym vylúčením si totiž vyžaduje holistický prístup. Proti tomuto javu nie je možné účinne bojovať izolovanými akciami, ktoré nie sú koordinované na celoeurópskej úrovni. Je nevyhnutné, aby spotrebiteľia, orgány verejnej správy a podniky viac spolupracovali, a zaviedli tak tvorivejšie a účinnejšie metódy.

7.4 Stredisko by sa mohlo skladať zo sekcií, ktoré by sa zameriavali na tieto témy: zhromažďovanie údajov, existujúce právne rámce a osvetové a vzdelávacie akcie.

7.5 Členmi strediska by boli zástupcovia verejného aj súkromného sektoru. Súkromný sektor by mohli zastupovať členovia profesijných združení a vnútroštátnych a európskych združení spotrebiteľov z niekoľkých hospodárskych odvetví a geografických oblastí, ktorí sa venujú boju proti nadmernému zadlženiu. Aktívne by sa zúčastňovali na práci sekcií strediska, prípadne v rámci špecializovaných pracovných skupín.

7.6 Verejný sektor by zastupovali národní experti menovaní členskými štátmi, ktorí majú nadviazané vzťahy so súkromným sektorom a majú skúsenosti v oblasti nadmerného zadlženia a ochrany spotrebiteľa. Zástupcovia jednotlivých štátov by taktiež mali mať skúsenosti so zvyšovaním povedomia širokej verejnosti.

V Bruseli 29. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

498. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 29. A 30. APRÍLA 2014

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Za obnovu európskeho priemyslu“

COM(2014) 14 final

(2014/C 311/07)

Spravodajkyňa: Ulla SIRKEINEN

Európska komisia sa 28. januára 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Za obnovu európskeho priemyslu“

COM(2014) 14 final.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 31. marca 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 29. apríla 2014) prijal 139 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta oznámenie o obnove priemyslu a dospel k záveru, že

- problémy, ktorým čelia európske priemyselné odvetvia, sa nezmenšujú, a bez konkurencieschopnej priemyselnej základne Európa nezabezpečí rast ani zvyšovanie zamestnanosti;
- dôraznejší súbor návrhov priemyselnej politiky EÚ je potrebný, ak chceme podniky presvedčiť, aby investovali v tomto regióne;
- v nasledujúcich rokoch bude jednou z hlavných výziev ekologické a inkluzívne hospodárstvo;
- hlavnou úlohou EÚ v priemyselnej politike je harmonizácia jednotlivých oblastí politiky a zodpovedajúce šírenie osvedčených postupov;
- hlavnou úlohou členských štátov je zabezpečiť pre všetkých správne a efektívne fungovanie znalostnej, informačnej, dopravnej a energetickej infraštruktúry;

- v oznámení Komisia odhaľuje množstvo nedokončenej práce a zdôrazňuje potrebu uplatňovania na úrovni EÚ a členských štátov;
- Komisia vysielá dôležitý signál o význame integrácie európskych priemyselných odvetví do medzinárodných hodnotových reťazcov.

1.2 EHSV odporúča, aby príslušné strany podporili a rýchlo začali v praxi uplatňovať názory a návrhy predstavené v oznámení.

1.3 Okrem toho EHSV odporúča, aby

- sa cieľ v podobe 20 % podielu priemyslu na HDP do roku 2020 doplnil o kvalitatívne prvky, hlavne s cieľom zachytiť výkonnosť na medzinárodnej úrovni týkajúcu sa pridanej hodnoty;
- cieľ ekologizácie európskych priemyselných odvetví dopĺňalo intenzívne úsilie o rozšírenie konkurencieschopných odvetví priemyslu a služieb s vyššou pridanou hodnotou viac využívajúcich nové technológie a poznatky;
- jedným z hlavných cieľov európskej priemyselnej politiky bolo zlepšenie možnosti európskych spoločností získať kľúčové postavenie v medzinárodných hodnotových reťazcoch a maximalizovať nadobúdanie hodnoty pre Európu;
- sa väčšia pozornosť venovala úlohe služieb, hlavne služieb založených na poznatkoch ako takých a vzhľadom na ich potenciálnu úlohu hlavnej hnacej sily produktivity vo všetkých podnikateľských odvetviach, a vypracovali sa príslušné politické opatrenia;
- na zaručenie zdravej konkurencie podporujúcej inovácie pravidiel hospodárskej súťaže a pravidiel štátnej pomoci v EÚ pomáhali podnikom podporovať ciele rastu EÚ, najmä relokalizáciu pracovných miest bez narušania hospodárskej súťaže a aby bola snaha o vytvorenie rovnakých podmienok činnosti na celom svete;
- sa všetci aktéri, vrátane zamestnancov a zamestnávateľov, zapojili do vytvárania priaznivého a predvídateľného prostredia pre priemysel s iniciatívami vychádzajúcimi z regiónov;
- sa posilnili riadiace štruktúry mikroekonomickej politiky EÚ, Európska rada sa ujala jasného vedenia, Rada pre konkurencieschopnosť skutočne preskúmala z hľadiska konkurencieschopnosti rozhodnutia Rady prijaté v inom zložení Rady a aby Komisia organizovala účinnú integráciu návrhov politik;
- sa financovanie inovácií Európskou úniou dôsledne nasmerovalo do šiestich prierezových oblastí stanovených Komisiou a aby sa pritom zohľadňovali nové náročné technológie, ako je spracovávanie veľkého množstva údajov, robotika a trojrozmerná tlač;
- sa prijali všetky rozumné opatrenia na zníženie európskych cien energie.

2. Úvod

2.1 Hospodárka kríza ukázala, aký **význam má priemysel pre hospodársku stabilitu, zamestnanosť, inovácie a výsledky** európskych ekonomík v **medzinárodnom meradle**. Priemysel sa viac ako 80 % podieľa na európskom vývoze a 80 % na súkromnom výskume a inováciách. Okolo 15 % pracovných miest v EÚ sa nachádza v priemysle a každé pracovné miesto v priemysle navyše vytvára 1,5 až 2 pracovné miesta v iných odvetviach. Zároveň majú pracovné miesta v priemysle vysokú kvalitu a mzdy sú nadpriemerné. Priemysel nie je samoúčelný, ale je hnacou silou zamestnanosti a zachovania dobrej životnej úrovne.

2.2 Priemysel v EÚ stále vytvára značné prebytky svetového obchodu s priemyselnými výrobkami a má celosvetovo vedúce postavenie, pokiaľ ide o udržateľnosť. Ako však ukazuje správa o európskej konkurencieschopnosti za rok 2013, za posledné desaťročie **klesá podiel európskeho priemyslu na objeme svetovej výroby**. Rozdiel v produktivite oproti USA sa opäť zväčšil. Po určitom oživení v rokoch 2009 až 2011 sa podiel priemyslu na HDP EÚ znížil na 15,1 %, čo je ďaleko pod cieľom 20 % stanoveným do roku 2020. Od roku 2008 zaniklo 3,5 milióna pracovných miest. Situácia v jednotlivých členských štátoch sa však výrazne líši.

2.3 Priemyselná politika je naozaj jednou z hlavných iniciatív stratégie Európa 2020. EHSV vydal v **rokoch 2010 a 2012 stanoviská k hlavným návrhom Komisie** ⁽¹⁾ a vypracoval niekoľko ďalších stanovísk k rôznym aspektom priemyselnej politiky, vrátane odvetvových analýz, ktoré tvoria súčasť práce poradnej komisie pre priemyselné zmeny (CCMI) ⁽²⁾, pričom teraz sa pracuje na analýze presídľovania priemyselných podnikov a zamestnateľnosti mladých. Toto stanovisko nadväzuje na skoršie stanoviská a dopĺňa ich.

2.4 **Komisia v oznámení** určuje svoje hlavné priority priemyselnej politiky ako príspevok k diskusii o priemyselnej politike, ktorá sa uskutoční na zasadnutí Európskej rady naplánovanom na marec 2014. Poskytuje **prehľad už prijatých opatrení a navrhuje vybrané nové opatrenia** na urýchlenie splnenia týchto priorít. Ukazuje, že priemyselná politika je stále viac prepojená s inými politikami EÚ a prečo tento proces ich zosúladovania musí pokračovať.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV **víta oznámenie Komisie**, ktoré prichádza v čase hospodárskej krízy a obáv o konkurencieschopnosť európskych priemyselných odvetví. Problémy, pred ktorými stojí priemysel, sa nezmenšujú, skôr naopak. Globálne podnikateľské prostredie sa neustále mení, a to stále rýchlejšim tempom, na ktoré musia byť naše podniky schopné reagovať. Bez konkurencieschopného priemyslu nebude Európa schopná zabezpečiť rast a väčšiu zamestnanosť. Dlhodobý úspešný nebude pravdepodobne ani prístup závislý iba od dizajnu a technických funkcií bez väzieb na výrobu a koncových zákazníkov.

3.2 Vzhľadom na závažnosť situácie by EHSV bol **očakával dôraznejší súbor návrhov priemyselnej politiky EÚ s jasnou víziou** a neodkladnými opatreniami. Sú potrebné jasné posolstvá, ktoré by podniky presvedčili, že Európa bude v budúcnosti príťažlivým regiónom na nové investície. Oproti oznámeniam z rokov 2010 a 2012 pokrýva toto oznámenie iba málo nových prvkov. Je hlavne prehľadom uskutočnených a plánovaných činností v hlavných oblastiach priemyselnej politiky, ako sa uvádza vyššie v texte. Z toho vyplýva veľké množstvo nedokončenej práce a zdôrazňovanie potreby uplatňovania na úrovni EÚ a členských štátov;

3.3 EHSV podporuje závery z oznámenia, vrátane cieľa dosiahnuť 20 % podiel priemyslu na HDP, ale pri svojej podpore by chcel zdôrazniť, že cieľ 20 % je čisto kvantitatívny a bolo by viac v súlade so snahou EÚ o sociálne a ekologicky udržateľnú konkurencieschopnosť, keby sa **doplnili kvalitatívne aspekty**. Cieľ 20 % podielu by mal byť sprevádzaný inými cieľmi a EHSV žiada Komisiu, aby ich ďalej skúmala hlavne v súvislosti s prvkami, ktoré budú vytvárať pridanú hodnotu v medzinárodnom kontexte.

3.4 EHSV osobitne víta, že Komisia vysiela jasný signál o význame **integrácie európskych priemyselných spoločností do medzinárodných hodnotových reťazcov**. Veľmi špecializovaný, komplexný a dynamický charakter súčasných priemyselných činností by sa dal lepšie opísať pojmom „hodnotové siete“. Podniky celosvetovo súťažia o kľúčové postavenie v týchto sieťach. Cieľom európskej priemyselnej politiky by malo byť zlepšenie možnosti európskych spoločností získať takéto kľúčové postavenie a maximalizovať nadobúdanie hodnoty pre Európu. Zodpovedajúco by sa mali pripravovať politiky a ciele.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 33; Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 1; Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 125.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 198, 10.7.2013, s. 45; Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 54; Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 82.

3.5 EHSV sa domnieva, že v nasledujúcich rokoch bude hlavnou výzvou ekologické a inkluzívne hospodárstvo. Nevyhnutnou prioritou je ekologizácia európskeho priemyslu a prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo efektívne a ekologicky využívajúce zdroje do roku 2050 prostredníctvom obnovennej priemyselnej politiky. Ak chce Európa zaručiť priemyselný rast a vytváranie nových pracovných miest, potrebuje na dosiahnutie takéhoto **prechodu posun k inovatívnym, konkurencieschopným a udržateľným odvetviám priemyslu a služieb viac založeným na poznatkoch a nových technológiách**, prinášajúcim väčšiu pridanú hodnotu a financovaným na základe ambiciózneho investičného plánu.

3.6 Uspokojovanie nenaplnených potrieb spoločnosti a hospodárska súťaž sú hnacou silou inovácií a všetky podniky na vnútornom trhu by bez ohľadu na svoj podnikateľský model mali mať **rovnaké podmienky hospodárskej súťaže**. EHSV zastáva názor, že sa musí predísť súťaži členských štátov v poskytovaní štátnej pomoci. Jedným z cieľov politiky štátnej pomoci by malo byť umožniť poskytovanie predkonkurenčnej pomoci podnikom, ktoré môžu prispieť k cieľom rastu EÚ pri obmedzení narušania hospodárskej súťaže. Ak sa štátna pomoc poskytuje, mala by byť určená ako podpora podnikom pri rozvoji a adaptácii, a nie ako podpora trvalo nekonkurenčných činností. Takisto sú potrebné rovnaké podmienky činnosti na svetových trhoch, hlavne pre energeticky náročný priemysel.

3.7 Väčšiu pozornosť si zasluhuje **úloha služieb**. Vzájomná závislosť služieb a výroby sa všeobecne uznáva, pretože priemyselné činnosti zahŕňajú stále väčší počet prvkov poskytovania služieb a mnohé služby závisia od výkonnosti priemyslu. Avšak obrovský potenciál majú služby založené na poznatkoch a informačné a komunikačné služby ako samostatné vývozné odvetvia, ako aj ich uplatňovanie vo všetkých podnikateľských odvetviach vo funkcii hlavnej hnacej sily produktivity. Na využitie tohto potenciálu by sa mali pripraviť špecifické politické opatrenia.

3.8 Všetci aktéri (inštitúcie EÚ, členské štáty, regióny, zamestnanci a zamestnávateľia a ďalší) musia byť zapojení do zložitej úlohy **vytvoriť** priemyslu **priaznivejšie prostredie**. Iniciatívy by mali vychádzať z regionálnych osobitostí, ktoré sa vzájomne dopĺňajú a priaznivo sa ovplyvňujú. Politický rámec, vrátane právnych predpisov členských štátov v takých oblastiach, ako je zdaňovanie, musí byť stabilný a predvídateľný.

3.9 EHSV žiada **silnejšie štruktúry riadenia** mikroekonomickej politiky. Európska rada by sa tu mala chopiť jasného strategického vedenia. Rada pre konkurencieschopnosť by mala mať významnejšiu úlohu, z ktorej by mala vyplývať povinnosť skutočne skúmať z hľadiska konkurencieschopnosti rozhodnutia týkajúce sa priemyslu, ktoré urobí Rada v inom zložení. Komisia by mala zaručiť zosúladenie svojej práce účinnými manažérskymi riešeniami. Členské štáty musia dôsledne vykonávať spoločné rozhodnutia a problematika priemyselnej politiky musí byť plne začlenená do európskeho semestra, vrátane vydávania odporúčaní pre jednotlivé krajiny.

4. Konkrétne pripomienky k jednotlivým častiam politiky

4.1 Integrovaný jednotný európsky trh

4.1.1 Hlavnou úlohou vlád je zaručiť **pre všetkých** poskytovanie a dostupnosť **prvotriednych dopravných, informačných a energetických sietí** zodpovedajúcich meniacim sa potrebám spoločnosti, vrátane podnikov. Vhodnými a Komisiou uznávanými prvkami v tejto oblasti sú infraštruktúry napojené na vesmírnu technológiu, konvergencia informačných a energetických sietí a infraštruktúry distribúcie alternatívnych palív.

4.1.2 **Vnútorné hranice v EÚ by nemali byť príčinou rozdielov** vo fungovaní a dostupnosti infraštruktúr. Musia sa odstrániť zostávajúce regulačné, administratívne a technické prekážky. Finančné zdroje EÚ a členských štátov by sa mali nasmerovať do nevyhnutných investícií v tejto oblasti, pričom je potrebné čo najviac zmobilizovať súkromné financovanie.

4.1.3 EHSV súhlasí s Komisiou v tom, že je nevyhnutné prijať predovšetkým zatiaľ nedokončené návrhy právnych predpisov týkajúcich sa vnútorného trhu. **Členské štáty zatiaľ riadne neuplatňujú a nepresadzujú** právny rámec, čo oprávnené vedie Komisiu k tomu, aby robila opatrenia na odstránenie tohto nesúladu.

4.2 Investovanie do inovácií a nových technológií

4.2.1 EHSV v predchádzajúcich stanoviskách k priemyselnej politike uviedol svoje názory na iniciatívy EÚ týkajúce sa inovácií a nových technológií a prevažne ich dôrazne podporil, pričom vyzdvihol potrebu **dostatočného financovania Európskou úniou, členskými štátmi a súkromného financovania**.

4.2.2 EHSV konkrétne podporil Komisiu v tom, že činnosť nasmerovala do **šiestich strategických prierezových oblastí** modernej výroby: kľúčové podporné technológie, výroby z biologických materiálov, ekologicky vhodné vozidlá a plavidlá, udržateľné stavebníctvo a suroviny, sofistikované siete a digitálna infraštruktúra. Nové technológie s veľkým potenciálom, ktorým sa treba venovať, zahŕňajú robotiku, spracovávanie veľkého množstva údajov, trojrozmernú tlač, priemyselný internet a priemyselný dizajn. Finančné zdroje EÚ, napr. program Horizont 2020 a regionálne financovanie, by sa mali sústavne nasmerovávať do inovácií v týchto oblastiach. EHSV taktiež žiada rýchlejšie zavedenie znalostných a inovačných spoločenstiev vo výrobe s pridanou hodnotou.

4.2.3 Pre priemyselnú konkurencieschopnosť má najväčší význam **čas potrebný na uvedenie inovácie na trh**, aby sa ďalej širila. Posilnenie nástroja rizikového kapitálu a iných prostriedkov Európskej investičnej banky na rozdelenie rizika, a takisto inovatívne využívanie štrukturálnych fondov sú príklady prepotrebných opatrení EÚ na prilákanie súkromných investícií do rizikových výskumných projektov.

4.3 Dostupnosť financovania

4.3.1 Aj napriek zlepšujúcej sa ekonomickej situácii zostáva **dostupnosť bankových úverov** predovšetkým pre malé a stredné podniky (MSP) obmedzená. EHSV preto podporuje úsilie EÚ v tejto oblasti, teda vytvorenie bankovej únie, iniciatívu na financovanie MSP, nariadenie o kapitálových požiadavkách, smernicu o trhoch s finančnými nástrojmi, prepracovanú smernicu o transparentnosti a opatrenia na zlepšenie celoeurópskeho trhu s rizikovým kapitálom.

4.3.2 Aby sa zlepšila schopnosť bánk poskytovať úvery, mala by EÚ vytvoriť **správnu rovnováhu** medzi zvýšením finančnej stability a podporou finančných potrieb podnikov. Regulačné opatrenia zamerané na finančný sektor by okrem toho nemali brániť súkromným pôžičkám.

4.3.3 MSP v EÚ sú závislejšie od bankového financovania než podniky inde. Malo by sa zvýšiť úsilie EÚ aj členských štátov o **diverzifikáciu financovania podnikov**, aby zahŕňalo aj iné zdroje, napr. kapitálové fondy, rizikový kapitál, podnikové záruky alebo hybridné metódy financovania. Musí sa vypracovať plán s prístupom k financovaniu založeným na životnom cykle, v ktorom sa určia inovatívne nástroje.

4.4 Energie

4.4.1 EHSV s potešením víta, že Komisia uznáva význam cien energie pre konkurencieschopnosť priemyslu. Európske **ceny energií** pre priemysel sú oveľa vyššie ako ceny, ktoré platia jeho hlavní konkurenti: ceny elektriny sú dvojnásobne vyššie ako v USA a Rusku a o 20 % vyššie než v Číne. Ceny zemného plynu sú tri až štyri razy vyššie ako v USA, Rusku a Indii a o 12 % vyššie než v Číne.

4.4.2 Veľké rozdiely medzi cenami energie v EÚ a jej hlavných konkurenčných krajinách sú čiastočne následkom činiteľov, ktoré nie je možné zmeniť politickými opatreniami EÚ. Musia sa však prijať **všetky rozumné opatrenia na zmenšenie týchto rozdielov**, hlavne s cieľom obnoviť energeticky náročné výrobné odvetvia a pracovné miesta v Európe. Priemyselným odvetviam v EÚ sa zatiaľ čiastočne podarilo kompenzovať nárast cien energie zvýšením efektívnosti, ale potenciál tejto kompenzácie klesá.

4.4.3 **Bezpečnosť energetických dodávok** má rozhodujúci význam pre všetky priemyselné odvetvia. Tento raz sme vážne upozorňovaní na potrebu znížiť závislosť od energie z nestabilných a nespoľahlivých zdrojov. Diverzifikovaná kombinácia energetických zdrojov, o ktorej členské štáty rozhodli spoločne a v súlade s ekologickými záväzkami, je predmetom významného všeobecného záujmu EÚ.

4.4.4 Doplnkovým cieľom niektorých opatrení energetickej politiky, hlavne opatrení na zvýšenie využívania obnoviteľných zdrojov energie, bolo **vytváranie nových pracovných miest**. Podľa doteraz dostupných informácií sa však zdá, že sa tento cieľ nesplnil. Doterajšie štúdie poukazujú na žiadny alebo malý kladný vplyv na zamestnanosť, zatiaľ čo štruktúra pracovných miest sa drasticky mení.

4.5 Suroviny a efektívne využívanie zdrojov

4.5.1 EHSV podporuje zámery Komisie, pokiaľ ide o **surovinovú diplomáciu**, a jej plány odstrániť narušanie cien priemyselných vstupov.

4.5.2 V EÚ by sa mal zvýšiť **prieskum a ťažba** surovín a mali by sa zharmonizovať príslušné predpisy. Pokiaľ ide o legislatívne iniciatívy týkajúce sa účinného využívania zdrojov a spracovania odpadov, mali by sa starostlivo pripraviť tak, aby priniesli optimálne výsledky a zabránilo sa zbytočnému (krátkodobému) nákladovému zaťažovaniu podnikov. Pokiaľ ide o biomasu, je na účinné uplatňovanie zásady postupného využívania biomasy potrebná politická neutralita.

4.6 Zvyšovanie kvalifikácie a uľahčovanie zmien v priemysle

4.6.1 V Európe je v súčasnosti nezamestnaných päť miliónov mladých ľudí a zároveň máme dva milióny voľných pracovných miest. **Nesúlad požadovaných a ponúkaných zručností** a problematika odbornej prípravy sú hlavnými témami programu priemyselnej politiky.

4.6.2 Treba značne zvýšiť počet a kvalitu absolventov **vedeckých, technologických, inžinierskych a matematických odborov** a **dôrazne podporovať dostupnosť týchto sektorov a odborov pre ženy každého veku**.

4.6.3 **Učňovská príprava** a napríklad sústava duálneho vzdelávania jasne prispievajú ku kvalifikačným profilom zodpovedajúcim skutočným potrebám trhu práce. Členské štáty a sociálni partneri musia preskúmať a uplatňovať osvedčené postupy, vrátane účinných modelov cezhraničnej učňovskej prípravy.

4.6.4 EÚ, členské štáty a sociálni partneri môžu zabezpečiť priemyslu pokrok v nových technológiách a inováciách iba vtedy, ak zavedú politické opatrenia zamerané na zlepšenie vedomostí pracovníkov a vyvinú celoživotné vzdelávanie, aby ich odmenili za angažovanosť. Pre zapájanie pracovníkov je kľúčové uznávanie kvalifikácií a zlepšovanie pracovných podmienok. Úloha odborov nesmie byť obmedzená iba na riadenie reštrukturalizačných opatrení. Posilnený sociálny dialóg musí zohrávať základnú úlohu pri obnove európskeho priemyslu.

4.7 MSP a podnikavosť

4.7.1 EHSV aj naďalej dôrazne podporuje úsilie EÚ uviesť do praxe zásadu „myslieť najprv v malom“ a pomôcť tým MSP, vrátane mnohorakosti podnikateľských modelov. Iniciatívu **Small Business Act** nestačí iba aktualizovať. Musí sa obnoviť a rozšíriť, aby sa odstránili zostávajúce prekážky rozvoja a rastu. Tieto reformy by mali byť spojené s európskym semestrom.

4.7.2 Zásadnou a ďalekosiahlou „otázkou za milión“ vlastne je, ako **zmeniť európsky spôsob myslenia** tak, aby sa posunul smerom k oceňovaniu podnikavosti a preberania rizík.

4.7.3 Podľa názoru EHSV sa opatrenia na **zníženie regulačných a administratívnych nákladov**, hlavne podľa programu REFIT, a na odstránenie prekážok rastu podnikov nemôžu realizovať na úkor predpisov, ktoré chránia spotrebiteľov a životné prostredie, predpisov o ochrane zdravia a bezpečnosti pri práci, ako ani na úkor informovania pracovníkov a konzultácií s nimi, a tieto opatrenia musia byť v súlade s dohodami uzavretými v rámci sociálneho dialógu.

4.7.4 Ako zdôraznila Komisia, **kooperačné siete a zoskupenia** by mohli MSP ponúknuť prostriedky na rast. Tento prístup by mal zahŕňať všetky odvetvia, všetky veľkosti podnikov a celoeurópske aj medzinárodné hodnotové reťazce.-

4.8 Internacionalizácia spoločností z EÚ

4.8.1 EHSV podporuje činnosť Komisie, ktorou sa spoločnostiam z EÚ má zabezpečiť **prístup na hlavné medzinárodné trhy**. V duchu vzájomnosti by sa mal dôsledne dodržiavať ambiciózny program rokovaní o dohodách o voľnom obchode a ďalších obchodných rokovaní, hlavne s najväčším obchodným partnerom EÚ, ktorým sú USA, a medzi EÚ a krajinami Stredomoria a krajinami Východného partnerstva.

4.8.2 Mali by sa využiť dvojstranné a mnohostranné nástroje, aby sa zabezpečilo, že hlavní **obchodní partneri EÚ budú dodržiavať svoje medzinárodné záväzky**.

4.8.3 Priemyselné normy v rozličných ekonomických regiónoch sa podstatne líšia, takže vytvárajú prekážky obchodu a všeobecnejšie aj narušajú rovnaké podmienky činnosti. Pokiaľ sa budú dodržiavať základné požiadavky ochrany zdravia, bezpečnosti, ochrany životného prostredia a ochrany spotrebiteľov uvedené v článku 114 Zmluvy o fungovaní EÚ, EHSV podporí propagáciu **medzinárodných noriem, regulačnú spoluprácu** a činnosť, ktorou sa zabezpečí, že podniky v EÚ budú schopné ochrániť svoje práva priemyselného vlastníctva, vrátane činnosti trhového dohľadu. Oznámenie mohlo byť pri zodpovedajúcich opatreniach konkrétnejšie.

V Bruseli 29. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

PRÍLOHA

k stanovisku

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru Nasledujúce pozmeňovacie návrhy, ktoré získali viac ako štvrtinu odovzdaných hlasov, boli zamietnuté v priebehu diskusie (čl. 39 ods. 2 rokovacieho poriadku):

Bod 3.5

Zmeniť

„3.5 EHSV sa domnieva, že v nasledujúcich rokoch bude hlavnou výzvou vybudovať konkurencieschopné ekologické a inkluzívne hospodárstvo. ~~Nevyhnutnou prioritou~~ Prioritou je ekologizácia európskeho priemyslu a prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo efektívne a ekologicky využívajúce zdroje do roku 2050 prostredníctvom obnovenj priemyselnej politiky. Ak však chce Európa zaručiť priemyselný rast a vytváranie nových pracovných miest, potrebuje ~~na dosiahnutie takéhoto prechodu~~ posun k inovatívnym, konkurencieschopným a udržateľným odvetviam priemyslu a služieb viac založeným na poznatkoch a nových technológiách, a prinášajúcim väčšiu pridanú hodnotu a financovaný ~~na základe ambiciózneho investičného plánu~~. Tieto ambiciózne ciele si vyžadujú ešte vhodnejšie rámcové podmienky investovania.“

Zdôvodnenie

- 1) Ak hospodárstvo nie je konkurencieschopné, nebude udržateľné ani ekologicky, ani inak. Na to, aby hospodárstvo produkovalo dostatok zdrojov na udržanie prosperujúcej, inkluzívnej a ekologickej spoločnosti, je potrebná globálna konkurencieschopnosť.
- 2) Štylistická úprava.
- 3) Premena našich výrobných odvetví na segmenty s väčšou pridanou hodnotou atď. je nielenže dôležitá na ekologizáciu, ale aj nevyhnutná na zachovanie prosperujúcej Európy v budúcnosti aj v iných ohľadoch.
- 4) Investičné plány nie sú a ani by nemali byť vecou priemyselnej politiky. Táto politika by mala stanoviť opatrenia, ktoré vytvoria podnikateľské prostredie, ktoré bude pre súkromných investorov prítiažlivé z trhového hľadiska. Skúsenosti (v neposlednom rade z mojej krajiny v 70. rokoch 20. storočia) ukazujú, že veľké verejné investície a „žrebovanie výhercov“ z priemyslu majú tendenciu vysokej nákladovosti pre daňových poplatníkov bez akéhokoľvek dlhodobého prínosu.

Výsledok hlasovania

Hlasy za: 41

Hlasy proti: 81

Zdržali sa: 11

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 715/2007 a nariadenie (ES) č. 595/2009, pokiaľ ide o zníženie emisií znečisťujúcich látok z cestných vozidiel“

COM(2014) 28 final – 2014/0012 (COD)

(2014/C 311/08)

Hlavný spravodajca: pán **RANOCCHIARI**

Európsky parlament (6. februára 2014) a Rada Európskej únie (18. februára 2014) sa v súlade s článkom 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie rozhodli prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 715/2007 a nariadenie (ES) č. 595/2009, pokiaľ ide o zníženie emisií znečisťujúcich látok z cestných vozidiel“

COM(2014) 28 final – 2014/0012 (COD).

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán Virgilio Ranocchiari rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 29. apríla 2014) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 158 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV vždy podporoval všetky opatrenia, ktoré aj z hľadiska technologického vývoja prispievajú k zníženiu emisií znečisťujúcich látok a vo všeobecnosti k zlepšeniu kvality ovzdušia.

1.2 Tento návrh však vzbudzuje určité obavy, pokiaľ ide o spôsob a čas vytýčený na dosiahnutie tohto zníženia, ako je uvedené ďalej v stanovisku.

1.3 Treba najmä skonštatovať, že posúdenie vplyvu niektorých navrhovaných opatrení je nedostatočné, a v niektorých prípadoch dokonca chýba úplne. Tieto nedostatky a absencie sú v zjavnom rozpore so zásadou „inteligentnej regulácie“, ktorá sa opakovane prizvukuje v prípade týchto i iných dôležitých sociálnych, hospodárskych a environmentálnych tém.

1.4 Podobné rozpaky vyvoláva nadmerné využívanie delegovaných aktov v otázkach, ktoré práve kvôli ich dôležitosti možno ťažko považovať za „nepodstatné prvky“ nariadenia, teda za prvky, ktoré by mohli spadať do kategórie delegovaných aktov.

1.5 EHSV preto odporúča:

- odstrániť využívanie delegovaných aktov, ak dôkazy a štúdie, ktoré už uskutočnili Európska Komisia a EHK OSN⁽¹⁾, umožňujú okamžité uplatňovanie niektorých plánovaných opatrení (napr. zvýšenie hmotnosti určitých ľahkých úžitkových vozidiel, ako aj vyňatie vozidiel na plynový pohon z merania amoniaku).
- vykonať jasné a komplexné hodnotenia vplyvu pre všetky ostatné navrhované opatrenia, ktoré sa zdajú byť v tomto ohľade nedostatočné a ktorých uplatňovanie sa plánuje tak či tak prostredníctvom delegovaných aktov.

⁽¹⁾ Európska hospodárska komisia OSN.

1.6 EHSV sa domnieva, že uvedené odporúčania by spoluzákonomodarcom umožnili hodnotiť návrh informovanejšie, komplexnejšie a transparentnejšie, a tým aspoň obmedziť, ak nie úplne odstrániť pochybnosti uvedené vyššie.

2. Návrh Komisie

2.1 Účelom návrhu je zaviesť niekoľko zmien do dvoch platných nariadení:

- nariadenia (ES) č. 715/2007 o typovom schvaľovaní motorových vozidiel so zreteľom na emisie ľahkých osobných a úžitkových vozidiel (Euro 5 a Euro 6),
- nariadenia (ES) č. 595/2009 o typovom schvaľovaní motorových vozidiel a motorov s ohľadom na emisie z ťažkých úžitkových vozidiel (Euro VI).

2.2 Zámerom Komisie je týmto návrhom prispieť k zníženiu emisií znečisťujúcich látok a niektorými navrhovanými opatreniami zjednodušiť platné právne predpisy.

2.3 Pokiaľ ide o osobné motorové a ľahké úžitkové vozidlá, najdôležitejšie zmeny sú tieto:

2.3.1 súčasné hodnotenie emisií CO₂ sa doplní o hodnotenie emisií metánu, čím sa získa nový údaj, ktorým je celková hmotnosť ekvivalentov CO₂; Toto opatrenie by tiež umožnilo preskúmať limity emisií všetkých uhlíkovodíkov (THC), ktoré v súčasnosti zahŕňajú emisie metánu (CH₄) a nemetánových uhlíkovodíkov (NMHC), čím by sa z predpisu vyňalo špecifické hodnotenie emisií metánu. To by malo uľahčiť uvádzanie vozidiel na zemný plyn na trh, pre ktoré je inak zložité spĺňať súčasný emisný limit všetkých uhlíkovodíkov (THC);

2.3.2 revízia limitov výfukových emisií pri nízkych teplotách (Euro 6);

2.3.3 plánuje sa iný limit pre emisie NO₂ (oxid dusičitý), ktorý bol doteraz zahrnutý v hodnotách celkových emisií oxidu dusíka (NO_x);

2.3.4 revízia postupu merania pre tuhé častice a zavedenie novej limitnej hodnoty pre množstvo tuhých častíc;

2.3.5 revízia predpisov o neobmedzenom prístupe k informáciám o opravách a údržbe motorových vozidiel s osobitným zameraním na požiadavky malých a stredných podnikov.

2.4 Pokiaľ ide o ťažké nákladné motorové vozidlá, najdôležitejšie zmeny sú tieto:

2.4.1 zmena hraničnej hodnoty pre rozšírenie platnosti právnych predpisov o emisiách z ľahkých úžitkových vozidiel (nariadenie (ES) č. 715/2007) aj na vozidlá, ktoré podľa druhu výbavy môžu spadať do pôsobnosti tak smernice o ľahkých úžitkových vozidlách, ako aj smernice o ťažkých úžitkových vozidlách, s cieľom vyhnúť sa povinnosti dvojitej certifikácie na to isté vozidlo; To by sa dosiahlo povolením prípustnej maximálnej hmotnosti týchto vozidiel 5 000 kg bez toho, aby sa znížila úroveň ochrany životného prostredia.

2.4.2 hraničné hodnoty emisií čpavku (NH₃) teraz platia pre všetky ťažké úžitkové vozidlá. V skutočnosti hrozí nebezpečenstvo unikania čpavku (používaného v systémoch obmedzovania emisií) pri vozidlách s naftovým motorom, ktoré používajú práve takéto systémy. Pri benzínových motoroch alebo motoroch na zemný plyn toto nebezpečenstvo nejestvuje, a preto Komisia navrhuje od tejto hraničnej hodnoty oslobodiť autobusy a ťažké nákladné motorové vozidlá poháňané motormi na stlačený zemný plyn, ktoré sú nepochybne ekologickejšie a na ktoré by inak doľahlo výrazne zvýšenie zbytočných nákladov.

2.5 Na uskutočnenie uvedených zámerov Komisia požaduje, aby mohla prijímať delegované akty, ktoré by mohla od vstúpenia nariadenia do platnosti vykonávať bez časového obmedzenia.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 EHSV nemôže nevyjadriť isté pochybnosti o podobe tohto návrhu, o spôsoboch jeho vykonávania a príslušnom časovom rámci.

3.2 Predovšetkým samotná štruktúra tohto nariadenia, v ktorom sa v jednom právnom akte spájajú rôznorodé zmeny a doplnenia týkajúce sa tak ľahkých úžitkových vozidiel, ako aj ťažkých nákladných vozidiel, nie je v súlade s pravidlami inteligentnej a transparentnej regulácie, ktorá bola jedným zo záväzkov prijatých v rámci CARS 21 ⁽²⁾ a potvrdených v rámci CARS 2020, na ktorom sa ešte pracuje ⁽³⁾.

3.3 Posúdenie vplyvu, ktoré sprevádza predložený návrh, je nedostatočné, a dokonca chýba v prípade niektorých navrhovaných opatrení, ktoré by mali významný dosah, pokiaľ ide o náklady týkajúce sa vozidiel.

3.4 Komisia aj teraz požaduje, aby mohla využiť nástroj delegovaných aktov (asi desať) uplatnením článku 290 ZFEÚ, a tým obmedziť konkrétny obsah zastrešujúceho právneho aktu, teda nariadenia.

3.4.1 V tejto súvislosti treba dodať, že niektoré dôvody v návrhu, ktorými sa navrhuje využívanie delegovaných aktov, sa týkajú emisií z motorových vozidiel a príslušných hraničných hodnôt. Sú to dôvody, o ktorých vždy rozhodovali spoluprotvorcovia právnych predpisov práve kvôli ich dôležitosti a ktoré ťažko možno považovať za „nepodstatné prvky“ nariadenia, teda za prvky, ktoré by mohli spadať do kategórie delegovaných aktov.

3.4.2 EHSV viackrát vo svojich stanoviskách poukázal na problém nadmerného uplatňovania delegovaných aktov, pričom zhrnul ich problematické aspekty v nedávno publikovanej správe ⁽⁴⁾, v ktorej konštatuje, že Komisia nadobúda čoraz väčší manévrovací priestor v tejto oblasti a nastoľuje otázky týkajúce sa transparentnosti systému, správneho uplatňovania postupov a účinnosti kontrolných mechanizmov.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 O zahrnutí metánu (CH₄) ako ekvivalentu CO₂ (pozri bod 2.3.1) má EHSV veľké pochybnosti, pretože toto rozhodnutie by znamenalo revíziu súčasných predpisov týkajúcich sa CO₂ (nariadenie (ES) č. 443/2009 a nariadenie (ES) č. 510/2011). Ciele stanovené v týchto nariadeniach sa určovali bez ohľadu na ekvivalent CO₂, ktorého prípadné zavedenie by si vyžadovalo dôkladné hodnotenie vplyvu v záujme riadneho preskúmania uvedených nariadení. Začlenenie ekvivalentu CO₂ by malo dôsledky aj pre spotrebiteľa, jednak v dôsledku revízie zdaňovania v členských štátoch, v ktorých je založené na emisiách CO₂, jednak preto, že by to mohlo miasť používateľov, ktorí sú zvyknutí na súčasné označovanie emisií CO₂. To všetko by bolo potrebné urobiť pre okrajové zmeny aktuálne meraných hodnôt CO₂ (zvýšenie by bolo menšie než 1 g/km), znamenalo by však značné komplikácie pri kontrole.

4.2 Pokiaľ ide o hraničné hodnoty výfukových emisií pri nízkych teplotách (bod 2.3.2), EHSV odporúča, aby prípadnej revízii hraničných hodnôt predchádzalo rozsiahle a dôkladné posúdenie vplyvu nielen v prípade oxidov dusíka (NO_x) a oxidu dusičitého (NO₂), ale aj v prípade oxidu uhoľnatého (CO) a uhlíkovodíkov (HC).

4.3 Aj v prípade oxidu dusičitého (bod 2.3.3), významnej znečisťujúcej látky najmä v mestských oblastiach, by sa rozhodnutie o stanovení príslušnej hraničnej hodnoty prostredníctvom delegovaných aktov malo opierať o dôkladné posúdenie vplyvu.

⁽²⁾ CARS 21: Konkurenčný regulačný rámec pre automobilový priemysel pre 21. storočie, COM (2007) 22 final.

⁽³⁾ CARS 2020: Akčný plán pre konkurencieschopný a udržateľný automobilový priemysel v Európe, COM (2012) 636 final.

⁽⁴⁾ Informačná správa INT/656 z 18. 9. 2013 „Lepšie právne predpisy: vykonávacie akty a delegované akty“.

4.4 V súvislosti s meraním tuhých častíc (bod 2.3.4), EHSV konštatuje, že pri zavedení limitu počtu tuhých častíc (nariadenie (ES) č. 692/2008), limit hmotnosti tuhých častíc bol znížený z 5,0 mg/km na 4,5 mg/km práve preto, aby bol v súlade s počtom častíc. Návrh je preto zjavne neodôvodnený a v rozpore s tým, čo nedávno potvrdila pracovná skupina EHK OSN⁽⁵⁾ (do ktorej je zapojená aj Komisia), teda že je potrebné prehodnotiť postupy v oblasti tuhých častíc.

4.5 Pokiaľ ide o prístup k informáciám (bod 2.3.5), EHSV pripomína, že podľa článku 9 nariadenia (ES) č. 715/2007 Komisia mala do 2. júla 2007 vypracovať správu o tejto problematike, ktorá zatiaľ nebola predložená. Z toho je zrejmé, že akékoľvek rozhodnutie v tejto veci môže byť prijaté až po tom, čo Rada a Európsky parlament preskúmajú uvedenú správu.

4.6 EHSV oceňuje zamýšľanú flexibilitu v oblasti hraničných hodnôt emisií pre niektoré ľahké úžitkové vozidlá, ktoré by sa po doplnení určitých prvkov výbavy mohli dostať do kategórie ťažkých vozidiel (bod 2.4.1). Zavedenie prípustnej maximálnej hmotnosti vozidla 5 000 kg by bolo v súlade so súčasnou limitnou referenčnou hmotnosťou 2 840 kg. Preto sa nezdá byť odôvodnené používanie delegovaných aktov na aktualizáciu skúšobného postupu. EHSV sa však domnieva, že tento návrh, o ktorom sa už dlho diskutuje, by mal nadobudnúť platnosť okamžite bez toho, aby sa musel využiť postup delegovaného aktu, napríklad vo forme prechodného opatrenia. Toto opatrenie bude mať obmedzené trvanie vzhľadom na očakávané schválenie nového postupu WLTP (*World light duty test procedure*) v sídle EHK OSN v Ženeve, ktorý prehodnotí všetky skúšobné postupy pre malé ľahké úžitkové vozidlá a ktorý podľa Komisie bude uplatňovaný od roku 2017.

4.7 Nakoniec EHSV podporuje Komisiu aj v prípade návrhu vyňať vozidlá poháňané plynom z merania amoniaku (bod 2.4.2), keďže zámerom je opraviť ustanovenie, ktoré diskriminuje vozidlá poháňané zemným plynom (CNG). O tejto otázke sa vo výbore diskutovalo už v rámci rozpravy o nariadení (ES) č. 595/2009, ale potom sa z nevysvetliteľných dôvodov na ňu zabudlo v konečnom návrhu nariadenia.

V Bruseli 29. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ Európska hospodárska komisia Organizácie spojených národov so sídlom v Ženeve, ktorej úlohou je medzi iným aj zjednocovanie technických predpisov na celosvetovej úrovni, s účasťou 58 signatárskych krajín a EÚ (WP 29).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov týkajúce sa dôsledkov odobratia volebného práva občanom Únie, ktorí uplatňujú svoje právo na voľný pohyb“

COM(2014) 33 final

(2014/C 311/09)

Samostatný spravodajca: **Andris GOBIŅŠ**

Európska komisia sa 7. marca 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov týkajúce sa dôsledkov odobratia volebného práva občanom Únie, ktorí uplatňujú svoje právo na voľný pohyb“

COM(2014) 33 final.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 29. apríla 2014) prijal 203 hlasmi za, pričom 5 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Názor výboru

1.1 Občania EÚ sú ústredným prvkom článku 10 ods. 3 ZEÚ, v ktorom sa stanovuje, že „každý občan má právo zúčastňovať sa na demokratickom živote Únie“. Musí to prirodzene zahŕňať aj právo zúčastniť sa na voľbách, ktoré predstavuje podstatnú súčasť demokracie a základné ľudské právo.

1.2 Jedným zo základných práv občanov EÚ je právo na voľný pohyb. Občania EÚ sa môžu usadiť a pracovať v ktoromkoľvek z 28 členských štátov.

1.3 V článkoch 39 a 40 Charty základných práv, ktorá má rovnakú právnu silu ako zmluva, sa stanovuje, že občania EÚ, ktorí využívajú svoje základné právo na voľný pohyb, majú právo zúčastniť sa na európskych a komunálnych voľbách za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci krajiny ich pobytu. Charta však nezahŕňa účasť na celoštátnych voľbách.

1.4 Celkovo 23 členských štátov EÚ umožňuje svojim občanom žijúcim v zahraničí v rámci EÚ voliť v celoštátnych voľbách. V neoficiálnom prieskume, ktorý na účely tohto stanoviska vypracovala organizácia *Europeans Throughout the World* (ETTW), uvádzajú európske organizácie občanov žijúcich v zahraničí okrem iného tieto pozitívne dôvody na zachovanie volebného práva:

- Hlasovanie vo voľbách – či už v komunálnych, regionálnych, celoštátnych alebo európskych – je základné demokratické právo, ktoré treba podporovať a chrániť.
- V záujme skutočne demokratických celoštátnych volieb je potrebné vypočúť hlas všetkých občanov – vrátane hlasu tých, ktorí sa rozhodli žiť a pracovať v zahraničí.

- Hlasovacie práva v celoštátnych voľbách umožňujú občanom žijúcim v zahraničí udržať si dôležité väzby so svojou domovskou krajinou a byť aj naďalej „zodpovednými občanmi“ a „dobrými Európanmi“.
- Občanov žijúcich v zahraničí možno označiť za „vyslancov“ svojich domovských krajín a často tiež musia čeliť dôsledkom politických rozhodnutí prijatých ich domovskou krajinou.
- Voliť v zahraničí v rámci Európy sa považuje za uskutočnenie európskeho motta „Jednota v rozmanitosti“.

1.5 Päť členských štátov EÚ – Cyprus, Dánsko, Írsko, Malta a Spojené kráľovstvo – bráni svojim občanom žijúcim v zahraničí v rámci EÚ voliť v celoštátnych voľbách – buď okamžite po tom, ako opustili svoju domovskú krajinu, alebo po istom čase. Nevie sa s istotou, koľko občanov EÚ je postihnutých alebo potenciálne postihnutých týmto druhom odobratia volebného práva, ale odhaduje sa, že asi 3 milióny občanov EÚ z uvedených piatich krajín žijú v zahraničí ⁽¹⁾.

1.6 Väčšina občanov, ktorým bolo v dôsledku takejto politiky odobrané volebné právo, sa nemôže zúčastniť ani na celoštátnych voľbách v krajine, v ktorej žijú ⁽²⁾. Takouto praxou vznikli „stratení voliči“ – skupina občanov, ktorí nemajú volebné právo v nijakých celoštátnych voľbách.

1.7 Jeden z argumentov, ktorý sa často používa v prospech odobratia volebného práva, je, že občania žijúci v zahraničí strácajú kontakt so svojou domovskou krajinou. Mohlo to tak byť v minulosti. V súčasnosti je však pre občanov EÚ žijúcich v zahraničí vďaka modernej komunikačnej technológii jednoduché udržať si úzke spojenie so svojou domovskou krajinou. Súčasné dianie vo svojej domovskej krajine môžu sledovať v televízii, rádiu a na internete – pričom najmä internet je bežným nástrojom interakcie a účasti. Domov môžu cestovať rýchlo a lacno. V mnohých prípadoch dokonca vo svojej domovskej krajine platia dane alebo poberajú odtiaľ dôchodok. Miesto fyzického pobytu možno len ťažko odôvodniť ako primeraný ukazovateľ pre stratu volebných práv.

1.8 Komisia v odporúčaní z 29. januára 2014 naliehavo vyzýva päť uvedených členských štátov, aby svojim občanom umožnili ponechať si právo voliť v celoštátnych voľbách, ak títo občania preukazujú trvalý záujem o politické dianie vo svojej domovskej krajine, napríklad prostredníctvom žiadosti o zotrvanie na zozname voličov. Výbor by ocenil zaradenie všeobecnej požiadavky, aby všetky členské štáty zaistili, že hlasovanie vo voľbách bude pre občanov žijúcich v zahraničí rovnako jednoduché ako pre občanov, ktorí žijú vo svojej domovskej krajine.

1.9 Výbor jasne podporuje uvedené odporúčanie predstavujúce súčasť oznámenia, na ktoré sa vzťahuje toto stanovisko.

1.10 Podľa článku 20 ZFEÚ občianstvo Únie dopĺňa štátne občianstvo. Môže sa preto javiť ako nezvyčajné, že niektorí občania sú zbavení jedného zo základných práv – volebného práva, keď využívajú iné základné právo – právo na voľný pohyb. Je pochopiteľné, ak to mnohí vnímajú ako protiklad celej filozofie občianstva EÚ.

1.11 Pravidlá v súvislosti s právom voliť v celoštátnych voľbách zreteľne predstavujú vnútroštátnu, a nie európsku právomoc. EÚ túto dôležitú zásadu nespochybňuje a nesmie spochybňovať. Z hľadiska občanov je však v tejto záležitosti potrebný určitý pokrok. Občanom by sa malo naďalej umožniť využívať základné práva, ku ktorým sa všetky členské štáty zaviazali v zmluvách o EÚ, bez toho, aby sa im za to na základe vnútroštátnych právnych predpisov odobralo volebné právo.

⁽¹⁾ Podľa údajov Eurostatu v roku 2013 žilo 1,17 milióna občanov EÚ z uvedených piatich krajín v zahraničí v rámci EÚ, ale tento údaj nezahŕňa občanov iných štátov EÚ žijúcich v Grécku, Francúzsku, Chorvátsku, Litve, Luxembursku, Spojenom kráľovstve (írski občania žijúci v Spojenom kráľovstve sú však započítaní), na Cypre a Malte.

⁽²⁾ Podľa údajov Komisie nemá žiadny členský štát všeobecnú politiku, ktorá by zaručovala občanom iných členských štátov žijúcim na jeho území právo voliť vo vnútroštátnych voľbách. Existujú však výnimky: tzv. „qualifying Commonwealth citizens“ môžu voliť vo voľbách do národného parlamentu v Spojenom kráľovstve a štátni príslušníci Spojeného kráľovstva majú právo voliť vo voľbách do národného parlamentu v Írsku.

1.12 Výbor podnecuje päť uvedených členských štátov, aby našli pružnejšie spôsoby. Prirodzene, riešenia sa budú pri jednotlivých krajinách líšiť. Zásadné je, že všetkým občanom EÚ by sa malo ponechať volebné právo v celoštátnych voľbách v ich krajine pôvodu. Výbor podnecuje tieto členské štáty, aby zohľadnili názor Komisie, že skôr než obmedziť volebné právo občanov žijúcich v zahraničí podmienkou pobytu by sa im malo umožniť, aby preukázali svoj pretrvávajúci záujem o politické dianie vo svojej krajine pôvodu. Lehoty na ponechanie volebného práva sú vo svojej povahe pravdepodobne ľubovoľné.

1.13 Výbor chce tiež zdôrazniť, že je dôležité, aby sa občanom žijúcim v zahraničí poskytli jasné informácie o ich právach a možnostiach využívania týchto práv.

1.14 Výbor naliehavo vyzýva príslušné vnútroštátne orgány, aby vytvorili čo najjednoduchšie a najtransparentnejšie registračné a hlasovacie postupy.

1.15 Výbor napokon zdôrazňuje, že odobratie volebného práva v celoštátnych voľbách predstavuje len jeden príklad zásahu do občianskych práv, ktorý sa týka občanov, keď žijú v zahraničí v rámci EÚ. Výbor naliehavo vyzýva Komisiu, aby preskúmala všetky takéto zásahy a poskytla úplný prehľad súčasného stavu v Európe s osobitným dôrazom na možnosti aktívneho občianstva a účasti na každodennom rozhodovaní.

2. Dodatočné východiskové informácie

2.1 V odporúčaní Komisie sa poskytuje dobrý prehľad právnej situácie v každom z piatich uvedených členských štátov. Výbor by však na základe informácií od ETTW chcel doplniť niekoľko poznámok k tomu, čo uviedla Komisia:

2.2 Cyprus: Približne 480 000 občanov Cypru žije v iných krajinách EÚ, väčšina z nich v Spojenom kráľovstve. Napriek uvedenému sa títo občania predsa len mohli zúčastniť na minuloročných celoštátnych voľbách. Inými slovami, pravdepodobne existuje nesúlad medzi právnou situáciou a skutočnou praxou.

2.3 Dánsko: Približne 140 000 dánskych občanov žije v inej krajine EÚ. V dánskej ústave sa stanovuje, že dánsky občan má volebné právo v dánskych parlamentných voľbách, ak má v krajine trvalý pobyt. Zaviedlo sa však niekoľko výnimiek. Za istých okolností si občania zachovávajú svoje volebné právo 12 rokov alebo v niektorých prípadoch ešte dlhšie. Týmto výnimkami sa spochybňuje ústavný argument pre trvalé „všeobecné“ odobratie volebného práva dánskym občanom, ktorí žijú v zahraničí.

2.4 Írsko: Počet írskych občanov žijúcich v zahraničí je veľmi vysoký – podľa aktuálnych oficiálnych odhadov približne 3 milióny, z ktorých žije pol milióna v inom členskom štáte EÚ. Jeden z argumentov proti udeleniu volebných práv občanom žijúcim v zahraničí znie, že by sa mohli stať v írskej politike dominantným faktorom. Súčasný vývoj však naznačuje, že írski občania žijúci v zahraničí by mohli postupne získavať volebné práva. S tým, aby sa občanom žijúcim v zahraničí udelilo volebné právo v prezidentských voľbách, súhlasí 78 % delegátov súčasného Ústavného zhromaždenia. V reformnom návrhu pre Seanad (Horná snemovňa parlamentu) sa dokonca navrhlo, že občania v zahraničí by mali mať volebné právo vo voľbách do Hornej snemovne. Hoci sa na odpoveď vlády Ústavnému zhromaždeniu ešte stále čaká, v záležitosti odobratia volebného práva v Írsku nastane pravdepodobne zmena.

2.5 *Malta*: V inom členskom štáte EÚ žije 101 700 maltských občanov, prevažná väčšina v Spojenom kráľovstve ⁽³⁾. V maltskej ústave sa stanovuje, že maltský občan má volebné práva, ak má pobyt na Malte a počas 18 mesiacov, ktoré bezprostredne predchádzajú jeho registrácii, bol rezidentom počas nepretržitého obdobia 6 mesiacov alebo počas období, ktorých súčet je 6 mesiacov. V súdnej veci z roku 2003, ktorá tvorí precedens, maltský súd rozhodol, že odkaz na „pobyt“ v maltskej ústave treba vykladať v zmysle „obvyklý pobyt“, pretože reštriktívnejším výkladom „pobytu“ ako „fyzického pobytu“ by sa porušil Európsky dohovor o ľudských právach. Po tomto rozhodnutí súdu však nenasledovala zmena ústavy.

2.6 *Spojené kráľovstvo*: Približne 2,2 milióna občanov Spojeného kráľovstva žije v inom členskom štáte EÚ. Predpisy o ich hlasovacích právach v parlamentných voľbách v Spojenom kráľovstve sa za posledných 30 rokov zmenili trikrát. Pred rokom 1985 nemohli občania žijúci v zahraničí voliť vôbec, od roku 1985 však ich volebné práva zanikli len po piatich rokoch v zahraničí. V roku 1989 sa toto obdobie predĺžilo na 20 rokov a v roku 2000 sa skrátilo na 15 rokov, pričom toto obdobie je stále platné. Aktuálne liberálni demokrati, ktorí tvoria súčasť vládnej koalície, na kongrese strany 1. a 2. marca 2014 rozhodli, že občania Spojeného kráľovstva v Európe by mali mať volebné právo v celoštátnych voľbách.

V Bruseli 29. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽³⁾ Údaje poskytnuté maltskou vládou.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o informačných a propagačných akciách na podporu poľnohospodárskych výrobkov na vnútornom trhu a v tretích krajinách“

COM (2013) 812 final – 2013/0398 (COD)

(2014/C 311/10)

Spravodajca: Igor ŠARMÍR

Európsky parlament 9. decembra 2013 a Rada 11. decembra 2013 sa rozhodli podľa článku 42, článku 43 ods. 2 a článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, že s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom prekonzultujú

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o informačných a propagačných akciách na podporu poľnohospodárskych výrobkov na vnútornom trhu a v tretích krajinách“

COM(2013) 812 final – 2013/0398 (COD).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 30. apríla 2014...) prijal 154 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) si cení úsilie Komisie o zjednodušenie a zefektívnenie propagačnej politiky pre európske poľnohospodárske výrobky.

1.2 EHSV víta najmä to, že Komisia si stanovila za cieľ podstatné zvýšenie rozpočtu určeného na podporu propagačných činností a zavedenie skutočnej stratégie na podporu.

1.3 EHSV uznáva, že je potrebné ešte viac podporovať propagáciu v tretích krajinách, pretože majú veľký potenciál absorbovať európske poľnohospodárske výrobky, a doteraz sa na tieto krajiny využívalo menej ako 30 % rozpočtu určeného na propagačné akcie. Cieľ vyčleniť 75 % rozpočtu na propagačné akcie v tretích krajinách sa mu však zdá neprimeraný vzhľadom na skutočné problémy európskeho agropotravinárskeho sektora. Primerané rozdelenie prostriedkov určených na propagáciu v Európe a v tretích krajinách by bolo skôr 50 % – 50 %.

1.4 Podľa EHSV budú musieť európske poľnohospodárske výrobky na trhu EÚ čeliť čoraz silnejšej konkurencii dovážaných produktov. Z tohto dôvodu bude potrebné zintenzívniť informačné a propagačné akcie na podporu európskych poľnohospodárskych výrobkov v rámci EÚ, a to najmä preto, že veľká väčšina európskych spotrebiteľov nevie o porovnateľných výhodách týchto výrobkov.

1.5 EHSV odporúča, aby v presne určených a výnimočných prípadoch bolo možné podporovať agropotravinárske produkty členského štátu na jeho vlastnom území.

1.6 EHSV odporúča, aby sa v článku 5 výslovne uviedli druhotne spracované potravinárske produkty (nenachádzajúce sa v prílohe I k ZFEÚ) ako oprávnené výrobky. Takisto požaduje, aby sa zrušilo výslovné vylúčenie týkajúce sa produktov rybolovu a akvakultúry.

1.7 EHSV odporúča, aby sa európska podpora poskytla na propagáciu vína nielen vtedy, ak je súčasťou príslušného programu iný potravinársky produkt, ale aj vtedy, ak je tento program spojený s projektom agroturistiky.

1.8 EHSV odporúča, aby podpora EÚ na propagáciu mlieka určeného osobitne pre deti v školských zariadeniach Únie dosiahla 60 % nákladov, ako je to v prípade ovocia a zeleniny.

1.9 EHSV žiada, aby sa zachovala povinnosť členských štátov prispievať na náklady na propagačné kampane až do výšky 30 %. V opačnom prípade veľa potenciálnych kandidátov nebude mať potrebné finančné prostriedky na uskutočnenie propagačných programov. EHSV trvá na tom, aby odborné organizácie vo všetkých členských štátoch mali rovnaké možnosti využiť podporu na propagáciu ich agropotravinárskeho produktu.

1.10 EHSV odporúča, aby sa žiadosti predložené organizáciami s cieľom získať podporu EÚ predkladali na jednotnom kontaktnom mieste Komisie a aby sa pred tým, než Komisia prijme rozhodnutie, informácie o každej žiadosti postúpili členskému štátu, z ktorého pochádza príslušná organizácia.

1.11 EHSV odporúča, aby sa zjednodušili administratívne postupy spojené s prípravou a monitorovaním propagačných programov, najmä znížením počtu správ požadovaných Komisiou. Je obzvlášť dôležité znížiť administratívnu záťaž. Je potrebná väčšia flexibilita, aby bolo možné prispôbovať programy meniacim sa podmienkam trhu počas fázy realizácie. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné, aby sa znížilo množstvo podrobných informácií požadovaných pri predkladaní programov ⁽¹⁾.

2. Všeobecné pripomienky

2.1 Politika na podporu propagácie poľnohospodárskych výrobkov je nevyhnutná na to, aby sa zabezpečil rozvoj európskeho poľnohospodárstva. Pracovníci agropotravinárskeho sektoru totiž musia čeliť čoraz ťažšej konkurencii, aby sa presadili na európskom a svetovom trhu.

2.2 Nariadenie (ES) č. 3/2008 umožňovalo viesť propagačné akcie podporované Európskou úniou. Ukázalo sa, že jeho nástroje sú lepšie prispôbené výzvam svetového hospodárstva než predchádzajúci systém zavedený nariadeniami (ES) č. 2702/1999 a 2826/2000. Propagačné akcie realizované v súlade s nariadením (ES) č. 3/2008 uprednostňovali kvalitu, nutričnú hodnotu a bezpečnosť agropotravinárskych produktov Európskej únie a upozorňovali tiež na iné vlastnosti a skutočné výhody týchto produktov, ako sú výrobné metódy, označovanie, dobré životné podmienky zvierat a ohľad na životné prostredie. Propagačnými akciami mohli byť reklamné kampane, propagácia na mieste predaja, styk s verejnosťou, účasť na výstavách a salónoch atď. V rokoch 2000 až 2012 EÚ spolufinancovala 552 propagačných programov.

2.3 Skúsenosti spojené so systémom podpory na propagáciu poľnohospodárskych výrobkov stanoveným nariadením (ES) č. 3/2008 však už ukázali jeho limit, pretože v situácii ovplyvnenej hospodárskou a finančnou krízou je nevyhnutné najmä mobilizovať ešte viac prostriedkov a lepšie zamerať propagačné akcie.

2.4 Tomuto návrhu predchádzali „Zelená kniha o propagačných a informačných opatreniach na podporu poľnohospodárskych produktov: stratégia so silnou pridanou hodnotou s cieľom propagovať chute Európy“ (COM(2011) 436 final) a „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Propagačné a informačné opatrenia na podporu poľnohospodárskych výrobkov: stratégia so silnou európskou pridanou hodnotou na propagáciu chutí Európy“ (COM(2012) 148 final). Európsky hospodársky a sociálny výbor sa vyjadril k obidvom dokumentom ⁽²⁾. Teší ho, že Komisia vo veľkej miere zohľadnila závery a odporúčania obidvoch stanovísk EHSV, najmä pokiaľ ide o navýšenie rozpočtu a zjednodušenie administratívneho postupu.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Zelená kniha o propagačných a informačných opatreniach na podporu poľnohospodárskych produktov: stratégia so silnou pridanou hodnotou s cieľom propagovať chute Európy“, Ú. v. EÚ C 43, 15.2.2012, s. 59 – 64.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 43, 15.2.2012, s. 59 – 64 a Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 141 – 144

2.5 Ďalším cieľom návrhu je zavedenie európskej propagačnej stratégie, ktorá by mala umožniť lepšie zameranie akcií. Táto stratégia by mala viesť k zvýšeniu počtu programov zameraných na tretie krajiny, ako aj na kombinované programy (predložené organizáciami z viacerých členských štátov), a k tomu, aby sa zlepšila situácia na vnútornom trhu, pre ktorú je príznačné, že spotrebitelia len veľmi málo poznajú prednosti európskych poľnohospodárskych výrobkov. V období 2001 – 2011 bolo menej než 30 % rozpočtu vyčleneného na informačné a propagačné akcie určených pre trhy tretích krajín, hoci tieto trhy poskytujú významný rastový potenciál. Navyše len 14 % Európanov pozná logá výrobkov, ktoré využívajú chránené označenie pôvodu (CHOP) alebo chránené zemepisné označenie (CHZO).

2.6 Podľa návrhu by sa mala celková výška pomoci skutočne výrazne zvýšiť a hodnotenie projektov by sa malo uskutočňovať len na úrovni Európskej komisie bez predchádzajúceho hodnotenia na úrovni členského štátu.

2.7 Ďalšie významné novinky, ktoré návrh prináša, sa týkajú rámca možností uvedenia pôvodu výrobkov a ochranných známok, rozšírenia okruhu príjemcov na organizácie výrobcov a väčšieho počtu oprávnených výrobkov.

3. Konkrétne pripomienky

3.1 Nová propagačná stratégia

3.1.1 Jedným zo stanovených cieľov budúcej propagačnej stratégie je väčšia podpora akcií v tretích krajinách. Ide bezpochyby o dôležitý cieľ, keďže tieto nové trhy s vysokým rastovým potenciálom sú schopné absorbovať značnú časť európskej produkcie pod podmienkou, že ich spotrebitelia budú presvedčení o osobitných výhodách európskych agropotravinárskych produktov. Táto strategická priorita by však nemala narušiť propagačné snahy na vnútornom trhu, kde európske agropotravinárske produkty tiež musia čeliť čoraz silnejšej konkurencii dovážaných produktov. Cieľ venovať 75 % odhadovaných výdavkov na realizáciu informačných a propagačných akcií na podporu poľnohospodárskych výrobkov Únie v tretích krajinách (odôvodnenie 8 preambuly) sa nám preto zdá neprimeraný a prehnaný vzhľadom na skutočné výzvy európskeho poľnohospodárstva. Vyrovnanejším cieľom by bolo vyčleniť na tento účel 50 % výdavkov.

3.1.2 Ceny dovážaných produktov sú často nižšie ako ceny európskych produktov nielen z dôvodu nižších sociálno-ekonomických nákladov, ale aj z dôvodu menej prísnych výrobných noriem, pokiaľ ide o bezpečnosť a výsledovateľnosť potravín, ako aj zdravie a bezpečnosť zamestnancov. Naopak, ako sa konštatuje v návrhu, väčšina spotrebiteľov v členských štátoch si neuvedomuje celkovú kvalitu ⁽³⁾ európskych agropotravinárskych produktov. Preto treba vyvinúť aspoň rovnaké úsilie na propagáciu európskych produktov na vnútornom trhu, ako aj na trhu tretích krajín. Je to o to dôležitejšie, že väčšina Európanov má, na rozdiel od väčšiny obyvateľov tretích krajín, prostriedky na to, aby si zaplatili výhody vlastné týmto produktom, ktoré budú naďalej kupovať, ak budú presvedčení o ich výhodách. Z dôvodu globalizácie a vplyvu krízy na veľkú časť európskeho obyvateľstva bude EÚ nevyhnutne čoraz viac zaplavená lacnými výrobkami z tretích krajín.

3.1.3 Všeobecné pravidlá EÚ zakazujú propagovať produkty jedného členského štátu, pretože takáto propagácia by sa mohla považovať za protekcionistickú. Zdá sa to logické, keďže spoločný trh by mal byť zbavený prekážok. Ukazuje sa však, že v niektorých riadne odôvodnených prípadoch by z tohto pravidla mali existovať výnimky. A to najmä vtedy, ak sú ohrozené niektoré ciele európskej integrácie, ako je to v prípade cieľa vyváženého regionálneho rozvoja. Samotné trhové sily totiž niekedy spôsobia, že domáci výrobok jedného členského štátu sa nahradí dovážanými výrobkami z iného členského štátu. Rozvoj poľnohospodárstva v jednej krajine sa tak dosiahne na úkor poľnohospodárstva v inej krajine. Myslíme si preto, že by bolo odôvodnené výnimočne povoliť, či dokonca podporiť v jednotlivých prípadoch a na základe riadne stanovených kritérií propagáciu poľnohospodárskych výrobkov jedného členského štátu na jeho vlastnom trhu.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Poľnohospodársky model Spoločenstva: kvalita výroby a poskytovanie informácií spotrebiteľom ako prvky konkurencieschopnosti“, Ú. v. C 18, 19.1.2011, s. 5 – 10.

3.1.4 Medzi priority Európskej únie patrí vyvážený územný a sociálny rozvoj, ako aj zabezpečenie dodávok potravín. Avšak rozvoj ani zďaleka nie je vyvážený a situácia sa nezlepšuje. Na druhej strane vo viacerých členských štátoch práve miera zabezpečenia dodávok klesla pod veľmi znepokojujúci prah: napríklad na Slovensku dosahuje miera sebestačnosti len 47 %. Účinné poľnohospodárstvo je úplne bez pochyb kľúčovou podmienkou na dosiahnutie dvoch už uvedených cieľov a poľnohospodárstvo nemôže správne fungovať, ak nemá dostatok odbytísk. Úpadok poľnohospodárstva v niektorých členských štátoch je priamo spojený s úpadkom predaja domácich agropotravinárskych produktov na vnútornom trhu krajiny. Jeho príčiny sú zložité, ale obnova poľnohospodárstva vyžaduje okrem iného informačné kampane, ktoré sú určené spotrebiteľom príslušnej krajiny a vyzdvihujú prednosti domácich výrobkov.

3.1.5 Podľa dôveryhodných ukazovateľov totiž pokles nákupu domácich produktov v niektorých členských štátoch nie vždy vyplýva z lepšieho pomeru kvalita – cena dovážaných produktov, ale môže byť spojený s inými faktormi. Napríklad v bývalých komunistických krajinách strednej Európy sú hlavnými aktérmi veľkých distribučných sietí obchodné spoločnosti pochádzajúce zo západnej Európy, ktoré prirodzene udržiavajú privilegované vzťahy s dodávateľmi z krajín, kde predtým sídlili a kde často nakupujú pre nové krajiny.

3.2 Oprávnené výrobky

3.2.1 V odôvodnení 6 preambuly, ako aj v informačných dokumentoch, ktoré zverejnila Komisia, sa uvádza, že propagačný režim bude odteraz otvorený pre všetky agropotravinárske produkty nenachádzajúce sa v prílohe I k ZFEÚ (druhotne spracované poľnohospodárske produkty), oprávnené pre európske systémy kvality, ako sú čokoláda, cukrovinky, pivo atď. Toto otvorenie sa považuje za jednu z hlavných inovácií nového režimu. Avšak v článku 5 návrhu, ktorý sa venuje oprávneným výrobkom a témam, sa to neuvádza, pretože ako oprávnené výrobky vymedzuje iba poľnohospodárske výrobky a potravinárske produkty nachádzajúce sa v prílohe I a víno a liehoviny. To je problematické, pretože obsah týchto ustanovení nie je jasný.

3.2.2 Spomedzi oprávnených výrobkov je podpora informačných a propagačných akcií podmienená len pri víne. Stanovenou podmienkou je súčasná propagácia iného výrobku. Vysvetľuje sa to skutočnosťou, že informácie a propagácia zamerané na vína Únie sú jednými z kľúčových opatrení podporných programov v sektore vinárstva, ktoré stanovuje SPP v rámci spoločnej organizácie trhu. Zásadu propagácie vína spolu s ďalšími potravinami však spochybňuje vylúčenie týkajúce sa produktov rybolovu a akvakultúry, ktoré sú prirodzenými sprievodnými potravinami k určitým vínam. EHSV požaduje, aby sa výnimka vzťahujúca sa na tieto produkty v článku 5 zrušila.

3.2.3 Na druhej strane európske vína čelia obzvlášť tvrdej konkurencii zo strany tzv. vín z nového sveta, čo sa prejavuje poklesom produkcie v európskych krajinách a zvyšovaním produkcie v krajinách ako Čile, Argentína, Južná Afrika, Austrália, Spojené štáty, či dokonca Čína. Príčiny sú komplexné, ale vo všeobecnosti je pre dovážané vína typická nižšia cena, menej „doplňujúcich“ výhod (veľmi málo zemepisných označení, žiadna oficiálna kontrola kvality, značne znížená typickosť spojená s ročníkom alebo výrobnou oblasťou, obmedzený počet odrôd atď.) a veľmi výrazné propagačné úsilie. Navyše kapacita výrobcov z tretích krajín zabezpečiť pravidelné dodávky v dostatočnom množstve so stálymi organoleptickými vlastnosťami a zaujímavou cenou je veľmi atraktívna pre spoločnosti veľkej distribúcie, ktoré vyhľadávajú tento typ dodávateľov. Pre európsky sektor vinohradníctva a vinárstva, ktorý je oveľa rozmanitejší, je veľmi ťažké vyhovieť týmto požiadavkám.

3.2.4 Na kvalitné európske vína sa teda musí zamerať ešte viac propagačných a informačných akcií, aby potenciálni spotrebiteľia poznali ich porovnateľné výhody. Ak musí byť podpora na propagáciu európskych vín podmienená z už uvedených dôvodov (bod 3.2.2), odporúčame okrem súčasnej propagácie iného poľnohospodárskeho výrobku stanoviť ešte dodatočnú možnosť. Táto alternatíva by umožnila spojiť propagáciu vína s činnosťami agroturistiky. Vo viacerých krajinách strednej Európy sa totiž táto možnosť propagácie ukázala ako účinná.

3.2.5 Toto vzájomne prospešné prepojenie s agroturistikou sa totiž môže rozšíriť na všetky výrobky poľnohospodárstva, chovu dobytka, rybárstva a akvakultúry s cieľom zabezpečiť maximálnu synergiu a podporiť tak diverzifikáciu zdrojov príjmu vo vidieckych a pobrežných oblastiach.

3.3 Realizácia a riadenie jednoduchých programov

3.3.1 V systéme stanovenom nariadením (ES) č. 3/2008 vnútroštátne orgány členských štátov predbežne vyberali dvakrát ročne kampane, ktoré by mohli získať podporu Únie. Následne posielali návrhy, ktoré dostali, Európskej komisii, ktorá z nich vyberala. Tento návrh sa snaží o zjednodušenie postupu vďaka jednotnému kontaktnému miestu pre výber programov. Výber bude uskutočňovať Komisia raz za rok. Nepopierateľne ide o zjednodušenie administratívneho postupu. Riadenie jednoduchých programov (pochádzajúcich z jedného členského štátu) však bude naďalej prebiehať v spolupráci s členskými štátmi po výbere Komisie.

3.3.2 EHSV odporúča, aby sa žiadosti predložené organizáciami s cieľom získať podporu EÚ predkladali na jednotnom kontaktnom mieste Komisie a aby sa pred tým, než Komisia prijme rozhodnutie, informácie o každej žiadosti postúpili členskému štátu, z ktorého pochádza príslušná organizácia.

3.3.3 V starom systéme mohla Európska únia financovať polovicu nákladov na kampaň. Príspevok odbornej organizácie, ktorá kampaň navrhla, musel dosahovať najmenej 20 % nákladov. Vnútroštátne orgány museli znášať zvyšné financovanie⁽⁴⁾. V niektorých prípadoch (napríklad na propagáciu ovocia a zeleniny určených pre európskych školákov) mohol príspevok Európskej únie dosiahnuť 60 % nákladov.

3.3.4 V systéme, ktorý sa stanovuje v navrhovanom nariadení, budú programy spolufinancované len navrhujúcou organizáciou a Európskou úniou. Vnútroštátne orgány teda nebudú mať povinnosť (ani možnosť) podieľať sa na financovaní nákladov programov.

3.3.5 Finančný príspevok Únie môže dosiahnuť 50 % nákladov programu, ale môže sa zvýšiť až na 60 % pre kombinovaný program, program zameraný na jednu alebo viacej tretích krajín a na akcie zamerané na zeleninu a ovocie určené pre deti v školských zariadeniach Únie.

3.3.6 EHSV víta, že odteraz bude viac prípadov oprávnených získať finančný príspevok EÚ vo výške 60 % nákladov programov. Príspevok navrhujúcej organizácie však bude samozrejme vyšší než v predchádzajúcom systéme, keďže vnútroštátne orgány už nemôžu prispievať. Táto skutočnosť určite odradí organizácie so skromnými prostriedkami a jej dôsledkom bude to, že relatívne bohaté organizácie budú môcť ešte viac než predtým využívať systém na podporu informačných a propagačných akcií.

3.3.7 Podľa EHSV je preto žiaduce, aby sa vnútroštátnym orgánom ponechala možnosť prispievať na náklady propagačných akcií (až do výšky 30 %), a to aspoň v prípadoch, keď sa členské štáty zúčastňujú na riadení programov (jednoduchých programov).

3.3.8 Taktiež sa zdá žiaduce povoliť vyšší príspevok EÚ (60 % nákladov) na informačné a propagačné akcie týkajúce sa mlieka určeného pre deti v školských zariadeniach Únie. V záujme zdravej a vyváženej výživy totiž dnešné deti potrebujú konzumovať nielen viac ovocia a zeleniny, ale aj mlieka a mliečnych výrobkov.

V Bruseli 30. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽⁴⁾ Nariadenie (ES) č. 3/2008, článok 13 ods. 3.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 850/98, (ES) č. 2187/2005, (ES) č. 1967/2006, (ES) č. 1098/2007, (ES) č. 254/2002, (ES) č. 2347/2002 a (ES) č. 1224/2009 a zrušuje nariadenie (ES) č. 1434/98, pokiaľ ide o povinnú vykládku“

COM(2013) 889 final – 2013/0436 (COD)

(2014/C 311/11)

Samostatný spravodajca: **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Európsky parlament (13. januára 2014) a Rada (16. januára 2014) sa rozhodli podľa článkov 43 a 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 850/98, (ES) č. 2187/2005, (ES) č. 1967/2006, (ES) č. 1098/2007, (ES) č. 254/2002, (ES) č. 2347/2002 a (ES) č. 1224/2009 a zrušuje nariadenie (ES) č. 1434/98, pokiaľ ide o povinnú vykládku“

COM(2013) 889 final – 2013/0436 (COD).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 29. apríla 2014) prijal 199 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 7 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 V súvislosti s prijatím novej spoločnej rybárskej politiky (SRP), v ktorej je novinkou zavedenie povinnej vykládky druhov podliehajúcich TAC (celkový povolený výlov) a kvótam, ako aj druhov s minimálnou ochrannou referenčnou veľkosťou, sa EHSV domnieva, že je potrebné prispôsobiť tejto povinnej vykládke platné právne predpisy, ktoré v určitých prípadoch nariaďujú odhadzovanie úlovkov.

1.2 Nazdáva sa však, že návrh Komisie je príliš zložitý a rybárom spôsobí ďalšiu nadbytočnú a neprimeranú záťaž v súvislosti s uplatňovaním povinnej vykládky. Preto sa domnieva, že by sa mali presadzovať pragmatickejšie, jasnejšie, jednoduchšie a flexibilnejšie predpisy, ktoré by rybárom poskytli čas na prispôbenie sa v rámci prechodného obdobia bez toho, aby im hrozili prísne sankcie.

1.3 EHSV ľutuje, že sa nevykonalo predbežné posúdenie vplyvu, v rámci ktorého by sa preskúmalo, aké dôsledky bude mať uplatňovanie povinnej vykládky na jednotlivé flotily.

1.4 Výbor sa nazdáva, že technické opatrenia sú základom rybolovných činností, a preto by sa rozhodnutia o nich mali prijímať v priamom kontakte s prístavmi. Tieto opatrenia by tiež mali byť špecificky určené pre konkrétne prípady, mali by mať dočasný charakter a obsahovať rýchle a účinné postupy rozhodovania, ktoré by umožňovali prispôsobiť sa meniacim sa podmienkam a vývoju príslušných druhov.

1.5 EHSV žiada spoluzákonodarcu, aby zohľadnil jeho pripomienky k novým definíciám, zloženiu úlovkov, zaznamenávaniam úlovkov, novým povinnostiam v oblasti kontroly, oprávneniam na rybolov, prípustným odchýlkam, ku kontrole pomocou kamerového systému (CCTV) a k sankciám.

2. Súvislosti

2.1 Jedenásteho decembra 2013 bolo schválené nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1380/2013 o spoločnej rybárskej politike, ktoré nadobudlo účinnosť 1. januára 2014.

2.2 Jeho prijatím sa zrušilo nariadenie Rady (ES) č. 2371/2002 o ochrane a trvalo udržateľnom využívaní zdrojov rybného hospodárstva v rámci spoločnej politiky v oblasti rybolovu, ktoré bolo v platnosti od 1. januára 2003 do 31. decembra 2013.

2.3 Týmto novým nariadením o spoločnej rybárskej politike sa menia, dopĺňajú a zrušujú rôzne nariadenia, rozhodnutia a smernice, ktoré sa musia prispôbiť novým normám uvedeným v tomto nariadení.

2.4 Jedna z nich, ktorá je predmetom tohto stanoviska, je obsiahnutá v článku 15 o opatreniach na ochranu a udržateľné využívanie morských biologických zdrojov, ktorý sa týka povinnej vykládky.

2.5 Len v dôsledku znenia týkajúceho sa tejto právnej úpravy o povinnej vykládke, obsiahnutého v novom nariadení (EÚ) č. 1380/2013, muselo byť zmenených a doplnených sedem predchádzajúcich nariadení (ES) a ôsme muselo byť zrušené.

3. Všeobecné poznámky

3.1 Rokovania o reforme SRP obsiahnutej v nariadení (EÚ) č. 1380/2013 trvali dlhšie, než sa pôvodne očakávalo, takže nariadenie nadobudlo účinnosť s ročným oneskorením, a to z veľkej časti pre kontroverzné zavedenie povinnej vykládky, ktorá je tiež známa ako zákaz odhadzovania úlovkov.

3.2 Môžeme potvrdiť, že hlavným cieľom novej SRP je postupná eliminácia odhadzovania úlovkov vo všetkých rybolovných oblastiach EÚ prostredníctvom povinnej vykládky.

3.3 EHSV vyjadril v bode 1.8 záverov svojho stanoviska o reforme SRP názor, že ide „o želaný cieľ“, no zasadzoval sa „za postupnejší a proporčnejší prístup založený na postupnom znižovaní odvrhovania úlovkov a súčasnej propagácii a podpore selektívnosti rybárskeho výstroja, opatrení zameraných na spracovanie úlovkov na produkty s pridanou hodnotou, hľadani obchodných riešení a tiež na prispôbení infraštruktúry plavidiel a rybárskych prístavov“.

3.4 V tejto súvislosti treba poznamenať, že návrh základného nariadenia o SRP zavádzal zákaz odhadzovania úlovkov podľa jednotlivých druhov v období od 1. januára 2014 do 31. decembra 2015.

3.5 Európsky parlament a Rada dosiahli koncom roka 2013 politickú dohodu, ktorej súčasťou je nový harmonogram nadobudnutia účinnosti povinnej vykládky, ktorá sa má zavádzať postupnejšie než sa uvádzalo v pôvodnom návrhu, a to v období od 1. januára 2015 do 1. januára 2019.

3.6 Aby sa mohla zaviesť povinná vykládka, je potrebné odstrániť alebo zmeniť niektoré ustanovenia súčasných predpisov o technických opatreniach, riadiacich opatreniach a kontrole, ktoré sú v protiklade s povinnou vykládkou a ukladajú rybárom povinnosť odhadzovať úlovky.

3.7 Rada nalieha na Komisiu, aby konala bezodkladne s cieľom zmeniť a doplniť existujúce predpisy. Zámerom Komisie je vypracovať nový rámec technických opatrení, ktorý by mal uľahčiť uplatňovanie povinnej vykládky v plnej miere. Tento nový rámec však v čase, keď začne povinnosť vykládky platiť pre prvú skupinu rybolovných oblastí (t. j. 1. januára 2015), ešte takmer určite nebude v platnosti.

3.8 Počas prípravy nového rámca preto treba z právnych predpisov odstrániť právne a praktické prekážky, ktoré bránia prechodnému vykonávaniu.

3.9 Nové právne predpisy, ktoré teraz predložila Komisia, EHSV považuje za nevyhnutné na správne uplatňovanie novej SRP. Nasledujúce body sú venované ich analýze.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 V úvode návrhu je uvedených niekoľko zmien definícií, ktoré sú spoločné pre viaceré nariadenia, ako napríklad zavedenie nového pojmu „neželané úlovky“ alebo zmena výrazu „minimálna veľkosť pri vykládke“ na „minimálna ochranná referenčná veľkosť“.

4.2 Cieľom väčšiny zmien v nariadeniach o technických opatreniach je odstrániť povinnosť odhadzovania úlovkov, ktorú súčasné právne predpisy nariaďujú z troch dôvodov:

— nedodržanie pravidiel týkajúcich sa zloženia úlovkov,

— nedosiahnutie minimálnej veľkosti pri vykládke,

— nedodržanie ustanovení o vedľajších úlovkoch.

4.3 Komisia navrhuje zachovať v platnosti povinnosť odhadzovať všetky úlovky, ktoré nespádajú pod povinnú vykládku, a pomocou výnimiek odstrániť úlovky, na ktoré sa bude vzťahovať povinná vykládka a ktoré sa budú musieť navyše započítavať do kvóty.

4.4 EHSV sa nazdáva, že technické opatrenia sú základom rybolovných činností, a preto by sa rozhodnutia o nich mali prijímať v priamom kontakte s prístavmi. Taktiež by mali byť špecificky určené pre konkrétne prípady, mali by mať dočasný charakter a obsahovať rýchle a účinné postupy rozhodovania, ktoré by umožňovali prispôsobiť sa meniacim sa podmienkam a vývoju príslušných druhov. Proces prijímania rozhodnutí EÚ to žiaľ neumožňuje.

4.5 Výbor sa domnieva, že návrh nariadenia je veľmi zložitý a rybárom spôsobí ďalšiu nadbytočnú a neprimeranú záťaž v súvislosti s uplatňovaním povinnej vykládky. Preto si myslí, že sú potrebné pragmatickejšie, jasnejšie, jednoduchšie a flexibilnejšie predpisy, ktoré by podobne ako v iných krajinách na svete, umožnili rybárom prispôsobiť sa v rámci prechodného obdobia bez toho, aby im hrozili prísne sankcie. Z tohto dôvodu sa nazdáva, že nové kontrolné opatrenia zavedené s cieľom zabezpečiť úplné dodržiavanie predpisu, s ktorým zatiaľ nie sú žiadne skúsenosti, od prvého dňa jeho platnosti, sú neopodstatnené.

4.6 V tejto súvislosti EHSV ľutuje, že sa nevykonalo predbežné posúdenie vplyvu, ktoré by analyzovalo budúce dôsledky uplatňovania povinnej vykládky na jednotlivé flotily. Konkrétne sa nazdáva, že posúdenie by bolo predovšetkým potrebné, pokiaľ ide o rybolov pelagických druhov, ktorý sa vykonáva v externých rybolovných oblastiach spravovaných regionálnymi rybárskymi organizáciami. Tento druh rybolovu si vyžaduje vyčerpávajúcu predbežnú analýzu harmonizovaného uplatňovania európskych právnych predpisov, v rámci ktorej sa tiež musia zohľadniť už existujúce pravidlá týchto regionálnych rybárskych organizácií, aby sa predišlo relatívnemu znížovaniu a ohrozeniu konkurencieschopnosti európskych flotíl, ktoré lovia v externých rybolovných oblastiach.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 Pokiaľ ide o definíciu „neželaných úlovkov“, ktorými sa rozumejú náhodné úlovky morských organizmov, ktorých lov je za relevantných okolností zakázaný, sa výbor domnieva, že definícia je síce jednoduchá, avšak nie veľmi uspokojivá, pretože zvyčajne ide o nevyhnutný vedľajší úlovok necieľových vzácnych druhov, ktoré sa na základe rozdelenia kvót alebo iných pravidiel nesmú loviť pomocou daného rybárskeho výstroja alebo ich nesmie loviť konkrétny hospodársky subjekt. EHSV sa domnieva, že by bolo vhodnejšie definovať ich ako „náhodné úlovky, ktoré nie sú úplne v súlade s platnými právnymi predpismi“.

5.2 Pokiaľ ide o definíciu „minimálnej ochrannej referenčnej veľkosti“, momentálne ide iba o zmenu názvu, pričom cieľom je zabezpečiť, aby sa druhy, ktoré nedosahujú túto veľkosť a vzťahuje sa na ne povinná vykládka, museli vykladať samostatne a kontrolované, aby sa nedostali na komerčný trh, zatiaľ čo druhy, na ktoré sa povinná vykládka nevzťahuje, sa budú naďalej odhadzovať späť do mora. EHSV sa domnieva, že by sa mala zohľadňovať istá miera chybovosti vzhľadom na technické ťažkosti dôkladného separovania druhov, na ktoré sa vzťahuje povinná vykládka, pričom každý druh má inú minimálnu ochrannú referenčnú veľkosť; v opačnom prípade by to viedlo k obrovskej právnej neistote.

5.3 Na základe zmeny pravidiel zloženia úlovkov, ktoré teraz vyžadujú, aby sa vykladali druhy, na ktoré sa vzťahuje povinná vykládka, v niektorých prípadoch nie je jasné, či sa tieto neželané úlovky majú zohľadňovať pri výpočte percentuálneho zloženia. V tejto súvislosti sa výbor nazdáva, že tým vzniká problém, pokiaľ ide o určovanie kvót, do ktorých sa tieto úlovky majú započítavať, čo je ťažké povedať, ak nevieme, akú mieru flexibility budú umožňovať jednotlivé navrhované mechanizmy, ako budú v budúcnosti fungovať výmeny kvót medzi členskými štátmi (tzv. *swaps*) a akú politiku bude presadzovať Komisia pri stanovovaní celkového povoleného výlovu (TAC) pre jednotlivé druhy pri zmiešanom rybolove. Ak sa za kritérium bude považovať maximálny udržateľný výnos, vyvolá to nerovnováhu, ktorá bude viesť k všeobecnému nedostatku špecifických kvót a oslabí mnohé rybolovné oblasti.

5.4 Zaznamenávanie úlovkov a odhodených úlovkov

5.4.1 Zmenou článku 14 nariadenia (ES) č. 1224/2009 o vyplnení a predkladaní rybárskeho denníka, v ktorom sa predtým v odseku 1 uvádzalo: „(...) v ktorom osobitne uvádzajú množstvá každého druhu chyteného a ponechaného na palube nad 50 kg ekvivalentu živej hmotnosti“, sa toto posledné kritérium zrušuje. EHSV sa domnieva, že toto opatrenie značne skomplikuje činnosť, najmä pre malé plavidlá, hoci táto kapitola sa týka iba lodí s celkovou dĺžkou vyše 10 metrov. Ak je zámerom zlepšiť kvalitu informácií, mohol by sa na tento účel s dostatočnou presnosťou využívať odber vzoriek.

5.4.2 Výbor si takisto myslí, že zmena písmena f), ktoré teraz znie „vrátane osobitnej podpoložky uvádzajúcej množstvá alebo jednotlivé kusy, ktoré nedosahujú uplatniteľnú minimálnu ochrannú referenčnú veľkosť“, môže niekedy vyžadovať neúmerné množstvo práce, najmä pre flotily pre drobný rybolov.

5.4.3 V článku 4 sa uvádzalo, že „kapitáni rybárskych plavidiel Spoločenstva zaznamenajú do rybárskeho denníka aj všetky odhadované odhodenia nad 50 kg ekvivalentu živej hmotnosti v objemovom vyjadrení v prípade všetkých druhov“. EHSV sa domnieva, že vypustenie zmienky o 50 kg bude taktiež znamenať značné množstvo práce, o ktorom neboli ani len vykonané odhady. Treba mať na pamäti, že návrh sa týka všetkých druhov bez ohľadu na to, či sa na ne vzťahuje povinná vykládka alebo nie.

5.5 Výbor mimoriadne zarazila nová povinnosť v oblasti kontroly, ktorú vlastníkom lodí nariaďuje článok 15 ods. 3 nariadenia (ES) č. 850/98, pretože nie je možné predvídať, aký bude úlovok lode počas rybárskej výpravy, a od vlastníkov lodí nemožno požadovať prorocké schopnosti. Hoci je znenie tohto ustanovenia neurčité, pokiaľ ide o praktické dôsledky uplatnenia alebo porušenia v ňom stanovenej požiadavky, mohlo by sa použiť na ukladanie sankcií vlastníkom lodí alebo vyhrotenie akejkoľvek konfliktné situácie. Z tohto dôvodu sa výbor domnieva, že tento bod by sa mal vypustiť, pretože môže spôsobiť závažnú právnu neistotu.

5.6 Podľa názoru EHSV sa požiadavka povinných individuálnych oprávnení na rybolov pre lode, na ktoré sa vzťahuje povinná vykládka, zdá byť prehnaná, pretože by sa týkala veľkého počtu malých plavidiel a spôsobila by enormný nárast byrokracie, pričom treba zohľadniť aj ďalšie požiadavky členských štátov týkajúce sa poskytovania informácií. Podľa výboru by bolo lepšie, keby sa táto požiadavka nevzťahovala na plavidlá, ktoré uskutočňujú rybárske výpravy trvajúce kratšie než jeden deň.

5.7 Ďalšie dodatočné povinnosti v oblasti kontroly

5.7.1 Nové predpisy v oblasti kontroly sa vzťahujú na všetky rybolovné oblasti, ako aj na veľké a malé plavidlá. EHSV opakuje, že tieto opatrenia sú neprimerané predovšetkým pre malé plavidlá, pretože spôsobia obrovskú administratívnu záťaž pre toto odvetvie a príslušné orgány, ako aj praktické ťažkosti pri práci na palube.

5.7.2 Komisia navrhuje oddelené skladovanie úlovkov malej veľkosti, pričom stanovuje, že „sa musia umiestniť do škatúl, nádob alebo kontajnerov osobitne pre každú populáciu“. Výbor sa domnieva, že toto opatrenie môže byť pre malé plavidlá neuskutočniteľné a že plánované čiastočné vyňatie vzťahujúce sa na lode s dĺžkou menej než 12 metrov sa nezdá byť dostatočné. EHSV preto zastáva názor, že z tejto požiadavky by mali byť vyňaté minimálne všetky plavidlá, ktoré uskutočňujú jedno- alebo dvojďňové rybárske výpravy, a to bez ohľadu na ich veľkosť.

5.8 Sankcie a pozorovatelia

5.8.1 Podľa navrhovaného znenia článku 90 ods. 1 písm. c) nariadenia (ES) č. 1224/2009 sa akékoľvek nedodržanie povinnej vykládky považuje za závažné porušenie predpisov. Podľa EHSV je toto ustanovenie prehnané a neprimerané a malo by sa z návrhu vypustiť.

5.8.2 Hoci sa v tomto článku uvádza, že závažnosť porušenia stanoví príslušný orgán daného členského štátu, výbor sa domnieva, že predpisy sa ukážu byť také zložité a ťažko splniteľné, že žiaden vlastník flotily sa nedokáže vyhnúť menej závažným neúmyselným porušeniam.

5.9 EHSV sa nazdáva, že je rozumné stanoviť vyššiu mieru tolerancie pre malé úlovky. Myslí si však, že navrhované odchýlky nie sú realistické, najmä po vypustení zmienky o limite 50 kg z vyhlásení a zavedení povinnosti zaznamenávať objem všetkých odhodených úlovkov. Ako alternatívu navrhuje, aby sa v každej rybolovnej oblasti dohodli a prediskutovali nové miery tolerancie a spomenuté požiadavky na poskytovanie informácií.

5.10 Podľa Komisie začlenenie odseku o diaľkovom elektronickom monitorovaní (CCTV), hoci v súčasnosti nie je povinné, reaguje na potrebu vytvoriť právny rámec pre tento systém, ktorý by dopĺňal tie, ktoré už sú v súčasnosti k dispozícii v rámci regulácie kontroly. EHSV sa domnieva, že je potrebné jasnejšie definovať tento systém a stanoviť podmienky, za akých by sa mohol stať povinným.

V Bruseli 29. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o klonovaní hovädzieho dobytku, ošípaných, oviec, kôz a koní chovaných a rozmnožovaných na hospodárske účely“

COM(2013) 892 final – 2013/0433 (COD)

a „Návrh smernice Rady o uvádzaní potravín z klonov zvierat na trh“

COM(2013) 893 final – 2013/0434 (APP)

a „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o nových potravinách“

COM(2013) 894 final – 2013/0435 (COD)

(2014/C 311/12)

Spravodajca: **José María ESPUNY MOYANO**

Európsky parlament (16. januára 2014) a Rada (15. a 17. januára 2014) sa rozhodli podľa článkov 43, 304 a 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o klonovaní hovädzieho dobytku, ošípaných, oviec, kôz a koní chovaných a rozmnožovaných na hospodárske účely“

COM(2013) 892 final – 2013/0433 (COD)

„Návrh smernice Rady o uvádzaní potravín z klonov zvierat na trh“

COM(2013) 893 final – 2013/0434 (APP)

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o nových potravinách“

COM(2013) 894 final – 2013/0435 (COD).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 30. apríla 2014) prijal 174 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Klonovanie

1.1.1 EHSV považuje za nevyhnutné a vhodné prijať právne predpisy týkajúce sa klonovania zvierat s cieľom zabezpečiť jednotné podmienky výroby pre poľnohospodárov a zároveň ochranu zdravia a dobrých životných podmienok zvierat, ako aj očakávaní spotrebiteľov.

1.1.2 Vzhľadom na nesúhlasný postoj občanov a organizácií spotrebiteľov a na nedostatočné technické poznatky EHSV súhlasí s pozastavením klonovania zvierat a dovozu klonov zvierat na hospodárske účely do EÚ.

1.1.3 EHSV poukazuje na to, že dôvodom pozastavenia neboli známe riziká týkajúce sa zdravotnej bezpečnosti, ale etické otázky, ako aj otázka dobrých životných podmienok zvierat.

1.1.4 Výbor si myslí, že zákaz by sa nemal vzťahovať na prípady, ako je klonovanie na výskumné účely, kedy je použitie tejto techniky opodstatnené.

1.1.5 EHSV sa domnieva, že tento dočasný zákaz sa bude môcť prehodnotiť až v budúcnosti, a to s prihliadnutím na skúsenosti, ktoré členské štáty získali pri uplatňovaní právnych predpisov a dosiahnutých vedeckých a technických výsledkov, ako aj na vývoj situácie v medzinárodnom kontexte, ale aj na názor občanov a organizácií spotrebiteľov.

1.1.6 EHSV si kladie otázku, či existujú primerané technológie na rozlišovanie (najmä v prípade dovozu) klonovaných zvierat od zvierat vzniknutých použitím techník, ktoré sú v súčasnosti v EÚ povolené. V tomto zmysle žiada, aby sa požiadavka úplnej vysledovateľnosti rozšírila aj na dovážané výrobky, čo by predstavovalo jedinú vierohodnú záruku pôvodu zvierat a bolo by tak nenahraditeľným nástrojom v oblasti riadenia zdravotných rizík.

1.1.7 Výbor opätovne požaduje, aby sa právne predpisy platné v EÚ vzťahovali aj na dovážané zvieratá, vďaka čomu by naši chovatelia neboli oproti chovateľom z tretích krajín znevýhodnení.

1.1.8 EHSV sa domnieva, že klonovanie môže predstavovať hrozbu, pokiaľ ide o kvalitu výroby a udržateľnosť v európskom hospodárstve a potravinovom dodávateľskom reťazci. Okrem toho by rozšírenie klonovania na poľnohospodárske účely mohlo spôsobiť, že sa bohatstvo presunie od tých, ktorí pracujú a produkujú, na výskumné centrá, ktoré sú držiteľmi patentov.

1.2 Uvádzanie potravín z klonov zvierat na trh

1.2.1 EHSV považuje za nevyhnutné a vhodné, aby sa stanovili jednoznačné ustanovenia, pokiaľ ide o dočasný zákaz uvádzania potravín z klonov zvierat na trh, aby sa tak zohľadnila rôzna citlivosť vnímania tejto otázky zo strany občanov a organizácií spotrebiteľov.

1.2.2 Výbor podporuje dočasné pozastavenie uvádzania potravín z klonov zvierat na trh v EÚ ako sprievodné opatrenie k dočasnému zákazu techniky klonovania zvierat.

1.2.3 EHSV sa domnieva, že tento zákaz sa v budúcnosti bude môcť prehodnotiť s prihliadnutím na skúsenosti, ktoré členské štáty získali pri uplatňovaní právnych predpisov a dosiahnutých vedeckých a technických výsledkov, ako aj na vývoj situácie v medzinárodnom kontexte a názor občanov a organizácií spotrebiteľov.

1.2.4 EHSV zdôrazňuje, že vzhľadom na skutočnosť, že klonovanie zvierat je v niektorých krajinách mimo EÚ povolené, musia členské štáty prijať všetky náležité opatrenia na to, aby zabránili dovozu potravín vyrobených z klonov zvierat z tretích krajín do EÚ.

1.2.5 EHSV je znepokojený nedostatkom vhodných systémov na detekciu obsahu mäsa a mlieka z klonovaných zvierat v potravinách dovážaných z tretích krajín. V tomto zmysle žiada, aby sa požiadavka úplnej vysledovateľnosti rozšírila aj na dovážané výrobky, čo by predstavovalo jedinú vierohodnú záruku ich pôvodu a bolo by tak nenahraditeľným nástrojom v oblasti riadenia zdravotných rizík.

1.2.6 EHSV si uvedomuje, že je potrebné zachovať dôveru spotrebiteľov, no vzhľadom na chýbajúce analytické nástroje, ktoré by s dostatočnou istotou dokázali rozlišovať medzi klonmi a ich potomkami a bežne chovanými zvieratami, ako aj chýbajúce jasné a bezpečné systémy vysledovateľnosti a označovania varuje pred možnými negatívnymi dôsledkami, ktoré by sa v budúcnosti mohli prejaviť na trhu so živočíšnymi produktmi.

1.3 Nové potraviny

1.3.1 EHSV sa nazdáva, že je nevyhnutné a vhodné zaktualizovať právne predpisy týkajúce sa nových potravín, pretože sa tým zvýši nielen právna istota, ale aj bezpečnosť potravín. Podporuje preto návrh Komisie, ktorý by však mal zohľadniť niektoré pripomienky.

1.3.2 Výbor sa domnieva, že štatút novej potraviny vychádzajúci z definície, že ide o „potavinu, ktorá nebola vo významnej miere používaná v Únii na ľudskú spotrebu“, bude potrebné viac spresniť, a stanoviť tak v tejto súvislosti vhodné kritériá.

1.3.3 EHSV si myslí, že by sa mali dôkladne preskúmať dôsledky modelu všeobecných povolení uvedeného v návrhu, ktorý v žiadnom prípade nesmie ohroziť budúce inovácie.

1.3.4 Výbor sa nazdáva, že postup povoľovania tradičných potravín z tretích krajín by mal byť jednoduchší a mal by sa opierať o jasné kritériá, ktoré by umožňovali dokázať „históriu bezpečného používania potraviny v tretej krajine“, na ktoré sa odvoláva v návrhu.

1.3.5 EHSV zastáva názor, že zoznamy EÚ musia byť jasné, aktualizované, ľahko prístupné pre spotrebiteľov aj hospodárske subjekty. V týchto zoznamoch by okrem nových potravín a povolených tradičných potravín z tretích krajín mali byť uvedené aj produkty, ktorých žiadosť o povolenie bola zamietnutá, a to spolu s dôvodmi zamietnutia, čím sa zvýši transparentnosť a zabezpečí sa potrebná právna istota.

1.3.6 EHSV konštatuje, že nebol určený žiaden systém ani lehota na revíziu zoznamu, a preto navrhuje, aby bol v tomto nariadení stanovený aj mechanizmus, podľa ktorého možno zoznam v prípade potreby zrevidovať.

1.3.7 EHSV sa nazdáva, že úsilie, ktoré podniky vyvíjajú v oblasti výskumu, vývoja a inovácie, si vyžaduje od príslušných orgánov primeranú ochranu, a to prostredníctvom lepšej ochrany údajov. Navrhuje preto, aby sa kritérium oprávňujúce na túto ochranu vzťahovalo na žiadateľa, a nie na stanovisko Komisie k tejto žiadosti.

1.3.8 Výbor poukazuje na to, že v rámci prechodných opatrení treba mať na zreteli výrobky, ktoré v deň nadobudnutia účinnosti tohto nariadenia nebudú spĺňať požiadavky v ňom uvedené.

2. Zhrnutie návrhov

2.1 Klonovanie

2.1.1 V návrhu sa stanovujú predpisy týkajúce sa klonovania zvierat na hospodárske účely v EÚ a uvádzania embryí klonov a klonov zvierat na trh.

2.1.2 Na tieto účely sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:

- a) „zvieratá chované a rozmnožované na hospodárske účely“ sú zvieratá chované a rozmnožované na produkciu potravín, vlny, kože alebo kožušiny alebo na iné hospodárske účely. Definícia nezahŕňa zvieratá chované a rozmnožované výlučne na iné účely, ako sú výskum, výroba liekov a zdravotníckych pomôcok, zachovanie vzácných plemien alebo ohrozených druhov, športové a kultúrne podujatia,
- b) „klonovanie“ je nepohlavné rozmnožovanie zvierat technikou, pri ktorej sa jadro bunky jednotlivého zvierata prenáša do oocyty, z ktorého bolo odstránené jadro, s cieľom vytvoriť geneticky identické individuálne embryá (ďalej len „embryá klonov“), ktoré potom možno následne implantovať do náhradných matiek na vytvorenie populácií geneticky identických zvierat („klony zvierat“),
- c) „uviedenie na trh“ je prvé sprístupnenie zvierata alebo produktu na vnútornom trhu.

2.1.3 Členské štáty dočasne zakazujú klonovanie zvierat a uvádzanie embryí klonov a klonov zvierat na trh.

2.1.4 Zo zákazu sú výslovne vyňaté zvieratá chované a rozmnožované výlučne na iné účely, ako sú výskum, výroba liekov a zdravotníckych pomôcok, zachovanie vzácných plemien alebo ohrozených druhov, športové a kultúrne podujatia.

2.1.5 Členské štáty určia sankcie za porušovanie vnútroštátnych ustanovení prijatých podľa tejto smernice.

2.2 Uvádzanie potravín z klonov zvierat na trh

2.2.1 V tomto návrhu sa rozoberá otázka, ako používanie potravín z klonov zvierat vnímajú spotrebitelia.

2.2.2 Takisto sa v ňom stanovuje dočasný zákaz uvádzania potravín z klonov zvierat na trh,

2.2.3 pričom sa uplatňujú tieto definície:

a) „klonovanie“ je nepohlavné rozmnožovanie zvierat technikou, pri ktorej sa jadro bunky jednotlivého zvierťa prenáša do oocyту, z ktorého bolo odstránené jadro, s cieľom vytvoriť geneticky identické individuálne embryá (ďalej len „embryá klonov“), ktoré potom možno následne implantovať do náhradných matiek na vytvorenie populácií geneticky identických zvierat („klony zvierat“),

b) „potraviny“ znamenajú potraviny v zmysle článku 2 nariadenia (ES) č. 178/2002.

2.2.4 Zakazuje sa dovoz potravín živočíšneho pôvodu pochádzajúcich z tretích krajín, v ktorých sa potraviny z klonov môžu zákonne uvádzať na trh alebo vyvážať, ibaže by boli v súlade so všetkými špecifickými podmienkami dovozu.

2.2.5 Týmto návrhom sa zaručuje, že potraviny z klonov zvierat, ako napríklad mäso či mlieko, nebudú uvádzané na trh EÚ.

2.2.6 Členské štáty určia sankcie za porušovanie vnútroštátnych ustanovení prijatých podľa tejto smernice.

2.3 Nové potraviny

2.3.1 Pôvodný európsky regulačný rámec pre nové potraviny bol vytvorený v roku 1997 a predložený návrh nariadenia je jeho aktualizáciou.

2.3.2 Cieľom tohto návrhu je zaistiť bezpečnosť potravín, chrániť verejné zdravie a zabezpečiť fungovanie vnútorného trhu s potravinami a zároveň podporovať inovácie v potravinárskom sektore.

2.3.3 Návrh je zameraný na zjednodušenie postupu povoľovania, jeho zefektívnenie a zvýšenie jeho transparentnosti. Okrem toho sa v ňom objasňuje vymedzenie nových potravín a zohľadňujú sa nové technológie, ktoré majú vplyv na potraviny.

2.3.4 Návrhom sa zavádza rýchlejšie a primeranejšie posudzovanie bezpečnosti tradičných potravín z tretích krajín, ktoré majú históriu bezpečného používania.

2.3.5 Pri vymedzovaní pojmu „nová potraviná“ sa znenie návrhu pridrža platných všeobecných kritérií. Čiže je to:

„a) každá potraviná, ktorá nebola vo významnej miere používaná v Únii na ľudskú spotrebu pred 15. májom 1997, a zahŕňa najmä:

i) potraviny vyrábané novým výrobným postupom nepoužívaným pri výrobe potravín v Únii pred 15. májom 1997, ak tento výrobný postup spôsobuje významné zmeny v zložení alebo štruktúre potraviny, čo ovplyvňuje jej výživovú hodnotu, spôsob jej látkovej premeny alebo množstvo nežiaducich látok;

ii) potraviny obsahujúce ‚umelo vyrobené nanomateriály‘ alebo tvorené ‚umelo vyrobenými nanomateriálmi‘ v zmysle ich vymedzenia v článku 2 ods. 2 písm. t) nariadenia (EÚ) č. 1169/2011;

iii) vitamíny, minerály a iné látky používané v súlade so smernicou 2002/46/ES, nariadením (ES) č. 1925/2006 alebo nariadením (EÚ) č. 609/2013, ak:

boli vyrobené novým výrobným postupom, ako sa uvádza v bode i) tohto odseku; alebo

takéto látky obsahujú ‚umelo vyrobené nanomateriály‘ alebo sú tvorené ‚umelo vyrobenými nanomateriálmi‘;

iv) potraviny používané v Únii pred 15. májom 1997 výlučne vo výživových doplnkoch, ak sú určené na použitie v potravinách, ktoré nie sú výživovými doplnkami v zmysle vymedzenia v článku 2 písm. a) smernice 2002/46/ES.“

2.3.6 V návrhu sú definované aj ďalšie základné pojmy ako „tradičná potraviná z tretej krajiny“ a „história bezpečného používania potraviny“.

2.3.7 Nové potraviny budú podliehať hodnoteniu bezpečnosti a povoľovaniu prostredníctvom harmonizovaného postupu.

2.3.8 Návrh ustanovuje, že v EÚ sa môžu uvádzať na trh len tie nové potraviny, ktoré sú zapísané v zozname EÚ a ktoré spĺňajú tieto kritériá:

— podľa dostupných vedeckých dôkazov nevyvolávajú obavy o bezpečnosť,

— nezavádzajú spotrebiteľa,

— ak majú nahradiť tradičné potraviny, nesmú byť z hľadiska výživy v porovnaní s nimi nevýhodné.

2.3.9 Súčasný systém individuálnych povolení sa nahradí systémom všeobecných povolení.

2.3.10 Všetky žiadosti o povolenia nových potravín sa budú predkladať Komisii, ktorá požiada Európsky úrad pre bezpečnosť potravín (EFSA) o vedecké stanovisko týkajúce sa posúdenia rizík. Na základe tohto stanoviska Komisia preskúma zápis novej potraviny do zoznamu nových potravín EÚ a pri plnení tejto úlohy jej bude asistovať Stály výbor pre potravinový reťazec a zdravie zvierat (SCOFAH).

2.3.11 V prípade tradičných potravín z tretích krajín sa zavedie posudzovanie bezpečnosti a riadenie rizík založené na aspoň 25-ročnej histórii bezpečného používania v tretej krajine.

2.3.12 V prípade, že sa vyskytnú odôvodnené námietky týkajúce sa bezpečnosti tradičnej potraviny z tretej krajiny, bude sa požadovať posúdenie EFSA a uplatní sa postup podobný všeobecnému, avšak s kratšími lehotami. Ak by to bolo z dôvodu bezpečnosti potravín potrebné, Komisia by mohla na základe stanoviska EFSA nariadiť monitorovanie po umiestnení na trh.

2.3.13 V návrhu sa stanovuje právo ochrany údajov, a to najviac na obdobie piatich rokov a len v odôvodnených prípadoch.

2.3.14 Členské štáty určia sankcie za porušovanie vnútroštátnych ustanovení prijatých podľa tohto nariadenia.

3. Všeobecné pripomienky

3.1 Klonovanie

3.1.1 EHSV súhlasí s návrhom smernice, pričom berie na vedomie nedostatok dostupných vedecko-technických poznatkov v tejto oblasti, problémy spojené so životnými podmienkami zvierat a negatívnym postojom občanov a spotrebiteľov, hoci sa nazdáva, že v príhodnom čase bude potrebná revízia dočasného zákazu klonovania zvierat vzhľadom na zlepšenie technológií, vedecký pokrok, situáciu na medzinárodnej scéne a potrebnú konkurencieschopnosť príslušných odvetví.

3.1.2 EHSV pripomína, že členské štáty sa zaviazali zabezpečiť, aby „vlastníci alebo chovatelia vykonali všetky vhodné kroky na zabezpečenie vhodných životných podmienok zvierat, ktoré majú v starostlivosti, a zabezpečili, aby sa týmto zvieratám nespôsobovala žiadna zbytočná bolesť, utrpenie alebo poranenie“⁽¹⁾.

3.1.3 Výbor sa domnieva, že je veľmi dôležité vyzdvihnúť rozhodujúcu úlohu EFSA pri posudzovaní možných rizík spojených s využívaním techniky klonovania zvierat a jej prínos pri prijímaní rozhodnutí súvisiacich s uplatňovaním klonovania.

3.1.4 EFSA sa stretol s problémami v oblasti životných podmienok zvierat, a to v súvislosti so zdravím náhradných matiek a samotných klonov (vysoká miera potratov, dysfunkcie placenty, využívanie viacerých náhradných matiek na získanie jedného klonu, nezvykle veľké plody, úmrtia pri pôrode), čo znamená, že klonovanie sa z tohto hľadiska dá zaradiť medzi techniky s vysokou mierou úmrtnosti.

3.1.5 Klonovanie so sebou prináša problémy v oblasti biodiverzity a riziká z hľadiska genetického dedičstva, medzi ktoré patrí aj odolnosť voči novým nákazám a novým zoonotickým pôvodcom, ktorí sa dostávajú do EÚ (napríklad Schmallenbergov vírus).

3.1.6 EHSV konštatuje, že klonovanie môže predstavovať hrozbu, pokiaľ ide o kvalitu výroby a udržateľnosť v európskom hospodárstve a potravinovom dodávateľskom reťazci. Okrem toho by rozšírenie klonovania na poľnohospodárske účely mohlo spôsobiť, že sa bohatstvo presunie od tých, ktorí pracujú a produkujú, na výskumné centrá, ktoré sú držiteľmi patentov.

3.2 Uvádzanie potravín z klonov zvierat na trh

3.2.1 EHSV víta návrh smernice, pričom berie na vedomie nedostatok dostupných vedecko-technických poznatkov v tejto oblasti, problémy spojené so životnými podmienkami zvierat a negatívnym postojom občanov a organizácií spotrebiteľov, hoci sa nazdáva, že bude potrebná revízia dočasného zákazu uvádzania potravín z klonov zvierat na trh vzhľadom na zlepšenie technológií, vedecký pokrok, situáciu na medzinárodnej scéne a potrebnú konkurencieschopnosť príslušných odvetví.

3.2.2 EHSV si uvedomuje, že je potrebné zachovať dôveru spotrebiteľov, no vzhľadom na chýbajúce analytické nástroje, ktoré by s dostatočnou istotou dokázali rozlišovať medzi klonmi a ich potomkami a bežne chovanými zvieratami, ako aj chýbajúce jasné a bezpečné systémy vysledovateľnosti a označovania varuje pred možnými negatívnymi dôsledkami, ktoré by sa v budúcnosti mohli prejavovať na trhu so živočíšnymi produktmi.

3.2.3 EHSV konštatuje, že zatiaľ nebola predložená žiadna žiadosť o povolenie uviesť na trh potravinové výrobky získané technikou klonovania.

⁽¹⁾ Smernica Rady 98/58/ES (článok 3).

3.2.4 Výbor vyzdvihuje úlohu EFSA pri posudzovaní možných rizík spojených s využívaním techniky klonovania.

3.2.5 Zdôrazňuje tiež, že podľa posudkov EFSA neexistuje žiadny náznak akéhokoľvek rozdielu v zdravotnej bezpečnosti, pokiaľ ide o mäso a mlieko klonov a ich potomstva v porovnaní s konvenčne chovanými zvieratami.

3.2.6 Dôvodom zákazu uvádzania potravín z klonov zvierat na trh neboli známe riziká týkajúce sa zdravotnej bezpečnosti, ale etické otázky, ako aj otázka dobrých životných podmienok zvierat.

3.3 Nové potraviny

3.3.1 EHSV s uspokojením prijíma návrh na revíziu platných právnych predpisov pre nové potraviny, keďže sú z roku 1997, a za posledných 17 rokov sme boli svedkami významných inovácií.

3.3.2 Domnieva sa tiež, že návrh by mal byť dostatočne jasný a ucelený, aby ho hospodárske subjekty mohli uplatňovať.

3.3.3 Podľa výboru je v záujme napredovania v oblasti jednotného trhu nevyhnutné a vhodné, aby sa zaviedol centralizovaný postup povoľovania a harmonizovaný systém sankcií.

3.3.4 EHSV víta skutočnosť, že Komisia udelila EFSA dôležitú úlohu pri posudzovaní rizík spojených s novými potravinami, čo bude prínosom z hľadiska bezpečnosti a ochrany spotrebiteľov, ako aj samotného odvetvia.

3.3.5 Výbor sa nazdáva, že pojem „potravina určená vo významnej miere na ľudskú spotrebu“ nie je dostatočne jasný.

3.3.6 Podľa EHSV je taktiež potrebné stanoviť jasné kritériá na dokázanie „histórie bezpečného používania potraviny v tretej krajine“, ktorá je nevyhnutnou podmienkou povolenia tradičných potravín z tretích krajín.

3.3.7 EHSV vyjadruje svoje znepokojenie v súvislosti s dôvernosťou údajov, ktoré žiadateľ predkladá v žiadosti o povolenie novej potraviny.

3.3.8 Výbor považuje za nevyhnutné dôkladne preskúmať a objasniť prechodné opatrenia uvedené v návrhu.

3.3.9 Taktiež považuje za dôležité, aby Komisii pomáhal SCOFCAH.

4. Konkrétne pripomienky

4.1 Klonovanie

4.1.1 Technika klonovania sa v súčasnosti v EÚ nepoužíva na hospodárske účely.

4.1.2 Avšak v krajinách, ako je napríklad Argentína, Brazília, Kanada či USA, sa klonovanie uplatňuje, aj keď tieto krajiny nedokázali presne uviesť, v akom rozsahu zvieratá klonujú.

4.1.3 Občania EÚ majú vo všeobecnosti negatívny názor na používanie techniky klonovania na rozmnožovanie zvierat na hospodárske účely.

4.1.4 Vzhľadom na to, že návrh smernice stanovuje dočasný zákaz klonovania zvierat a uvádzanie klonov zvierat a embryí klonov na trh v EÚ, musia členské štáty zaviesť potrebné opatrenia na odber vzoriek a kontrolu, aby sa zabezpečilo dodržiavanie dohodnutého opatrenia.

4.1.5 V tejto oblasti zatiaľ neexistuje žiadna analytická metóda, ktorá by bola overená, uznávaná a harmonizovaná. Preto považujeme za nevyhnutné, aby Komisia a členské štáty začali v tejto súvislosti vyvíjať potrebnú činnosť.

4.1.6 EHSV takisto vyzýva členské štáty, aby harmonizovali sankčné režimy uplatniteľné v prípade porušenia predpisov, aby sa nevytvorili územia, ktoré budú menej prísne alebo laxnejšie, čo by medzi nimi mohlo viesť k tzv. pretekom ku dnu.

4.2 Uvádzanie potravín z klonov zvierat na trh

4.2.1 Vzhľadom na to, že návrh smernice stanovuje dočasný zákaz klonovania zvierat a uvádzanie klonov zvierat a embryí klonov na trh v EÚ, musia členské štáty zaviesť potrebné opatrenia na odber vzoriek a kontrolu, aby sa zabezpečilo dodržiavanie dohodnutého opatrenia.

4.2.2 V tejto oblasti zatiaľ neexistuje žiadna analytická metóda, ktorá by bola overená, uznávaná a harmonizovaná. Preto považujeme za nevyhnutné, aby Komisia a členské štáty začali v tejto súvislosti vyvíjať potrebnú činnosť.

4.3 Nové potraviny

4.3.1 Definícia nových potravín

EHSV sa domnieva, že definícia nových potravín uvedená v návrhu vychádza zo spotreby a že by mala byť podrobnejšia, aby sa predišlo tomu, že by do tejto definície spadali aj potravinárske výrobky, ktoré nie sú novými potravinami (napr. pizza s novým zložením).

4.3.2 Pojem „podstatná zmena“

Výbor sa nazdáva, že by sa mali stanoviť podrobné kritériá, aby sa stanovilo, čo sa považuje za „podstatnú zmenu“, aby bolo možné určiť, či daná nová potravinu spadá do pôsobnosti tohto návrhu.

4.3.3 Pojem „používanie na ľudskú spotrebu vo významnej miere“

EHSV je v rozpakoch nad pojmom „používanie na ľudskú spotrebu vo významnej miere“ vzhľadom na jeho nejednoznačnosť (V istom regióne? V niektorej krajine či zemepisnej oblasti? V rámci konkrétnej skupiny obyvateľov?).

4.3.4 Centralizovaný postup povoľovania

V jednom z prechádzajúcich stanovísk⁽²⁾, ktoré v zásade stále platí, EHSV v tejto súvislosti uviedol: „Centralizácia (EFSA a Európska komisia) hodnotenia bezpečnosti a udeľovania povolení na nové potraviny je nevyhnutná, mal by sa však stanoviť jednoduchý, jasný, účinný a podrobný postup, a mali by sa určiť lehoty ...“.

Aj keď sa v návrhu uvádza niekoľko lehôt (napr. deväť mesiacov pre EFSA na vypracovanie stanoviska, takisto deväť mesiacov pre Komisiu, aby predložila príslušný vykonávací akt na povolenie novej potraviny), je potrebná väčšia jasnosť a presnosť, aby hospodárske subjekty poznali podrobnosti týkajúce sa aktuálnej situácie predkladanej žiadosti.

4.3.5 Zoznamy

V uvedenom stanovisku EHSV tiež v tomto ohľade uviedol: „Návrh vytvoriť zoznamy (...), do ktorých sa budú zapisovať nové potraviny, prispieje k lepšej informovanosti spotrebiteľov a prevádzkovateľom poskytne väčšiu právnu istotu. Zoznamy ako také nie sú ničím novým, používajú sa však čoraz častejšie (stačí si napríklad pozrieť nariadenie o výživových a zdravotných tvrdeniach o potravinách alebo nariadenie o pridávaní vitamínov a minerálnych látok a niektorých ďalších látok do potravín).“

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 81.

Táto pripomienka stále v plnom rozsahu platí, až na to, že zoznam, ktorý teraz navrhuje Komisia, bude len jeden a nebudú to dva samostatné zoznamy.

4.3.6 Ochrana duševného vlastníctva

V spomenutom stanovisku EHSV zastáva názor, že „Rozvoj nových potravín si od podnikov vyžaduje pevné odhodlanie a veľké investície do výskumu a vývoja, a preto im treba nielen poskytnúť jednoduché, rýchle a finančne únosné postupy, ale aj zabezpečiť, aby boli poznatky a výsledky vývoja chránené tak, aby to nebolo prekážkou konkurencieschopnosti. Rozsah ochrany údajov, na ktorú budú mať podľa návrhu podniky právo, nie je jasne vymedzený (spomínajú sa tu len povolenia, čo bude so žiadosťami, ktoré boli napokon zamietnuté, atď.)“.

V rovnakom stanovisku tiež spomína, že „Zahrnúť do budúceho nariadenia kapitulu o ochrane údajov znamená poskytnúť podnikom pocit bezpečnosti, pokiaľ ide o finančné a ľudské zdroje, ktoré vynaložia na vývoj nových potravín. V ochrane údajov tak budú vidieť nástroj, ktorý im zabezpečí potrebnú ochranu, aby mohli ďalej inovovať a neustále zvyšovať svoju konkurencieschopnosť na trhu a uspokojiť čoraz náročnejších spotrebiteľov“.

Tieto pripomienky sú naďalej v plnom rozsahu platné.

V Bruseli 30. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie – Budovanie základnej dopravnej siete: Koridory základnej siete a Nástroj na prepájanie Európy“

COM(2013) 940 final

(2014/C 311/13)

Spravodajca: **Pierre-Jean Coulon**

Pomocný spravodajca: **Stefan Back**

Európska komisia sa 13. februára 2014 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie – Budovanie základnej dopravnej siete: Koridory základnej siete a Nástroj na prepájanie Európy“

COM(2013) 940 final.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 11. apríla 2014.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 498. plenárnom zasadnutí 29. a 30. apríla 2014 (schôdza z 29. apríla 2014) prijal 209 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 EHSV víta oznámenie ako významnú a užitočnú pomoc pri implementácii koridorov základnej siete a vopred stanovených projektov v rámci nich, ako to stanovuje časť I prílohy I k nariadeniu o zriadení Nástroja na prepájanie Európy [nariadenie o NPE (EÚ) č. 1316/2013], na základe kritérií stanovených v nariadení o usmerneniach Únie pre rozvoj transeurópskej dopravnej siete a o zrušení rozhodnutia č. 661/2010/EÚ [usmernenia – nariadenie (EÚ) č. 1315/2013].

1.2 EHSV oceňuje skutočnosť, že oznámenie sa zameriava na systém riadenia ako kľúčovú hybnú silu účinnej implementácie a poskytuje podporu pri rozvoji pracovných plánov koridorov základnej siete, čo považuje za krok smerom ku koordinovanému cezhraničnému plánovaniu v rámci koridorov s cieľom dosiahnuť stálu kapacitu a vyhnúť sa preťaženiu určitých úsekov.

1.3 Zdôrazňuje význam harmonickej a účinnej interakcie jednotlivých koordinátorov, ktorých činnosť bude rozhodujúcim faktorom účinnej implementácie, ako aj interakcie fór koridorov s ich pracovnými skupinami a najmä verejnými a súkromnými zainteresovanými subjektmi na rôznych úrovniach, vrátane občianskej spoločnosti.

1.4 Uvedomuje si, že bude mimoriadne náročné zaistiť jasnú a ucelenú koordináciu, vzhľadom na zemepisný rozsah koridorov základnej siete a nevyhnutnosť koordinácie s inými iniciatívami, napríklad v oblasti koridorov železničnej nákladnej dopravy ustanovených nariadením (EÚ) č. 913/2010, iniciatívou NAIADES II pre rozvoj vnútrozemskej vodnej dopravy, námornými diaľnicami a systémom riadenia železničnej dopravy (ERTMS). Je si tiež vedomý potreby zapojiť súkromné a verejné zainteresované subjekty. Zdá sa však, že sú nástroje na riešenie tohto problému, napríklad pracovné skupiny.

1.5 Domnievame sa, že účasť zástupcu EHSV na práci každého fóra koridoru by bola prínosom, vzhľadom na úlohu EHSV ako spojiva medzi inštitúciami EÚ a občianskou spoločnosťou a iniciatívu nadviazať participatívny dialóg s občianskou spoločnosťou o implementácii bielej knihy o dopravnej politike z roku 2011 ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 170.

1.6 EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje, že je dôležité, aby sa systém riadenia považoval za zrozumiteľný a transparentný. Dúfa, že sa urobí všetko potrebné, aby sa zabezpečilo splnenie tohto dôležitého cieľa, vďaka čomu by sa zvýšil záujem verejnosti a zväčšila verejná podpora implementácie TEN-T.

1.7 Upozorňuje na možnú úlohu podrobných a nestranných predbežných projektových štúdií, ktoré môžu zohrať dôležitú úlohu aj ako súčasť rámca transparentného dialógu. Mohla by sa zväziť aj potreba mechanizmu riešenia konfliktov.

1.8 EHSV však vidí zásadné slabiny v účinnosti systému riadenia, ktorý je pri každom rozhodovaní odkázaný na súhlas členských štátov a ktorý sa neopiera o silný systém presadzovania práva v prípade, že ciele stanovené v usmerneniach alebo v nariadení o NPE nie sú primerane implementované.

1.9 Vzhľadom na právne nezáväznú povahu systému riadenia založeného na konsenze členských štátov a vlastníkov infraštruktúry, ktorý je nevyhnutným predpokladom základných rozhodnutí o rozvoji infraštruktúry a novej výstavbe, sa spolufinancovanie prostriedkami EÚ stáva osobitne dôležitým. Podľa názoru výboru sa spolufinancovanie prostriedkami EÚ musí dôsledne využívať ako prostriedok na dosiahnutie stavebných dohôd a ich včasné splnenie. V tejto súvislosti pozri tiež bod 4.7 ďalej.

1.10 EHSV je tiež znepokojený nedostatkom rozpočtových prostriedkov dostupných na úrovni EÚ a pomalým tempom a nejasnými vyhliadkami rozvoja alternatívnych mechanizmov financovania ako sú projektové obligácie a verejno-súkromné partnerstvá.

2. Úvod

2.1 Európsky parlament a Rada prijali v decembri 2013 usmernenia a nariadenie o zriadení Nástroja na prepájanie Európy (nariadenie o NPE).

2.2 Usmernenia predstavujú nový rámec vytvárania multimodálnej cezhraničnej siete infraštruktúry, ktorá má uľahčovať nákladovo účinnú a udržateľnú mobilitu ľudí a tovarov v EÚ s cieľom zlepšiť do roku 2030 resp. 2050 dostupnosť a konkurencieschopnosť Európskej únie.

2.3 V nariadení o NPE sa ustanovuje spolufinancovanie projektov dopravnej infraštruktúry a súvisiacich priorít počas viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2014 – 2020.

2.4 Usmernenia a nariadenie o NPE spolu tvoria dôležitý prvok implementácie cieľov bielej knihy o dopravnej politike z roku 2011.

2.5 Hlavné ciele oznámenia Budovanie základnej dopravnej siete: Koridory základnej siete a Nástroj na prepájanie Európy [COM (2013) 940] sú:

- vysvetliť spôsob, akým Komisia zamýšľa podporovať realizáciu koridorov základnej siete a ich štruktúru riadenia,
- poskytnúť informácie o dostupnom rozpočte, rozvoji finančných nástrojov a prioritách financovania,
- poskytnúť žiadateľom resp. príjemcom informácie o riadení projektov a očakávaniach Komisie.

2.6 Na doplnenie oznámenia Komisia vydala pracovný dokument útvarov Komisie, v ktorom sa opisuje metodika plánovania použitá na vymedzenie komplexných a základných sietí stanovených v usmerneniach [SWD(2013) 542].

3. Hlavné prvky oznámenia

3.1 Komisia v oznámení objasňuje úlohu a fungovanie koridorov základnej siete. Zdôrazňuje v ňom úlohu európskych koordinátorov a fóra koridoru, prípadne doplneného pracovnými skupinami, ako poradného orgánu a prepojenia medzi koordinátorom a jednotlivými členskými štátmi EÚ, samosprávami na všetkých úrovniach a inými zainteresovanými stranami.

3.2 Opisuje úlohu koordinátora a fóra pri tvorbe pracovného plánu každého koridoru do roku 2014, ako aj rozhodujúcu úlohu príslušného členského štátu v procese implementácie, vrátane zloženia fóra a schválenia pracovného plánu. Pracovný plán sa má preskúmať v roku 2017, rovnako ako pracovný plán implementácie nariadenia o NPE, ktorý Komisia vypracuje, a následne opäť v roku 2023. Bude obsahovať analýzu aktuálneho stavu koridoru a vymedzí úlohy, ako sú preťažené úseky, problémy z hľadiska interoperability, vrátane administratívnych a podobných prekážok brániacich poskytovaniu optimálnych a udržateľných multimodálnych dopravných služieb, a zároveň navrhne riešenia, vrátane finančných.

3.3 V oznámení sa krátko spomínajú aj dvaja koordinátori horizontálnych otázok: koordinátor námorných diaľnic a koordinátor Európskeho systému riadenia železničnej dopravy (ERTMS).

3.4 Vyzdvihuje sa v ňom aj význam spolupráce medzi koridormi základnej siete a deviatimi koridormi železničnej nákladnej dopravy vytvorenými nariadením (EÚ) č. 913/2010, ktoré by mali byť zastúpené na fóre koridorov základnej siete. Komisia v oznámení uvádza aj ďalšie projekty a vyjadruje nádej, že zainteresované subjekty zapojené do týchto projektov sa budú zaujímať o fóra koridorov a prispejú k vytvoreniu pracovného plánu koridorov.

3.5 Iniciatíva Marco Polo sa bude naďalej rozvíjať, bude sa však financovať podľa nariadenia o NPE ako inovatívne a udržateľné služby nákladnej dopravy a bude prepojená s usmerneniami.

3.6 Vo zvyšnej časti oznámenia sa riešia priority financovania podľa nariadenia o NPE s prioritou pre projekty týkajúce sa koridorov (cezhraničné otázky, preťažené úseky, multimodálna doprava). Uvádza sa tu aj rozdelenie priorít financovania mimo koridorov, vrátane niekoľkých projektov komplexnej siete.

3.7 Oznámenie obsahuje zásady riadenia grantov a očakávania od projektov. Uvádza sa v ňom, že Komisia si vyhradzuje právo čiastočného financovania projektu, ak obsahuje prvky, ktoré nie sú v súlade so stanovenými prioritami. Oneskorenie realizácie alebo zlé riadenie projektov môže viesť k zníženiu alebo ukončeniu finančnej podpory a prerozdeleniu zdrojov. Rozsah financovania činností v rámci stropov stanovených v nariadení o NPE bude do značnej miery vychádzať z analýzy nákladov a prínosov a ich relevantnosti vzhľadom k pracovným plánom koridorov základnej siete.

3.8 Z celkovej sumy 26,3 miliardy EUR určenej na TEN-T na roky 2014 – 2020 je 11,3 miliardy EUR vyčlenených pre krajiny podporované v rámci politiky súdržnosti. Táto vyčlenená suma bude určená výhradne na vopred stavené projekty týkajúce sa základnej siete v krajinách podporovaných v rámci politiky súdržnosti, ako sa to stanovuje v prílohe I k nariadeniu o NPE. Prostriedky sa rozdelia v súlade so zásadami Kohézneho fondu týkajúcimi sa rozdeľovania prostriedkov podľa jednotlivých krajín v rokoch 2014 – 2016. Keďže sa budú uplatňovať zásady Kohézneho fondu, rozsah financovania bude väčší ako zvyčajné stropy TEN-T. Ostatné zásady správy a riadenia budú rovnaké. V krajinách podporovaných v rámci politiky súdržnosti sa vyvinie mimoriadne úsilie na podporu činností programu.

3.9 V oznámení sa napokon uvádza krátky opis rozvojových plánov a zdrojov vyhradených na rozvoj finančných nástrojov. Na záver možno povedať, že suma vyhradená na tento projekt bude do značnej miery závisieť od toho, ako sa tieto nástroje uplatnia na trhu.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 EHSV víta oznámenie ako cennú pomoc subjektov, ktoré majú záujem o rozvoj siete TEN-T. Najväčším prínosom bude zrejme pre subjekty zainteresované do projektov vopred stanovených v prílohe I nariadenia o NPE, ktoré sa nachádzajú alebo sú zapojené do koridoru základnej siete, oznámenie však môže byť užitočné aj pre iných aktérov.

4.2 Oznámenie v mnohých oblastiach presahuje znenie usmernení a nariadenia o NPE a zväčšuje možnosti zainteresovaných strán konať proaktívne a optimalizovať svoje plánovanie. EHSV konštatuje, že viacero otázok, ktorými sa oznámenie zaoberá, už výbor nastolil vo svojom stanovisku k návrhu usmernení⁽²⁾ a návrhu nariadenia o NPE⁽³⁾.

4.3 EHSV sa domnieva, že oznámenie spĺňa nevyhnuté predpoklady na to, aby sa stalo užitočným nástrojom na podporu implementácie usmernení TEN-T a inšpirovalo k správaniu, ktoré zlepši cezhraničnú spoluprácu medzi príslušnými subjektmi a upevní súčinnosť jednotlivých programov uvedených v oznámení.

4.4 Napriek tomu by chcel vysloviť niekoľko pripomienok s cieľom objasniť určité body, aby oznámenie mohlo ešte účinnejšie slúžiť svojmu účelu.

4.5 Riadiaca štruktúra koridoru základnej siete tvorená koordinátorom, fórom koridoru a pracovným plánom môže urýchliť implementáciu koridorov základnej siete a v rámci nich realizáciu vopred stanovených projektov tak, ako bola naplánovaná. Je teda dôležité, aby riadiaca štruktúra bola čo najskôr vytvorená a začala fungovať. EHSV preto víta zámer oznámenia, čo sa týka plánovania vytvorenia systému riadenia a sformulovania pracovného plánu.

4.6 Pri tejto príležitosti by však chcel vyjadriť poľutovanie nad skutočnosťou, že systém riadenia, ktorý sa pre koridory základnej siete navrhoval pôvodne, bol do určitej miery oslabený v porovnaní s jeho podobou v návrhu usmernení Komisie [COM(2011) 650 final/2 – 2011/0294 (COD)]. Podľa názoru EHSV je rozhodujúca primeraná kontrola implementácie.

4.7 Vzhľadom na tieto okolnosti EHSV zdôrazňuje predovšetkým mimoriadny význam presného vymedzovania stavieb, ktoré bude koordinované a odsúhlasované Európskou komisiou, členskými štátmi a vlastníkami infraštruktúry. Bude to rozhodujúci faktor úspechu zlepšenia TEN-T. EHSV zastáva názor, že jednou z hlavných úloh koordinátorov by malo byť pomáhať pri týchto koordinačných postupoch, zaistiť, aby vyústili do záväzných dohôd, a využívať svoj vplyv na zabezpečenie dodržania týchto dohôd. Vyplatenie prostriedkov EÚ by mohlo slúžiť na zaistenie i implementáciu dohôd.

4.8 EHSV však na druhej strane víta ustanovenia článku 50 usmernení týkajúce sa zapojenia verejných a súkromných zainteresovaných subjektov, ktoré považuje za základ kultúry dialógu a ktoré sa premietli aj do oznámenia⁽⁴⁾. Upozorňuje, že je dôležité nadviazať dialóg už v ranej fáze, a to aj so širokou verejnosťou, aby sa zaistila transparentnosť a vybudovala dôvera.

4.9 V súvislosti s krokmi koordinátora EHSV zdôrazňuje význam jeho povinností a príležitostí spojených s touto funkciou na riešenie problémov a podporu rozvoja príslušného koridoru. Koordinátori majú tiež dôležitú úlohu zaistiť, aby sa celkový rozvoj koridorov stal harmonickou súčasťou rozvoja zjednoteného, technicky interoperabilného, udržateľného a produktívneho európskeho dopravného priestoru. Významným predpokladom uvedeného je, aby sa koordinátorom poskytovala dostatočná administratívna podpora.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 130.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 134.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 299, 4.10.2012, s. 170.

4.10 EHSV zdôrazňuje, že v záujme zaistenia dôveryhodnosti a maxima užitočných návrhov by sa na fóre mali zúčastňovať zástupcovia všetkých zainteresovaných skupín, vrátane celoštátnych, regionálnych a miestnych orgánov správy, trhových aktérov, zamestnancov príslušných odvetví, sociálnych partnerov a užívateľov.

4.11 EHSV zdôrazňuje význam súladu medzi plánovaním v pracovných plánoch koridorov a viacročným pracovným plánom, o ktorom Komisia rozhodne podľa nariadenia o NPE. EHSV sa však domnieva, že toto nebude problémom, vzhľadom na spoločné priority uvedené v oznámení a zoznam vopred stanovených projektov v prílohe I k nariadeniu o NPE. Keďže sa zdá, že príslušné plány budú vypracované súčasne, EHSV zdôrazňuje význam inštrukcií uvedených v tejto súvislosti v oznámení na základe ustanovení usmernení a nariadenia o NPE.

4.12 EHSV víta, že Komisia správne pripisuje význam koordinácii činností koridoru s činnosťami v rámci koridorov železničnej nákladnej dopravy (nariadenie (EÚ) č. 913/2010), programu NAIADES II pre vnútrozemskú vodnú dopravu [COM(2013) 623 final], iniciatívy na zvýšenie účinnosti prístavov [COM(2013) 295 final] a projektov udržateľného rozvoja, aby sa nevykonávala dvakrát tá istá práca a dosiahla súčinnosť. Vyslovuje tiež poľutovanie nad tým, že nejestvuje systém na túto koordináciu a žiadne právne ustanovenia okrem povinnosti spolupráce medzi koridormi základnej siete a koridormi železničnej nákladnej dopravy zakotvenej v usmerneniach, v ktorých sa tiež ustanovuje, že relevantné železničné koridory by mali byť zastúpené vo fóre koridoru. Kladie si otázku, či by nebolo užitočné prinajmenšom zaistiť, aby boli vo fóre koridoru zastúpené iné projekty alebo programy s projektmi relevantnými pre každý koridor. Príkladom takého projektu je projekt s názvom „Swiftly Green“, ktorý je cezhraničným projektom v oblasti tzv. zelených koridorov a vzhľadom na svoju zemepisnú konfiguráciu je relevantný pre seversko-stredozemný koridor základnej siete. Vzhľadom na význam, ktorý oznámenie pripisuje námorným diaľnicam by to tak mohlo byť aj v prípade prebiehajúcich projektov námorných diaľnic v danom koridore. EHSV však v každom prípade trvá na tom, že sa musí čo najviac zohľadniť vykonaná práca a využiť existujúca infraštruktúra.

4.13 Podobné problémy ako medzi rôznymi druhmi koridorov alebo projektov sa môžu objaviť aj v prípadoch, ak sa koridory základnej siete križujú alebo prekrývajú. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité hľadať spôsob, ako takéto situácie transparentne a nákladovo účinne riešiť.

4.14 Všíma si vnútorný dualizmus medzi riadiacou štruktúrou koridoru a rozhodnutiami o financovaní, ktoré prijíma Komisia na základe špecifických kritérií a nezávisle od riadiacej štruktúry koridoru. V tejto súvislosti oceňuje skutočnosť, že sa v oznámení uznáva význam pracovných plánov koridoru v spojitosti s rozhodnutiami o financovaní.

4.15 Uvedomuje si praktický i formálny význam koridorov základnej siete a ich riadiacej štruktúry, ako aj zameranie na ne tak z hľadiska administratívnych zdrojov, ako aj z hľadiska financovania, opakuje však otázku, ktorú už položil vo svojom stanovisku k návrhu usmernení, a to či koridory základnej siete v skutočnosti netvoria tretiu a najvyššiu kategóriu v sieťach TEN-T⁽⁵⁾.

4.16 EHSV súhlasí s prioritami uvedenými v oznámení a berie na vedomie vysokú prioritu pripisovanú železničným prepojeniam a námorným diaľnicam, najmä medzi ostrovmi alebo polostrovmi a pevninou, a opatreniam na zníženie emisií skleníkových plynov z dopravy. EHSV v tejto súvislosti poukazuje na námorné prepojenia naprieč Baltským morom, v Severnom mori, naprieč Biskajským zálivom a medzi viacerými prístavmi v Stredozemnom mori, pričom tieto prepojenia skracujú vzdialenosť pozemnej dopravy resp. rozvíjajú kombinovanú dopravu.

4.17 ESHV je znepokojený nedostatočnou dostupnosťou rozpočtových zdrojov EÚ a otáznikmi okolo možností rozvoja alternatívnych mechanizmov financovania, vrátane projektových obligácií a verejno-súkromných partnerstiev.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 130.

5. Konkrétne pripomienky

5.1 EHSV konštatuje, že súčet súm navrhnutých na spolufinancovanie Európskou úniou s ohľadom na priority stanovené v oznámení prekračuje sumu dostupnú na financovanie. Nič nenasvedčuje tomu, že sa zohľadnila možnosť využiť finančné nástroje, a ak, tak do akej miery.

5.2 V oznámení sa prikladá značný význam analýze nákladov a prínosov ako nástroju na posudzovanie projektov. V súvislosti s projektmi v krajinách podporovaných v rámci politiky súdržnosti sa v oznámení hovorí o špecifickej metóde výpočtu nákladov a prínosov pri čerpaní prostriedkov z Kohézneho fondu. O tejto metóde sa nehovorí v súvislosti s krajinami, ktoré nie sú podporované v rámci politiky súdržnosti, v ich prípade sa namiesto toho hovorí o uznávanej metodike. EHSV si kladie otázku, či by sa nemohla odporučiť jedna alebo viac vhodných metód, napríklad pri výberových konaniach. Mohlo by to zlepšiť transparentnosť a vytvorenie rovnakých podmienok. Znamenalo by to zájsť o krok ďalej ako len zverejniť východiskové zásady posudzovania nákladov a výnosov a článok 51 usmernení by získal európsku pridanú hodnotu.

5.3 EHSV v tejto súvislosti pripomína, že pri skúmaní projektov je v súlade so stratégiou Európa 2020 potrebné zohľadniť sociálne, environmentálne i hospodárske aspekty. To znamená uistiť sa tiež o tom, že plánovaná infraštruktúra zodpovedá skutočným potrebám a bude sa primerane využívať.

5.4 O možnosti viac využívať inovatívne finančné nástroje na financovanie TEN-T, ktorá bola navrhnutá v nariadení o NPE, sa v oznámení hovorí veľmi stručne. Hlavnou otázkou, o ktorej sa diskutuje, je otázka prijatia na trhu, ktorá zatiaľ zrejme ostáva otvorená. EHSV to berie na vedomie a poukazuje na svoje pripomienky uvedené v už spomenutých stanoviskách k návrhu usmernení a návrhu nariadenia o NPE a v stanovisku o iniciatíve dlhopisov na projekty⁽⁶⁾. EHSV v tejto súvislosti tiež upozorňuje na priaznivé trhové prijatie projektov spustených v skúšobnom období využívania projektových dlhopisov a blížiac sa hodnotenie tohto skúšobného obdobia.

V Bruseli 29. apríla 2014

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 143, 22.5.2012, s. 134.

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK